

όγκος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ό-γκος) [αρχ. όγκος]	1. ο χώρος που πιάνει ένα στερεό, υγρό ή αέριο σώμα: ► Η μονάδα μέτρησης του όγκου είναι το κυβικό μέτρο. 2. (μτφ.) μεγάλο πλήθος, μεγάλη ποσότητα: ► Οι μαθητές της τελευταίας τάξης έχουν μεγάλο όγκο εργασίας για γράφιμο.	Σύνθ.: ογκόλιθος, ογκολόγος, υπέργοκος Οικог. Λέξ.: ογκίδιο, ογκώδης Προσοδιορ.: άμορφος, συμπαγής, γεωμετρικός (1)
οδηγώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. ο-δη-γώ, αόρ. οδήγησα, παθ. αόρ. οδηγήθηκα, παθ. μτχ. οδηγημένος) [αρχ. οδηγώ < οδός + άγω]	1. (μτβ.) χειρίζομαι και κινώ κάποιο όχημα: ► Οδηγούσε το λεωφορείο με μεγάλη προσοχή. 2. (μτβ.) δείχνω το δρόμο σε κάποιον, τον κατευθύνω εκεί που πρέπει: ► Τους οδήγησε στο μοναστήρι μέσα από ένα παλιό μονοπάτι.	Συνών: καθοδηγώ (2) Σύνθ.: καθοδηγώ Οικог. Λέξ.: οδήγημα, οδήγηση, οδηγισμός, (καθ)οδηγητής, οδηγήτρια, οδηγία
οδός (η) (Ουσιαστικό) (ο-δός, γεν. -ού, πληθ. -οί) [αρχ. οδός]	1. δρόμος: ► Μένω στην οδό Σολωμού 44. 2. (μτφ.) μέθοδος, ο τρόπος που ενεργεί κάποιος: ► Ακολουθεί τη νόμιμη οδό, για να λύσει τα προβλήματα του.	Σύνθ.: οδοιπόρος, οδοκαθαριστής, άνοδος, εισοδος, έξοδος, πάροδος, πρόοδος, σύνοδος, οδόφραγμα Προσοδιορ.: κεντρική, παραλιακή (1) Φράσεις: ► Καθ' οδόν (= κατά τη διάρκεια της πορείας)

οικογένεια

οικογένεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (οι-κο-γέ-νει-α) [μτγν. οίκoγένεια < οίκoγενής (= δού- λος γεννημένος στο σπίτι)]	1. ομάδα ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς αίματος και συνήθως ζουν στην ίδια κατοικία: ► Η οικογένειά του αποτελείται από τέσσερα άτομα. 2. ομάδα ανθρώπων, ζώων, φυτών και πραγμάτων με κοινά χαρακτηριστικά: ► Το λιοντάρι, η τίγρη και ο πάνθηρας ανήκουν στην οικογένεια των αιλουροειδών.	Σύνθ.: οικογενειάρχης Οικoγ. Λέξ.: οικογενειακός Προσδιορ.: αξιότιμη, ένδοξη, ιστορική, πολυμελής (1)
οικολόγος (ο, η) (Ουσιαστικό, Ο14) (οι-κο-λό-γος) [οικολόγος < πρβλ. αγγλ. ecologist]	αυτός που ενδιαφέρεται για τα προβλήματα του περιβάλλοντος και αγωνίζεται για την επίλυσή τους: ► Οι οικολόγοι αγωνίζονται για την προστασία της θάλασσας από τη ρύπανση.	Οικoγ. Λέξ.: οικολογία, οικολογικός
οικονομία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (οι-κο-νο-μί-α) [αρχ. οικονομία < οίκoνόμος]	1. το σύνολο των δραστηριοτήτων που έχουν σχέση με την παραγωγή και την κατανάλωση των αγαθών: ► Κάθε χώρα ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη της οικονομίας της. 2. το να μην κάνει κανείς πολλά έξοδα: ► Έκανε πολλές οικονομίες, για να σπουδάσει τα παιδιά του.	Αντίθ.: σπατάλη (2) Σύνθ.: οικονομολόγος Οικoγ. Λέξ.: (εξ)οικονομώ, οικονόμος, οικονομικός Προσδιορ.: αγροτική, εθνική, οικιακή, πολιτική, ελεύθερη, αναπτυγμένη, αναπτυσσόμενη (1)
οιωνός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (οι-ω-νός, γεν. -ού, πληθ. -οί) [αρχ. οίωνός]	1. μαντικό πουλί που από το πέταγμα και τις κραυγές του οι μάντιες στην αρχαία Ελλάδα προέβλεπαν το μέλλον: ► Το πέταγμα και το κρώξιμο του οιωνού δήλωναν αυτό που θα συνέβαινε στο μέλλον.	Συνών.: σημάδι, προμήνυμα (2) Σύνθ.: οιωνοσκόπος, οιωνοσκοπία

	2. (συνήθ. μτφ.) κάθε σημείο που μας επιτρέπει να κάνουμε πρόβλεψη για το μέλλον: ► Οι παγκόσμιοι κομπιλατικοί αγώνες ξεκίνησαν με καλούς οiwονούς.	
όλεθρος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (ό-λε-θρος, γεν. -ου, πληθ. -) [αρχ. ὄλεθρος < ὄλλυμι (= αφανίζω, καταστρέφω)]	η πλήρης καταστροφή, η ολοκληρωτική φθορά: ► Ο πόλεμος είναι ένας πραγματικός όλεθρος για τους ανθρώπους και το περιβάλλον.	Αντιθ.: λύτρωση, σωτηρία Συνών: αφανισμός Σύνθ.: πανώλεθρία Προσδιор.: ανεπανόρθωτος, ολικός
όλος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άφωνα) (ό-λος) [αρχ. ὅλος]	1. ολόκληρος: ► Μερικές φορές χρειάζεται να ταξιδεύει όλη την ημέρα, για να φτάσει στον προορισμό του. 2. (με άρθρο) ολικός, συνολικός: ► Η όλη εργασία για την έκδοση του βιβλίου τελειώνει σύντομα.	Συνών.: πλήρης, ακέρατος (1) Σύνθ.: ολόγιμος, ολόκληρος, ολονυχτία Οικογ. Λέξ.: ολικός, ολότητα Φράσεις: ► Όλα κι όλα (= δέχομαι τα πάντα εκτός από αυτό) ► Μέσα σ' όλα (= παντού)
ομάδα (η) (Ουσιαστικό, Ο21) (ο-μά-δα) [αρχ. ὁμάς, -άδος]	1. σύνολο προσώπων ή και πραγμάτων με κοινό χαρακτηριστικό: ► Μια ομάδα μαθητών του σχολείου παρουσίασε μία θεατρική παράσταση. 2. σύνολο αθλητών που ασχολούνται με το ίδιο ομαδικό άθλημα και αντιμετωπίζουν άλλες αντίστοιχες ομάδες: ► Η εθνική ομάδα στίβου πέτυχε σημαντικές νίκες.	Σύνθ.: ομαδοποίηση, ομαδάρχης Οικογ. Λέξ.: ομαδικός, ομαδικά (επίρρ.), ομαδικότητα Προσδιор.: αθλητική, πειθαρχημένη, εθνική (1, 2), θεατρική, κοινοβουλευτική, πολιτική (1) Φράσεις: ► Ομάδα αίματος (= για καθεμία από τις κατηγορίες αίματος)
ομαλός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφωνα και άφωνα) (ο-μα-λός) [αρχ. ὀμαλός < ὀμῶς]	1. που είναι επίπεδος και ίσιος, χωρίς εξογκώματα ή εσοχές: ► Ο δρόμος που βγάζει στο εκκλησάκι είναι ομαλός και χωρίς λακκούβες. 2. (μτφ.) αυτός που είναι φυσιολογικός, κανονικός: ► Χάρη στις προσπάθειες της	

ομογένεια

	<i>Τροχαίως, η κίνηση στους δρόμους εξακολουθεί να είναι ομαλή.</i>	Αντίθ.: ανώμαλος (1), αντικανονικός (2) Σύνθ.: ανώμαλος Οικογ. Λέξ.: ομαλά (επίρρ.), ομαλότητα, (εξ)ομαλύνω, (εξ)ομάλυνση Προσδιοριζ.: κυκλοφορία, σχέσεις (οι), διαδοχή (2)
ομογένεια (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο20)</i> (ο-μο-γέ-νει-α) [μτγν. όμογένεια < όμογενής]	1. η προέλευση από το ίδιο γένος, η κοινή καταγωγή: ► Η κάθε ομογένεια υποστηρίζει τα δίκαια της χώρας της. 2. το σύνολο των Ελλήνων που ζουν μόνιμα σε χώρα του εξωτερικού: ► Η ελληνική ομογένεια είναι εγκαταστημένη και στις πέντε ηπείρους.	Συνών.: ομοεθνία (1) Οικογ. Λέξ.: ομογενής
όμοιος, -α, -ο <i>(Επίθετο, Ε4, έμφυχα και άφυχα)</i> (ό-μοι-ος) [αρχ. όμοιος < ό-μός]	1. αυτός που έχει τα ίδια γνωρίσματα με άλλον: ► Στο πρόσωπο είναι όμοιος με τον παππού του. 2. ισάξιος, ισοδύναμος, ισότιμος: ► Στο άλμα εις μήκος τρεις μαθητές της τάξης έχουν όμοιες επιδόσεις.	Αντίθ.: ανόμοιος, διαφορετικός (1), κατώτερος (2) Συνών.: ίδιος, παρόμοιος, παρεμφερής (1) Σύνθ.: ομοιοκαταληξία, ομοιομορφία, ομοιογενής, ανόμοιος, παρόμοιος Οικογ. Λέξ.: όμοια (επίρρ.), μοιάζω, ομοιότητα, ομοίωμα Προσδιοριζ.: χαρακτήρας, φυσιογνωμία (1)
ομόνοια (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο20)</i> (ο-μό-νοι-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. όμόνοια < όμόνους]	ειρηνική και αρμονική συμβίωση με άλλους στο ίδιο περιβάλλον: ► Οι δυο λαοί ζουν με ομόνοια και συνεργασία.	Αντίθ.: διχόνοια Συνών.: ομοφυχία Οικογ. Λέξ.: ομονοώ, μοιιάζω, μόνοιασμα Προσδιορ.: οικογενειακή, εθνική Παροιμ.: ► Η ομόνοια φτιάχνει σπίτι κι η διχόνοια το χαλάει
όμορφος, -η, -ο <i>(Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα)</i> (ό-μορ-φος) [μεσν. έμμορφος < αρχ. εϋμορφος < εϋ + μορφή]	1. αυτός που είναι ωραίος, ελκυστικός: ► Η Λέσβος είναι ένα όμορφο νησί του Βορείου Αιγαίου. 2. που προκαλεί ευχάριστα συναισθήματα: ► Τα παιδικά χρόνια συνδέονται	Σύνθ.: ομορφάνθρωπος, ομορφόπαιδο, πεντάμορφος, πανέμορφος Οικογ. Λέξ.: όμορφα (επίρρ.), ομορφιά, ομορφάινω Αντίθ.: άσχημος (1)

	με όμορφες αναμνήσεις.	Προσδιοριζ.: νησί, πίνακας, χρόνια (τα), ζωή, μάτια (τα) (1, 2)
όνειρο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (ό-νει-ρο, γεν. -είρου, πληθ. -α, -είρατα) [αρχ. ὄνειρον]	1. φανταστικά γεγονότα που βλέπουμε, όταν κοιμόμαστε: ► <i>Είδα ένα παράξενο όνειρο και φοβήθηκα πολύ.</i> 2. έντονη επιθυμία, πόθος: ► <i>Το όνειρό του ήταν να ταξιδέψει σε ολόκληρο τον κόσμο.</i> 3. καθετι ιδιαίτερα ωραίο: ► <i>Η χθεσινή βραδιά με την πανσέληνο ήταν ένα όνειρο.</i>	Συνών.: ονειροπόλημα (2) Σύνθ.: ονειροπόλος, ονειροκρίτης, ονειροπαρμένος Οικογ. Λέξ.: ονειρεύομαι, ονειρικός Προσδιορ.: ανεξήγητο, εφιαλτικό, (1), απραγματοποίητο (2), ωραίο (1, 2, 3)
όνομα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (ό-νο-μα, γεν. -όματος, πληθ. -όματα) [αρχ. ὄνομα]	1. το βαπτιστικό όνομα: ► <i>Η νονά έδωσε στο παιδί μου το όνομα Βασίλης.</i> 2. (γραμμα.) κάθε λέξη που δηλώνει πρόσωπο, ζώο ή πράγμα (όνομα ουσιαστικό) ή τις ιδιότητές τους (όνομα επίθετο): ► <i>Τα ονόματα, ουσιαστικά και επίθετα, είναι λέξεις που κλίνονται.</i>	Σύνθ.: ονοματεπώνυμο, ονοματολογία Οικογ. Λέξ.: ονομάζω, ονομασία, ονομαστός, ονομαστικός, ονοματίζω Προσδιορ.: δοξασμένο, τιμημένο (1), υποκοριστικό, μεγεθυντικό, προσηγορικό (= όχι τα κύρια) (2) Φράσεις: ► Για όνομα του Θεού (= για έντονη διαμαρτυρία) ► Όνομα και μη χωριό (= για πρόσωπα που δε θέλουμε να κατονομάσουμε) Παροιμ.: ► Κάλιο να σου βγει το μάτι παρά το όνομα
οξυγόνο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (ο-ξυ-γό-νο) [λόγ. οξυγόνο < ὀξύ + γόνος]	1. άχρωμο και άοσμο αέριο που είναι βασικό συστατικό του ατμοσφαιρικού αέρα και του νερού: ► <i>Το οξυγόνο είναι απαραίτητο για την ύπαρξη ζωής.</i> 2. (μτφ.) ο υγιεινός, ο καθαρός αέρας: ► <i>Κάθε καλοκαίρι πηγαίνουμε στο χωριό, για να χορτάσουμε οξυγόνο.</i>	Σύνθ.: οξυγονοκόλληση, οξυγονοθεραπεία Οικογ. Λέξ.: οξυγονούχος, οξυγονώνω, οξυγόνωση

όπλο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (ό-πλο) [αρχ. ὄπλον]	1. καθετί που χρησιμοποιούμε για άμυνα, επίθεση ή κωνήγι: ► Το ρόπαλο ήταν ένα από τα αρχαιότερα όπλα για την άμυνα του ανθρώπου. 2. (μτφ.) οτιδήποτε χρησιμεύει για την επιτυχία κάποιου σκοπού: ► Ένα σημαντικό όπλο για την επιτυχία στις εξετάσεις είναι η συστηματική προετοιμασία.	Σύνθ: οπλαρχηγός, οπλοφορία, όπλος, πάνοπλος Οικог. Λέξ.: οπλή, οπλίζω, οπλίτης, οπλιsmός Προσδιορ.: βιολογικό, κωνηγετικό, πρωτόγονο, πυρηνικό (1) Φράσεις: ► Καταθέτω τα όπλα (= παραδίνομαι, συνθηκολογώ) ► Ρίχνω τα όπλα (= τρέπομαι σε φυγή)
όργανο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (όρ-γα-νο, γεν. -άνου, πληθ. -α) [αρχ. ὄργανον]	1. εργαλείο που χρησιμοποιεί κάποιος, για να κάνει κάτι: ► Ο διαβήτης είναι ένα γεωμετρικό όργανο. 2. κάθε μέρος του οργανισμού που επιτελεί μια ορισμένη λειτουργία: ► Το μάτι είναι το όργανο της όρασης. 3. πρόσωπο που το χρησιμοποιούν οι άλλοι για δικό τους συμφέρον: ► Χωρίς να το καταλάβει, έγινε όργανο των αντιπάλων του.	Σύνθ.: οργανοπαίχτης, ενόργανος, ανόργανος Οικог. Λέξ.: οργανικός, οργανώνω, οργάνωση, οργανωτής Προσδιορ.: άβουλο, πειθήνιο (3), μουσικό, γεωμετρικό (1), ευαίσθητο (1, 2)
οργίζομαι (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ορ-γί-ζο-μαι, παθ. αόρ. οργίστηκα, παθ. μτχ. οργισμένος) [αρχ. ὀργίζομαι]	(αμτβ.) βρίσκομαι σε κατάσταση μεγάλου θυμού ή αγανάκτησης: ► Οργίζομαι πάρα πολύ, όταν σκέφτομαι πως υπάρχουν άνθρωποι που βασανίζουν τα ζώα.	Συνών: θυμώνω, εξοργίζομαι Σύνθ.: εξοργίζομαι Οικог. Λέξ.: οργή, οργίλος Φράσεις: ► Οργισμένα νιάτα (= ασυμβίβαστοι νέοι)
ορεινός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (ο-ρει-νός) [αρχ. ὄρεινός < ὄρος]	1. αυτός που σχετίζεται με το βουνό: ► Πολλές περιοχές της Ελλάδας έχουν ορεινό κλίμα. 2. τόπος που έχει πολλά βουνά: ► Η Ελλάδα είναι ορεινή χώρα.	Αντιθ.: πεδινός, καμπισίος (2) Συνών.: βουνίσιος, ορειβίος (1) Σύνθ.: ημιορεινός Οικог. Λέξ.: ὄρος, ορεινά (τα) Προσδιοριζ.: ὄγκος, χωριό (1, 2)

ορθοπεδικός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (ορ-θο-πε-δι-κός) [λόγ. < γαλλ. ortho- pédique]	ο ειδικευμένος γιατρός που ασχολείται με τις παθήσεις του κινητικού συστήματος, δηλ. των οστών, των αρθρώσεων και των μυών: ►Ο ορθοπεδικός επισκέφτηκε το σχολείο, για να διαπιστώσει αν υπάρχουν μαθητές με σκολίωση (= πάθηση της σπονδυλικής στήλης).	
οριζοντας (ο) (Ουσιαστικό, Ο3) (ο-ρι-ζο-ντας) [λόγ. < αρχ. ὀριζων]	η νοητή γραμμή όπου ο ουρανός φαίνεται να ακουμπά τη γη ή τη θάλασσα: ►Ένα μεγάλο πλοίο φάνηκε μακριά στον οριζοντα.	Οικογ. Λέξ.: οριζόντιος, οριζοντιώνω Προσδιορ.: μακρινός, τεχνητός, στενός, ευρύς, νέος, υδροφόρος Φράσεις: ►Ανοίγω νέους οριζόντες (= δημιουργώ καινούργιες προοπτικές) ►Κάτι φαίνεται στον οριζοντα (= κάτι αρχίζει να γίνεται)
ορκωμοσία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ορ-κω-μο-σί-α) [αρχ. ὄρκωμοσία < ὄρκος + ὄμνυμι]	το να ορκίζεται κανείς ενώπιον επίσημης αρχής κατά την ανάληψη καθηκόντων, την ολοκλήρωση των σπουδών του κ.ά.: ►Η ορκωμοσία των βουλευτών γίνεται ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας.	Προσδιορ.: επίσημη
ορμώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. ορ-μώ, αόρ. ὀρμησα) [αρχ. ὄρμω < ὄρμη]	1. (αμτβ.) κινούμαι βιαστικά προς τα εμπρός: ►Οι φίλαθλοι ὄρμησαν στο γήπεδο, για να πανηγυρίσουν τη νίκη της ομάδας τους. 2. (μτβ.) κάνω επίθεση: ►Ο εχθρός ὄρμησε εναντίον της φρουράς του κάστρου με όλες τις δυνάμεις που διέθετε.	Σύνθ.: εξορμώ, εφορμώ Οικογ. Λέξ.: ορμή, ορμητήριο, ορμητικός, ορμητικότητα

όρος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ό-ρος) [λόγ. < αρχ. ὄρος] Προσοχή! όρος (το) = το βου- νό ορός (ο) = διάλυμα που χρησιμοποιεί- ται για θεραπευτι- κούς σκοπούς	1. απαραίτητη προϋπόθε- ση, για να υπάρξει κάτι άλλο: ► Θα έρθω μαζί σου διακοπές, υπό τον όρο ότι θα πάμε σε κάποιο νησί. 2. (πληθ.) παράγοντες που επιηρεάζουν την εργασία, τη ζωή και τις δραστηρι- ότητες κάποιου: ► Οι όροι εργασίας των ναυτικών έχουν βελτιωθεί σε σημαντικό βαθ- μό. 3. η ονομασία ενός πράγ- ματος ή μιας έννοιας στην επιστήμη ή την τέχνη: ► Η λέξη «οπτική» είναι όρος της Φυσικής.	Σύνθ.: ορολογία Προσδιορ.: επιστημονικός, μουσικός, διεθνής, ασαφής Φράσεις: ► Όροι του κλά- σματος (= ο αριθμητής και ο παρονομαστής) ► Μέσος όρος (= το ενδιάμεσο μετα- ξύ δύο ακραίων σημείων) ► Εφ' όρου ζωής (= για ολό- κληρη τη ζωή) ► Άνευ όρων (= χωρίς περιορισμούς)
ουσία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ου-σί-α) [αρχ. οὐσία < οὐσα < εἶμι]	1. κάθε είδος ύλης, φυσικό σώμα: ► Στο γάλα υπάρχουν πολλές θρεπτικές ουσίες. 2. το πιο σημαντικό στοι- χείο, ό,τι είναι σπουδαι- ότερο και σοβαρότερο σ' ένα θέμα, μια υπόθεση κ.λπ.: ► Ο ανταποκριτής της εφημερίδας προσπάθησε να καταγράψει την ουσία των γε- γονότων.	Συνών.: νόημα, βάρος, σπουδαιότητα (2) Σύνθ.: απουσία, εξουσία, παρουσία, περιουσία Οικог. Λέξ.: ουσιώδης, ου- σιωδώς (επίρρ.), ουσιαστι- κός, ουσιαστικό (το), ουσια- στικά (επίρρ.) Προσδιορ.: οργανική, α- νόργανη, δηλητηριώδης, θρεπτική, τοξική, φαρμα- κευτική (1) Φράσεις: ► Ξοδεύω φαιά ουσία (= σκέφτομαι) ► Στην ουσία / κατ' ουσία (= στην πραγματικότητα)
οφείλω (Ρήμα) (ενεστ. ο-φεί-λω, πα- ρατ. όφειλα) [αρχ. όφείλω]	1. (μτβ.) χρωστώ: ► Αγόρασα σπίτι και οφείλω χρήματα στην Τράπεζα. 2. (μτβ.) είμαι υποχρεω- μένος, έχω καθήκον να κάνω κάτι: ► Οφείλω πολ- λά στους δασκάλους μου.	Συνών.: χρωστώ (1, 2) Οικог. Λέξ.: όφελος, οφει- λή, οφειλέτης

όψη (η)

(Ουσιαστικό, Ο27)

(ό-ψη, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις)

[λόγ. < αρχ. ὄψις < ὄρω (= βλέπω)]

1. η εξωτερική εμφάνιση:

► Η μπροστινή όψη του κτιρίου είναι διακοσμημένη με μάρμαρο.

2. η φυσιογνωμία, το πρόσωπο και η έκφραση ενός ατόμου: ► Από την όψη του φαινόταν ότι δεν ήταν καλά στην υγεία του.

Συνών.: θωριά (1, 2)

Σύνθ.: άποψη, κάτοψη, πρόσοψη, σύνοψη

Προσδιορ.: ευχάριστη, θλιμμένη, ταλαιπωρημένη (1, 2)

Φράσεις: ► Λαμβάνω / έχω υπόψη μου (= δεν ξεχνώ) ► Η άλλη όψη του νομίσματος (= η αντίθετη πλευρά ενός ζητήματος)

► Οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος (= για δυο πράγματα που είναι ίδια)

πάθος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (πά-θος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. πάθος < πά- σχω]	1. βάσανα, μαρτύριο: ▶ Η Μ. Εβδομάδα είναι η Εβδομάδα των Παθών του Χριστού. 2. έντονη επιθυμία για κάτι: ▶ Έχει μεγάλο πάθος με τη συλλογή παλιών αντι- κειμένων.	Σύνθ.: παθολογία, παθολό- γος, παθογόνος Οικογ. Λέξ.: πάσχω, πάθη- μα, παθητικός
παιδεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. παι-δεύ-ω, αόρ. πάρ-θηκα, παθ. μηχ. παιδεμέ- νος) [αρχ. παιδεύω (= εκ- παιδεύω, μορ- φώνω, διαπαιδα- γωγώ)]	(μτβ.) ταλαιπωρώ, κατα- πονώ κάποιον: ▶ Τον παιδε- ψε πολύ η λύση του προβλή- ματος των Μαθηματικών.	Συνών: βασανίζω Σύνθ.: εκπαιδεύω, μετεκ- παιδεύω Οικογ. Λέξ.: παιδεμα, παι- δεμός, παιδεία, απαίδετος
πάρνω (Ρήμα) (ενεστ. παίρ-νω, αόρ. πάρ-θηκα, παθ. μηχ. παρ- μένος) [μεσν. έπαίρων < αρχ. έπαίρω (= ση- κώνω κάτι)] Προσοχή! παίρων = πιάνω κάτι με το χέρι μου, κρατώ περνώ = διαβαίνω	1. (μτβ.) πιάνω κάτι με το χέρι μου: ▶ Πήρε το βιβλίο και το έβαλε στην τσάντα του. 2. (μτβ.) κλέβω, αρπάζω: ▶ Του πήραν το πορτοφόλι από την τσέπη. 3. (μτβ.) αγοράζω: ▶ Πήραμε καινούργιο αυτοκίνητο. 4. (μτβ.) χρησιμοποιώ με- ταφορικό μέσο: ▶ Πήρε το τρένο και πήγε στη Θεσσαλονίκη. 5. (μτβ.) κυριεύω: ▶ Οι εχθροί πήραν το κάστρο ύστε- ρα από μεγάλη πολιορκία.	Σύνθ.: αποπαίρων, ξανα- παίρων, συνεπαίρων Οικογ. Λέξ.: πάρσιμο Φράσεις: ▶ Πήραν τα μυα- λά του αέρα ▶ Το πήρε πολύ πάνω του (= υπερη- φανεύεται) ▶ Παίρων τα μέτρα μου (= προσέχω)

πανελλήνιος, -ια, -ιο (Επίθετο, Ε4, άφωχα) (πα-νελ-λή-νι-ος) [αρχ. πανελλήνιος < πάν + Έλλην]	1. αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε όλους τους Έλληνες: ► Ξεκίνησαν οι πανελλήνιοι αγώνες στίβου. 2. (ουδ. το πανελλήνιο): το σύνολο των Ελλήνων, όλη η Ελλάδα: ► Το ποιητικό έργο του Γιάννη Ρίτσου είναι γνωστό στο πανελλήνιο.	Σύνθ.: πανελληνιονίκης Οικογ. Λέξ.: πανελλήνια, πανελληνίως (επίρρ.) Προσδιορίζ.: έρανος, αγώνες (οι), εκστρατεία, πένθος, διαγωνισμός, συνένδριο, ρεκόρ (1)
πανηγύρι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (πα-νη-γύ-ρι, γεν. -ού, πληθ. -α) [μεσν. πανηγύριον < υποκορ. αρχ. πανήγυρις]	1. ομαδική γιορτή προς τιμή ενός αγίου: ► Στο πανηγύρι της Παναγίας της Τήνου μαζεύονται προσκονητές από όλη την Ελλάδα. 2. ομαδική διασκέδαση, γλέντι: ► Στην ονομαστική του εορτή έκανε μεγάλο πανηγύρι.	Σύνθ.: εμποροπανήγυρη, ζωοπανήγυρη Οικογ. Λέξ.: πανηγυρίζω, πανηγυρισμός, πανηγυριώτης Προσδιορ.: ετήσιο, ξακουστό, πραγματικό, χαρούμενο (1, 2)
παράγω (Ρήμα) (ενεστ. πα-ρά-γω, παρ. παρήγα, άορ. παρήγαγα) [αρχ. παράγω < παρά + άγω]	1. (μτβ.) γεννάω, βγάζω σε μεγάλη ποσότητα: ► Ο τόπος μας παράγει κυρίως <i>ολωροκιηλευτικά</i>. 2. (αμτβ.) (μέσ.) δημιουργώ, συγγράφω, συνθέτω: ► Τα τελευταία χρόνια έχει παραχθεί ένα σπουδαίο λογοτεχνικό έργο.	Σύνθ.: αναπαράγω Οικογ. Λέξ.: παραγωγή, παραγωγός, παραγωγικός, παραγωγικότητα
παράδειγμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) [πα-ρά-δειγ-μα, γεν. -είγματος, πληθ. -είγματα] [αρχ. παράδειγμα < παραδείκνυμι (= δείχνω)]	1. κάθε συγκεκριμένη περίπτωση που χρησιμοποιούμε για να γίνει κατανοητό κάτι που είναι γενικό και αφηρημένο: ► Χρησιμοποίησε ένα εύστοχο παράδειγμα, για να κάνει κατανοητά αυτά που έλεγε. 2. κατάλληλο πρότυπο να το μιμηθούμε ή να το αποφύγουμε: ► Ο μεγαλύτερος αδερφός έδινε πάντοτε το καλό παράδειγμα στα μικρότερα αδέρφια του.	Οικογ. Λέξ.: παραδειγματίζω, παραδειγματικός, παραδειγματικά (επίρρ.) Προσδιορ.: διδακτικό, λαμπρό, φωτεινό (2), διαφωτιστικό, εύστοχο, ζωντανό, χαρακτηριστικό (1, 2) Φράσεις: ► Παράδειγμα προς αποφυγήν (= για κάτι που πρέπει να το αποφεύγουμε)

παραδέχομαι

παραδέχομαι (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. πα-ρα-δέ-χο-μαι, αόρ. παρα-δέχτηκα, παθ. μτχ. παραδεγμένος) [αρχ. παραδέχο-μαι]	1. (μτβ.) δέχομαι κάτι ως αληθινό ή σωστό, συμφωνώ, εγκρίνω: ► Παραδέχομαι ότι έκανα λάθος στην επιλογή μου. 2. (μτβ.) κρίνω κάποιον άξιο: ► Τον παραδέχομαι για τις γνώσεις του στη Φυσική.	Αντιθ.: αρνούμαι, απορρίπτω (1) Συνών.: αποδέχομαι, επιδοκιμάζω (1), αναγνωρίζω (2) Οικογ. Λέξ.: παραδεκτός, παραδοχή
παραδίδω και παραδίνω (Ρήμα) (ενεστ. πα-ρα-δι-δώ, αόρ. παρέδωσα, παθ. αόρ. παραδόθηκα, παθ. μτχ. παραδομένος) [μτγν. παραδίδω < αρχ. παραδίδωμι]	1. (μτβ.) δίνω κάτι σε κάποιον που του ανήκει: ► Ο ταχυδρόμος παρέδωσε το γράμμα στον παραλήπτη. 2. (μτβ.) μεταβιβάζω αξίωμα ή υπηρεσία στον αντικαταστάτη μου: ► Πριν ο υπάλληλος αναλάβει τα νέα του καθήκοντα, παρέδωσε πρώτα στον αντικαταστάτη του. 3. (μτβ.) διδάσκω: ► Ο δάσκαλος παραδίδει μαθηματικά στους μαθητές του σχεδόν καθημερινά. 4. (αμτβ.) (μέσ.) αιχμαλωτίζομαι με τη θέλησή μου, υποκόπτω: ► Οι γυναίκες του Ζαλόγγου αρνήθηκαν να παραδοθούν και έπεσαν στο γκρεμό.	Αντιθ.: παραλαμβάνω (1), αντιστέκομαι (4) Οικογ. Λέξ.: παράδοση, παραδοσιακός, παραδοτέος
παραιτούμαι (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. πα-ραι-τού-μαι, παθ. αόρ. παραιτήθηκα, παθ. μτχ. παραιτημένος) [αρχ. παραιτούμαι (= ζητώ χάρη, κευτεύω)]	1. (μτβ.) εγκαταλείπω με τη θέλησή μου κάποια θέση, αξίωμα ή δικαίωμα που έχω: ► Παραιτήθηκε από τη θέση του διευθυντή για οικογενειακούς λόγους. 2. (μτβ.) παύω να ενδιαφέρομαι για κάτι: ► Δε θα παραιτηθούμε από τον αγώνα για καλύτερες συνθήκες εργασίας.	Οικογ. Λέξ.: παραιτηση

παρακαλώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. πα-ρα-κα-λώ, αόρ. παρακάλεσα, παθ. αόρ. παρακληθήκα, παθ. μτχ. παρακαλεσμένος) [αρχ. παρακαλώ]	1. (μτβ.) ζητώ ευγενικά από κάποιον να κάνει κάτι: ► Παρακάλεσε τον προϊστάμενό του να του δώσει άδεια. 2. (μτβ.) κάνω δέηση στο Θεό: ► Παρακαλώ το Θεό να έχει καλά όλο τον κόσμο.	Συνών.: προσεύχομαι (2) Σύνθ.: θερμοπαρακαλώ Οικογ. Λέξ.: παράκληση, παρακλητικός, παρακαλεστός
παραλαμβάνω και παραλαβαίνω (Ρήμα) (ενεστ. πα-ρα-λαμ-βά-νω, αόρ. παρέλαβα, παθ. αόρ. παραλήφθηκα) [αρχ. παραλαμβά-νω]	(μτβ.) παίρνω κάτι που μου δίνει ή μου στέλνει κάποιος: ► Παρέλαβα το δέμα από το ταχυδρομείο. ► Η επιχείρηση παρέλαβε καινούργια εμπορεύματα.	Αντίθ.: παραδίνω Οικογ. Λέξ.: παραλαβή, παραλήπτης
παράλληλος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (πα-ράλ-λη-λος) [αρχ. παράλληλος]	1. (μαθημ.) γραμμές ή επιφάνειες που όσο κι αν προεκταθούν δεν συναντιούνται: ► Δύο κάθετες ευθείες πάνω στην ίδια ευθεία γραμμή είναι παράλληλες μεταξύ τους. 2. (μτφ.) αυτός που γίνεται συγχρόνως ή έχει παρόμοια χαρακτηριστικά με άλλον: ► Οι δύο φίλοι ακολούθησαν παράλληλους δρόμους στη ζωή.	Σύνθ.: παραλληλόγραμμο, παραλληλεπίπεδο Οικογ. Λέξ.: παράλληλα (επίρρ.), παραλλήλως (επίρρ.), παραλληλία, παραλληλίζω, παραλληλισμός Φράσεις: ► Βιοί παράλληλοι (= για πρόσωπα που ζουν παρόμοιες καταστάσεις) Προσδιοριζ.: δράση, σύνδεση, επιδιώξεις (2)
παραμερίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. πα-ρα-με-ρίζω, αόρ. παραμέρισα, παθ. αόρ. παραμερίστηκα, παθ. μτχ. παραμερισμένος) [μεσν. παραμερίζω < παράμερος]	1. (μτβ.) βάζω κάτι ή κάποιον στην άκρη: ► Παραμέρισα με τα χέρια μου τις πέτρες, για να περάσει το αυτοκίνητο. 2. (μτβ.) (μτφ.) βγάζω κάποιον ή κάτι από τη μέση, για να πετύχω ένα σκοπό: ► Τον παραμέρισαν με την ψήφο τους και στη θέση του εκλέχτηκε κάποιος άλλος.	Συνών.: τραβιέμαι (3) Οικογ. Λέξ.: παραμερισμός, παραμέρισμα

	3. (αμτβ.) πηγαίνω στην άκρη με τη θέλησή μου, κάνω τόπο: ► Παραμερίσαμε όλοι, για να περάσει το ασθενοφόρο.	
παραμονή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (πα-ρα-μο-νή, γεν. -ής, πληθ. -) [μτγν. παραμονή < παραμένω]	1. το να μένει κάποιος σε έναν τόπο για μικρό ή μεγάλο διάστημα, διαμονή: ► Κατά την παραμονή του στο Ηράκλειο επισκέφτηκε όλους τους αρχαιολογικούς χώρους. 2. η προηγούμενη ημέρα σημαντικού γεγονότος ή γιορτής: ► Την παραμονή των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς τα καταστήματα παιχνιδιών έχουν μεγάλη κίνηση.	Οικογ. Λέξ.: παραμονεύω
παραμύθι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (πα-ρα-μύ-θι, γεν. -ιού, πληθ. -ια) [αρχ. παραμύθιον (= παρηγοριά, ανακούφιση)]	1. φανταστική διήγηση μαγικών και εξωπραγματικών γεγονότων: ► Τα λαϊκά παραμύθια ξεκινούν συχνά με τη φράση «Κόκκινη κλωστή δεμένη». 2. (μτφ.) μεγάλο ψέμα: ► Κανείς δεν πίστευε τα παραμύθια που μας έλεγε.	Συνών: μύθος (1), ψευτιά (2) Οικογ. Λέξ.: παραμυθάς, παραμυθένιος, παραμυθία, παραμυθιάζω Προσδιορ.: ανατολίτικο, διασκεδαστικό, εύθυμο, ηθικοπλαστικό, λαϊκό, παιδικό (1) Φράσεις: ► Παραμύθια της Χαλιμάς (= μεγάλα ψέματα)
παράξενος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (πα-ρά-ξε-νος) [ελνστ. παράξενος < παρά + ξένος]	1. (για πράγματα) κάτι που προκαλεί την προσοχή, επειδή είναι ασυνήθιστο και ανεξήγητο: ► Ήταν ένα παράξενο μηχάνημα που σφύριζε συνέχεια. 2. (για πρόσωπα) ιδιότροπος, ιδιόρρυθμος στο χαρακτήρα και τη συμπεριφορά: ► Είναι παράξενος άνθρωπος και γκρινιάζει συνέχεια.	Αντίθ.: συνηθισμένος, κανονικός (1) Συνών.: περιεργός (1, 2), δύστροπος (2) Οικογ. Λέξ.: παράξενα (επίρρ.), παραξενιά, παραξενεύω Προσδιοριζ.: άνθρωπος (2), συνήθειες, ντύσιμο (1)

παρασέρνω και παρασύρω (Ρήμα) (ενεστ. πα-ρα-σέρ-νω, αόρ. παρέσυρα και παράσυρα, παθ. αόρ. παρασύρθηκα, παθ. μτχ. παρασυρμένος) [αρχ. παρασύρω]	1. (μτβ.) παίρνω μαζί μου ή τραβώ με δύναμη κάποιον ή κάτι: ► Το πλημμυρισμένο ποτάμι παρέσυρε ό,τι συνάντησε μπροστά του. 2. (μτβ.) (μτφ.) βγάζω κάποιον από το σωστό δρόμο: ► Τον παρέσυραν οι κακές παρέες.	Συνών.: συμπαρασύρω (1), ξελογιάζω (2) Σύνθ.: συμπαρασύρω
παρατηρώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. πα-ρα-τη-ρώ, αόρ. παρατήρησα, παθ. αόρ. παρατηρήθηκα, παθ. μτχ. παρατηρημένος) [αρχ. παρατηρώ]	1. (μτβ.) παρακολουθώ κάποιον ή κάτι με προσοχή, εξετάζω: ► Παρατηρούσε τις κινήσεις των πλανητών με το τηλεσκόπιο. 2. (μτβ.) αντιλαμβάνομαι, βλέπω, διαπιστώνω, διακρίνω: ► Παρατήρησα μια σημαντική αλλαγή στη συμπεριφορά σου. 3. (αμτβ.) (γ' πρόσ.) γίνεται αντιληπτό, διαπιστώνεται: ► Παρατηρείται διαφοροποίηση των καιρικών φαινομένων. 4. (μτβ.) επικρίνω κάποιον, ελέγχω: ► Τον παρατήρησε για την άσχημη συμπεριφορά του.	Συνών.: κοιτάζω (1), σημειώνεται (3), κατακρίνω (4) Οικογ. Λέξ.: παρατήρηση, παρατηρητής, παρατηρητήριο, παρατηρητικότητα
παρελθόν (το) (Ουσιαστικό, Ο44) (πα-ρελ-θόν, γεν. -όντος, πληθ. -) [αρχ. παρελθόν < παερέρχομαι]	1. ο χρόνος, το χρονικό διάστημα που πέρασε: ► Οι ιστορικοί μελετούν το παρελθόν. 2. τα γεγονότα που συνέβησαν σε περασμένους καιρούς: ► Η Ελλάδα έχει ένδοξο παρελθόν.	Αντίθ.: παρόν, μέλλον (1) Συνών.: τα παλιά (1) Σύνθ.: παρελθοντολογία Οικογ. Λέξ.: παρελθοντικός Προσδιορ.: αλησμόνητο, θρυλικό, ιστορικό (2)
παρηγορώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. πα-ρη-γο-ρώ, αόρ. παρηγόρησα, παθ. αόρ. παρηγορήθηκα, παθ. μτχ. παρηγορημένος) [αρχ. παρηγορώ < παρηγορός]	(μτβ.) προσπαθώ να ανακουφίσω κάποιον που είναι λυπημένος με κατάλληλα λόγια ή πράξεις: ► Οι φίλοι του προσπαθούσαν να τον παρηγορήσουν για το ατύχημα που είχε.	Συνών.: καταπραΰνω Οικογ. Λέξ.: παρήγορος, παρηγοριά, παρηγορητής, παρηγορητικός

παροιμία

παροιμία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (πα-ροι-μι-α) [αρχ. παροιμία < παρὰ + οἰμία < οἶμη (= ἄσμα, ποίημα)]	σύντομη λαϊκή φράση που εκφράζει μια γενικότερη αλήθεια: ► Στην παροιμία «Το μῆλο κάτω απ’ τη μηλιά θα πέσει» τονίζεται πως το παιδί ακολουθεί το δρόμο των γονιών του.	Σύνθ.: παροιμογράφος Οικог. Λέξ.: παροιμιακός, παροιμιώδης Προσδιορ.: αλληγορική, λαϊκή, σοφή
παρομοίωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (πα-ρο-μοι-ω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις) [αρχ. παρομοιώσις < παρομοιῶ]	Σχήμα λόγου όπου ο ομιλητής ή ο συγγραφέας συγκρίνει κάτι με κάτι άλλο, χρησιμοποιώντας συνήθως το σαν: ► Την παρομοίωση «Περπατάει αργά σαν τη χελώνα» τη χρησιμοποιούμε για να τονίσουμε τη βραδυπορία κάποιου.	Οικог. Λέξ.: παρομοιάζω
παρόν (το) (Ουσιαστικό, Ο44) (πα-ρόν, γεν. -όντος, πληθ. -) [αρχ. παρόν < πά-ρειμι]	η στιγμή που λέμε ή κάνουμε κάτι, η τωρινή εποχή που ζούμε: ► Ζει το παρόν, κάνοντας σχέδια για το μέλλον.	Οικог. Λέξ.: παροντικός, παρουσία Προσδιορ.: λαμπρό Φράσεις: ► Προς το παρόν, ► Επί του παρόντος (= για την ώρα, προσωρινά)
παρουσιάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. πα-ρου-σι-ά-ζω, αόρ. παρουσία-σα, λθ. αόρ. παρουσιάστηκα, λθ. μτχ. παρουσιασμένος) [μτγν. παρουσιάζομαι (= είμαι παρών)]	1. (μτβ.) δείχνω, εμφανίζω κάτι σε κάποιον: ► Ο ζωγράφος θα παρουσιάσει τη νέα δουλειά του στην Εθνική Πινακοθήκη. 2. (μτβ.) συστήνω, γνωρίζω κάποιον σε άλλους: ► Ο δάσκαλος της τάξης παρουσίασε τον καινούργιο μαθητή στους συμμαθητές του. 3. (αμτβ.) (μέσ.) εμφανίζομαι, φαίνομαι: ► Παρουσιάστηκε επιδημία γρίπης σε πολλές χώρες.	Οικог. Λέξ.: παρουσία, παρουσίαση, παρουσιάσιμος, παρουσιαστής, παρουσιαστικό (το)
πατρίδα (η) (Ουσιαστικό, Ο21) (πα-τρι-δα) [αρχ. πατρίς < πά-τριος < πατήρ]	1. η χώρα στην οποία γεννήθηκε κάποιος ή από την οποία κατάγονται οι γονείς του: ► Εργάζεται στη Γερμανία, αλλά πατρίδα του είναι η Ελλάδα.	Σύνθ.: πατριδογνωσία, πατριδολατρία, φιλοπατρία Οικог. Λέξ.: πατέρας Προσδιορ.: ένδοξη, ιδιαίτερη λατρευτή, αλησμόνητη, ποθητή (1, 2)

	2. το χωριό, η πόλη, όπου γεννήθηκε κάποιος, η γενέτειρα: ► Η πατρίδα του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη είναι η Λευκάδα.	
παύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. παύ-ω, αόρ. έπαισα, παθ. αόρ. παύτηκα, παθ. μτχ. πα(υ)μένος) [αρχ. παύω]	1. (μτβ.) διακόπτω, σταματώ κάτι που κάνω: ► Αλό εφέτος έπαιπε να εργάζεται τη νύχτα. 2. (μτβ.) απολύω, διώχνω κάποιον από τη θέση του: ► Τον έπαιπαν προσωρινά από τη δουλειά του. 3. (αμτβ.) σταματώ να μιλώ ή να θορυβώ, ησυχάζω: ► Πάψτε, σας παρακαλώ, γιατί έχω διάβασμα.	Συνών.: σωπαίνω (3) Σύνθ.: αναπαύομαι Οικογ. Λέξ.: παύση, παύλα
παχύς, -ιά, -ύ (Επίθετο, Ε6, έμφυχα και άψυχα) (πα-χύς, γεν. -ιού, -ιάς, -ιού, πληθ. -ιοί, -ιές, -ιά) [αρχ. παχύς]	1. που είναι χοντρός και ογκώδης: ► Έβαλε ένα παχύ στρώμα στο κρεβάτι του παιδιού. 2. αυτός που έχει πολύ λίπος ή μεγάλο βάρος, παχύσαρκος: ► Παλιότερα ήταν παχύς, αλλά τώρα αδυνάτισε αρκετά. 3. (για σιγά) αυτός που είναι πυκνός, που ρέει δύσκολα, πηχτός: ► Φτιάχνει κάθε χρόνο ένα παχύ θυμαρίσιο μέλι.	Αντιθ.: λεπτός (1, 2), αδύνατος, λιπόσαρκος (2), αραιός (3) Σύνθ.: παχύρρευστος, παχύδερμος, παχύσαρκος Οικογ. Λέξ.: πάχος, παχαίνω, παχουλός, πάχυνση, παχυντικός Φράσεις: ► Παχιά λόγια / υποσχέσεις (= λόγια χωρίς αντίκρισμα)
πεδιάδα (η) (Ουσιαστικό, Ο21) (πε-διά-δα) [αρχ. πεδιάς < πε-δίον]	ομαλή και επίπεδη έκταση γης, κάμπος: ► Την πεδιάδα της Θεσσαλίας τη διασχίζει ο Πηνειός ποταμός.	Οικογ. Λέξ.: πεδίο, πεδινός Προσδιορ.: εύφορη, γόνιμη, κατάφυτη, άδεντρη
πειθω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. πεί-θω, αόρ. έπεισα, παθ. αόρ. πείστηκα, παθ. μτχ. πεισμένος, πεπεισμένος) [αρχ. πείθω]	(μτβ.) κάνω κάποιον να συμφωνήσει μαζί μου με επιχειρήματα ή υποσχέσεις: ► Τον έπεισαν να υπογράψει το συμβόλαιο. ► Τον έπεισαν ποιο ήταν το συμφέρον του. ► Τον έπεισαν ότι δε γινόταν διαφορετικά.	Συνών.: αναγκάζω, εξαναγκάζω Σύνθ.: πειθαναγκάζω Οικογ. Λέξ.: πειθήνιος Φράσεις: ► Ανάγκη και θεοί πείθονται (= όλοι υποχωρούν, όταν δεν υπάρχει άλλη λύση)

πειράμα

πειράμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (πεί-ρα-μα, γεν. -άματος, πληθ. -άματα, γεν. -αμά- των) [μεσν. πείραμα < αρχ. πειρώμαι]	1. το να αναπαράγει κα- νείς διάφορα φαινόμενα με τεχνητό τρόπο, για να μελετήσει τις αιτίες που τα προκαλούν: ► Οι μαθη- τές στο εργαστήριο του σχο- λείου έκαναν το πείραμα της άνωσης των υγρών. 2. δοκιμή, απόπειρα: ► Το πείραμα να ανοίξει ένα δεύτε- ρο κατάστημα είχε επιτυχία.	Συνών.: πειραματισμός (1, 2) Οικог. Λέξ.: πειραματιζο- μαι, πειραματικός
πέλαγος (το) (Ουσιαστικό, Ο38) (πέ-λα-γος, γεν. -άγους, πληθ. -άγη, γεν. -άγων) [αρχ. πέλαγος]	ανοιχτή θάλασσα μικρό- τερη από τον ωκεανό: ► Οι φαρόβαρκες ανοίχτηκαν στο Ικάριο πέλαγος.	Σύνθ.: αρχιπέλαγος Οικог. Λέξ.: πελαγώνω, πελαγίστος Προσδιог.: γαληνεμένο, φουρτουνιασμένο
περιβάλλον (το) (Ουσιαστικό, Ο45) (πε-ρι-βάλ-λον, γεν. -ντος, πληθ. -ντα) [ουσιαστ. επίθ. πε- ριβάλλον < περι- βάλλω]	το σύνολο των φυσικών, οικογενειακών και κοι- νωνικών συνθηκών μέσα στις οποίες κάποιος γεν- νιέται, ζει και αναπτύσ- σεται: ► Στο σχολείο μας έχουμε ένα ευχάριστο και δη- μιουργικό περιβάλλον.	Συνών: περίγυρος Σύνθ.: περιβαλλοντολόγος Οικог. Λέξ.: περιβάλλω, περιβαλλοντικός Προσδιог.: υγιεινό, κοινω- νικό, οικονομικό, πολιτι- στικό, εργασιακό, γλωσσι- κό, οικογενειακό
περιέργεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (πε-ρι-έρ-γει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. περιεργία < περιεργος]	ζωηρή επιθυμία για να μάθει ή να ιδει κάποιος κάτι: ► Η περιέργεια οδήγη- σε τον άνθρωπο σε νέες ανα- καλύψεις.	Οικог. Λέξ.: περιεργος, πε- ριεργάζομαι Προσδιог.: επιστημονική, έμφυτη, ακατανίκητη, ενο- χλητική
περίληψη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (πε-ρι-λη-ψη, γεν. -ης, -ήψεως, πληθ. -ήψεις, γεν. -ήψεων) [αρχ. περίληψις < περιλαμβάνω]	η απόδοση με λίγα λόγια του περιεχομένου ενός γραπτού ή προφορικού κειμένου: ► Οι μαθητές έγραφαν την περίληψη από το μάθημα της Ιστορίας.	Οικог. Λέξ.: περιλαμβάνω, περιληπτικός Προσδιог.: εκτενής, προ- φορική, ολιγόλογη, λακω- νική
περιμένο (Ρήμα) (ενεστ. πε-ρι-μέ-νω, παρ.τ. περίμενα) [αρχ. περιμένω]	1. (μτβ.) μένω στο ίδιο σημείο μέχρι να έρθει κά- ποιος ή να συμβεί κάτι αναμενόμενο: ► Περιμένο το λεωφορείο, για να πάω στη	Φράσεις: ► Απ' αυτόν όλα να τα περιμένεις! (= είναι ικανός για όλα)

	δουλειά μου. 2. (μτβ.) έχω προσδοκία, ελπίζω: ►Μην περιμένετε να αλλάξω γνώμη! 3. (μτβ.) είμαι σε αναμονή: ►Περίμεναν να κοπάσει η καταιγίδα κι έπειτα να φύγουν.	
περιποιούμαι (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. πε-ρι-ποι-ού-μαι, παθ. αόρ. περι-ποιήθηκα, παθ. μτχ. περιποιημένος) [αρχ. περιποιού-μαι]	1. (μτβ.) προσφέρω σε κάποιον εξυπηρέτηση και βοήθεια, φροντίζω: ►Φιλοξένησε και περιποιήθηκε τους φίλους του κατά τον καλύτερο τρόπο. 2. (μτβ.) (μτφ.) τιμωρώ κάποιον, κακομεταχειρίζομαι: ►Μη στενοχωριέσαι καθόλου, γιατί θα τον περιποιηθώ εγώ γι' αυτό που έκανε.	Αντίθ.: παραμελώ (1) Οικογ. Λέξ.: περιποίηση, περιποιητικός
περιττός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άψυχα) (πε-ρι-τι-τός) [αρχ. περιττός]	1. που πλεονάζει, που δε χρησιμοποιεί σε κάτι: ►Κάνει περιττά έξοδα για ψώνια. 2. (μαθημ.) κάθε αριθμός που δε διαιρείται ακριβώς με το δύο, μονός: ►Περιττοί αριθμοί είναι όσοι τελειώνουν σε 1, 3, 5, 7 και 9.	Αντίθ.: αναγκαίος, απαραίτητος (1), άρτιος (2) Προσδιοριζ.: έξοδα, λόγια, κιλά (1)
περιφέρεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (πε-ρι-φέ-ρει-α) [λόγ. < αρχ. περι-φέρεια < περιφερής < περιφέρω]	1. (γεωμ.) η κλειστή καμπύλη γραμμή που περιβάλλει τον κύκλο και όλα τα σημεία της απέχουν εξίσου από το κέντρο του: ►Το μήκος της περιφέρειας του κύκλου είναι ίσον με 2 πρ, όπου ρ είναι η ακτίνα του και π το 3,14. 2. εδαφική περιοχή στην οποία ασκεί την εξουσία κάποια αρχή: ►Η Ελλάδα χωρίζεται σε διοικητικές περιφέρειες.	Συνών: περίγραμμα, περίμετρος (1) Σύνθ.: περιφερειάρχης Οικογ. Λέξ.: περιφέρω, περιφερειακός, περιφερικός Προσδιορ.: εκλογική, διοικητική, εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, δικαστική, στρατιωτική, ευρεία, στενή (1)

περνώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. περ-νώ <i>αόρ.</i> πέρασα, <i>παθ. αόρ.</i> πέραστηκα, <i>παθ. μτχ.</i> περασμένος) [μεσν. περνῶ < αρχ. περῶ]	1. (μτβ.) διασχιζώ: ► Πέρασε τον κάθετο δρόμο και στη συνέχεια έστριψε αριστερά. 2. (μτβ.) ξεπερνώ, υπερτερών: ► Πέρασε όλους τους συμμαθητές του στο ύψος. 3. (αμτβ.) ζω: ► Περνάω καλά αυτή την εποχή. 4. (αμτβ.) διέρχομαι: ► Ο νέος δρόμος περνάει έξω από την πόλη. 5. (αμτβ.) φτάνω στο τέλος: ► Πέρασαν και οι γιορτές του Πάσχα. 6. (αμτβ.) γίνομαι αποδεκτός, επικρατώ: ► Το νομοσχέδιο πέρασε από τη Βουλή.	Σύνθ: περνοδιαβαίνω, διαπερνώ, ξεπερνώ, προσιπερνώ Οικογ. Λέξ: πέραση, πέρασμα, περαστικός Φράσεις: ► Δε θα περάσει έτσι αυτό! (= για κάτι που θα έχει συνέπειες) ► Περνάει ακόμα η μπογιά του (= έχει ακόμα ικανότητες, προσόντα) ► Περνάω το δικό μου (= πετυχαίνω αυτό που θέλω) ► Περνάει απ' το χέρι μου (= από εμένα εξαρτάται)
πίεση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (πί-ε-ση, γεν. -ης, πληθ. -έσεις, γεν. -έσεων) [αρχ. πίεσις < πιέζω]	1. η δύναμη που ασκείται σε μια επιφάνεια ή σ' ένα αντικείμενο: ► Το φράγμα έσπασε από την πίεση του νερού. 2. (μτφ.) ο εξαναγκασμός κάποιου να κάνει ή να δεχτεί κάτι: ► Μετά από μεγάλη πίεση στις αρχές αποκτήσαμε κάδους ανακύκλωσης στο σχολείο.	Σύνθ: καταπίεση, συμπίεση Οικογ. Λέξ: πιέζω Προσδιορ.: αρτηριακή, ατμοσφαιρική, υδροδυναμική (1), ασφυκτική (2)
πιθανός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άψυχα) (πι-θα-νός) [λόγ.<αρχ.πιθανός (= πειστικός)]	που μπορεί να γίνει ή να μη γίνει, ενδεχόμενος: ► Είναι πιθανή μια αύξηση της θερμοκρασίας κατά τις επόμενες ημέρες.	Αντίθ.: απίθανος Σύνθ: απίθανος Οικογ. Λέξ.: πιθανώς, πιθανά (<i>επίρρ.</i>), πιθανότητα Προσδιοριζ.: εξέλιξη, ερμηνεία, λύση
πιστεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. πι-στεύ-ω, <i>αόρ.</i> πίστεψα, <i>παθ. αόρ.</i> πιστεύτηκα) [αρχ. πιστεύω < πίστις]	1. (μτβ.) έχω εμπιστοσύνη, βασίζομαι σε κάποιον ή κάτι: ► Πιστεύω στην ειλικρίνεια του φίλου μου. 2. (μτβ.) παραδέχομαι κάτι ως πραγματικό, αληθινό: ► Όταν είδα τα δώρα που μου έφεραν, δεν πίστευα στα μάτια μου.	Σύνθ: εμπιστεύομαι, πιστοποιώ Οικογ. Λέξ.: πίστη, πιστευτός

πλανήτης (ο) (Ουσιαστικό, Ο5) (πλα-νή-της, γεν. -η, πληθ. -ες, γεν. -ών) [αρχ. πλάνης < πλανώμαι]	ετερόφωτο ουράνιο σώμα που περιστρέφεται γύρω από τον ήλιο: ► Οι πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος είναι εννέα.	Σύνθ.: πλανητάρχης Οικογ. Λέξ.: πλανητικός, πλανητάριο
πλάση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (πλά-ση, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. πλάσις < πλάσσω]	το σύνολο των δημιουργημάτων του Θεού, το σύμπαν, η οικουμένη: ► Την άνοιξη χαίρεται όλη η πλάση.	Συνών: κτίση, κόσμος, φύση Σύνθ.: διάπλαση, ανάπλαση, μετάπλαση Οικογ. Λέξ.: πλάθω, πλάσμα, πλάστης, πλάσιμο
πλειοψηφία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (πλει-ο-ψη-φι-α, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ών) [μτγν. πλειοψηφία < πλείων + ψήφος]	το μεγαλύτερο μέρος των ψήφων ή των ψηφοφόρων: ► Η απόφαση πάρθηκε με πλειοψηφία του κοινοβουλίου και όχι με ομοφωνία.	Αντίθ.: μειοψηφία Οικογ. Λέξ.: πλειοψηφώ, πλειοψηφικός Φράσεις: ► Απόλυτη πλειοψηφία (= περισσότερες από τις μισές στο σύνολο των ψήφων) ► Σχετική πλειοψηφία (= μεγαλύτερος αριθμός ψήφων από τους άλλους υποψηφίους, χωρίς να φτάνει τις μισές συν μία ψήφο)
πληγώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. πλη-γώ-νω, αόρ. πλήγωσα, παθ. αόρ. πληγώθηκα, παθ. μτχ. πληγωμένος) [μτγν. πληγώνω < πληγή < πλήττω (= κτυπώ)]	1. (μτβ.) τραυματίζω κάποιον: ► Πλήγωσε τον αντίπαλό του στο χέρι. 2. (μτβ.) (μτφ.) με τα λόγια ή τις πράξεις μου προκαλώ σε κάποιον μεγάλη στενοχώρια, πικραίνω: ► Τον πλήγωσαν τα λόγια του φίλου του.	Συνών.: λαβώνω (1), στενοχωρώ (2) Οικογ. Λέξ.: πληγή, πλήγωμα
πλήθος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (πλή-θος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. πλήθος]	1. μεγάλος αριθμός από πρόσωπα, ζώα ή πράγματα: ► Το βιβλίο που διαβάζεις περιέχει ένα πλήθος πληροφοριών για την αρχαία Αθήνα. 2. (με άρθρο) πολύς κόσμος, πολλοί άνθρωποι συγκεντρωμένοι: ► Το συγκεντρωμένο πλήθος χειροκροτούσε με πάθος όλους τους ομιλητές.	Σύνθ.: πολυπληθής Οικογ. Λέξ.: πληθαίνω, πληθунτικός, πληθυσμός, πληθυσμιακός, πληθώρα, πληθωρικός, πληθωρισμός Προσδιορ.: αγανακτισμένο, αγριεμένο, ανώνυμο, ενθουσιασμένο, επαναστατημένο, πειθαρχημένο, τεράστιο (1, 2)

πλημμυρίζω

πλημμυρίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. πλημ-μυ-ρί-ζω, αόρ. πλημμύρι-σα, παθ. μτχ. πλημ-μυρισμένος) [ελνστ. πλημμυρί-ζω < αρχ. πλημμυ-ρῶ]	1. (μτβ.) ξεχειλίζω και κα-λόπτω μεγάλη έκταση με νερό: ►Ο ποταμός πλημμύρισε τα χωράφια και κατέστρεψε τα σιτηρά. 2. (μτβ.) (μτφ.) γεμίζω από κάτι: ►Στην παρέλαση που έγινε η πλατεία πλημμύρισε από κόσμο.	Συνών.: κατακλύζω (2) Οικογ. Λέξ.: πλημμύρα, πλημμύρισμα
πληροφορία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (πλη-ρο-φο-ρί-α) [μτγν. πληροφορία < πληροφορῶ]	γνώση, ειδηση που έχουμε για ζώο, πράγμα ή γεγονός: ►Οι πληροφορίες που βρήκα για την Αφρική προέρχονται από βιβλία της σχολικής βιβλιοθήκης.	Σύνθ.: πληροφοριοδότης Οικογ. Λέξ.: πληροφορῶ, πληροφορόρηση, πληροφορική Προσδιορ.: εμπιστευτική, αξιόπιστη, ανεπιβεβαίωτη
πληρώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. πλη-ρῶ-νω, αόρ. πληρώσα, παθ. αόρ. πληρώθηκα, παθ. μτχ. πληρωμένος) [μεσν. πληρώνω < αρχ. πληρῶ (= γεμίζω)]	1. (μτβ.) δίνω, καταβάλλω χρήματα (για αγορά, παροχή υπηρεσίας, αμοιβή, εξόφληση χρέους): ►Μην ξεχάσεις να πληρώσεις το λογαριασμό του τηλεφώνου. 2. (μτβ.) υφίσταμαι τις αρνητικές συνέπειες των πράξεων ή των λαθών μου, τιμωρούμαι: ►Πλήρωσε ακριβά το πάθος του για τα χαρτιά. 3. (μτβ.) δωροδοκῶ, εξαγοράζω κάποιον: ►Πλήρωσαν το δειτητή, για να τους βοηθήσει στον αγώνα.	Αντιθ.: εισπράττω (1) Σύνθ.: εκπληρώνω, συμπληρώνω, προπληρώνω, αναπληρώνω, αποπληρώνω, ξεπληρώνω Οικογ. Λέξ.: πληρωμή, πληρωτής, πληρωτέος, πλήρωση Φράσεις: ►Πληρώνω με το ίδιο νόμισμα (= ανταποδίδω σε κάποιον κάτι) ►Πληρώνω τη νύφη (= ζημιώνομαι από τα λάθη άλλων) ►Όλα εδῶ πληρώνονται (= στο τέλος δε μένει κανείς ατιμώρητος)
πλοίαρχος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (πλοι-αρ-χος, γεν. -άρχου, πληθ. -οι, γεν. -άρχων) [μτγν. πλοίαρχος < πλοίοιο + ἄρχω]	1. κυβερνήτης πλοίου, καπετάνιος: ►Εργάζεται για πολλά χρόνια ως πλοίαρχος σε εμπορικό καράβι. 2. ανώτερος αξιωματικός του πολεμικού ναυτικού και του λιμενικού σώματος: ►Υπηρετεί στο πολεμικό ναυτικό με το βαθμό του πλοιάρχου.	Συνών.: караβοκύρης (1)

πόλεμος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (πό-λε-μος, γεν. -έμου, πληθ. -οι, γεν. -έμων) [αρχ. πόλεμος]	1. σύγκρουση μεταξύ κρατών ή ομάδων του ίδιου κράτους που γίνεται με όπλα: ► Το 1940 η Ιταλία κήρυξε τον πόλεμο εναντίον της Ελλάδας. 2. (μτφ.) αγώνας ενάντια σε κάποιον ή κάτι, ανταγωνισμός: ► Εκδηλώθηκε πόλεμος τιμών ανάμεσα στα καταστήματα κατά τη διάρκεια των εκπτώσεων.	Αντίθ: ειρήνη (1) Σύνθ: πολέμαρχος, πολεμοχαρής, πολεμοφοδία, πετροπόλεμος, χαρτοπόλεμος, Νεοπόλεμος Προσδιор.: εμφύλιος, μακροχρόνιος (1, 2), απελευθερωτικός (1), ακήρυχτος, ηλεκτρονικός (2)
πολίτευμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (πο-λί-τευ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. πολίτευμα]	ο τρόπος που διοικείται μια χώρα, ο τρόπος διακυβέρνησής της: ► Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.	Οικογ. Λέξ.: πολιτεύομαι, πολιτευτής Προσδιор.: αριστοκρατικό, αυταρχικό, δημοκρατικό, δικτατορικό, κοινοβουλευτικό, ολοκληρωτικό, φιλελεύθερο
πολύς (ο), πολλή (η), πολύ (το) (Επίθετο) (πο-λύς, γεν. -, -λής, -, πληθ. -λλοι, -λλές, -λλά) Προσοχή! ► πολλή = επίθετο με ουσιαστικά: ► Η πολλή υγρασία βλάπτει την υγεία. ► πολύ = επίρρημα με επίθετα, ρήματα, μετοχές: ► Έχουμε πολύ μεγάλη ξηρασία. [αρχ. πολύς]	μεγάλος στον αριθμό, στο ποσό, στο πλήθος: ► Η βιβλιοθήκη του σχολείου μας έχει πολλά βιβλία.	Αντίθ: λίγος Σύνθ: πολυάριθμος, πολυπληθής, πολυπόθητος, πολύπλοκος, πολυτάραχος Φράσεις: ► Το πολύ-πολύ (= στη χειρότερη περίπτωση) ► Δεν έχω πολλά-πολλά μαζί του (= δεν έχω ιδιαίτερες σχέσεις) Παροιμ.: ► Όποιος θέλει τα πολλά, χάνει και τα λίγα
ποτάμι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (πο-τά-μι, γεν. -ιού, πληθ. -ια, γεν. -ιών) [μτγν. ποτάμιν < ποτάμιον, υποκορ. του αρχ. ποταμός]	1. μεγάλη ποσότητα νερού σε φυσική ροή που ξεκινάει από πηγές, σχηματίζει κοιτη και χύνεται στη θάλασσα: ► Το ποτάμι παρέσυρε με ορμή οτιδήποτε συναντούσε μπροστά του. 2. (μτφ.) μεγάλη ποσότητα υγρού: ► Ο ιδρώτας έτρεχε ποτάμι από το μέτωπό του.	Σύνθ: ποταμόπλοιο, παραπόταμος, ξεροπόταμος, ακροποταμιά Οικογ. Λέξ.: ποταμιά Φράσεις: ► Μας πήρε το ποτάμι (= καταστραφήκαμε) ► Να το πάρει το ποτάμι; (= να το πούμε;) ► Είναι άνω ποταμών (= δεν υποφέρεται)

ποτίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. πο-τί-ζω, αόρ. πότισα, παθ. αόρ. ποτίστηκα, παθ. μτχ. ποτισμένος) [αρχ. ποτίζω < πότος]	1. (μτβ.) ρίχνω νερό σε φυτό, για να μεγαλώσει: ► Ποτίζει κάθε μέρα τα φυτά του κήπου του. 2. (μτβ.) δίνω νερό σε ζώα: ► Πήγε να ποτίσει τα άλογα στο στάβλο. 3. (μτβ.) (μτφ.) δίνω σε κάποιον να πει κάτι σε μεγάλη ποσότητα: ► Τον λότισαν κρασί και μέθυσε.	Οικογ. Λέξ.: πότισμα, ποτίστης, ποτιστικός, ποτιστήρι, ποτίστρα Φράσεις: ► Μας πότισε φαρμάκι (= μας στενοχώρησε πολύ)
πουλώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. που-λώ, αόρ. πούλησα, παθ. αόρ. πουλήθηκα, παθ. μτχ. πουλημένος) [μεσν. πουλώ < αρχ. πωλώ]	(μτβ.) δίνω κάτι και παίρνω χρήματα: ► Πούλησε το παλιό αυτοκίνητο και αγόρασε ένα καινούργιο.	Αντίθ: αγοράζω Σύνθ: ξεπουλώ, μοσχοπουλώ Οικογ. Λέξ.: πωλητής, πωλητήριο, πώληση, πούλημα Φράσεις: ► Σε πουλάει και σ' αγοράζει (= είναι πονηρός και καταφερτζής) ► Σε πωλούν τα πουλάς αυτά; (= δε γίνεσαι πιστευτός)
πρόβλημα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (πρό-βλη-μα, γεν. -ήματος, πληθ. -ήματα, γεν. -ημάτων) [αρχ. πρόβλημα < αρχ. προβάλλω]	1. κάθε δύσκολο ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί και να λυθεί: ► Το πρόβλημα του νέφους δυσκολεύει τη ζωή των Αθηναίων. 2. κάθε θέμα ή ερώτημα που για τη λύση του χρησιμοποιούμε τα μαθηματικά ή άλλες επιστημονικές μεθόδους: ► Αυτό το πρόβλημα λύνεται με την απλή μέθοδο των τριών.	Οικογ. Λέξ.: προβάλλω, προβληματίζω, προβληματικός, προβληματισμός Προσδιор.: κυκλοφοριακό, πολύπλοκο, διπλωματικό, παιδαγωγικό, φιλοσοφικό (1)
πρόγραμμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (πρό-γραμ-μα, γεν. -άμματος, πληθ. -άμματα, γεν. -αμμάτων) [αρχ. πρόγραμμα < προγράφω]	1. σχέδιο που καταγράφει και κάνει γνωστές τις πράξεις ή τις ενέργειες που πρόκειται να συμβούν: ► Ανακοινώθηκε το πρόγραμμα των εξετάσεων του Γυμνασίου. 2. εντολές που δίνουμε σε υπολογιστή, για να	Συνών: πλάνο (1) Οικογ. Λέξ.: προγραμματίζω, προγραμματικός, προγραμματισμός, προγραμματιστής Προσδιор.: πενταετές, σταθερό, οικονομικό, ωρολόγιο (1)

	προβεί σε συγκεκριμένες ενέργειες: ► <i>Ο υπολογιστής διαθέτει ένα πρόγραμμα διόρθωσης των ορθογραφικών λαθών.</i>	
προδίδω (Ρήμα) (ενεστ. προ-δί-δω, αόρ. πρόδωσα, παθ. αόρ. προδόθηκα, παθ. μτχ. προδομένος) [μεσν. προδίδω < προδίδωμι]	1. (μτβ.) παραβαίνω όρκους, αρχές, υποχρεώσεις κ.λπ.: ► <i>Δεν προδίδω ποτέ τις ιδέες μου.</i> 2. (μτβ.) γίνομαι προδότης, βλάπτω την πατρίδα μου: ► <i>Ο Εφιάλτης πρόδωσε τους Σπαρτιάτες στις Θερμοπύλες.</i>	Αντίθ: τηρώ, φυλάσσω (1) Οικογ. Λέξ.: προδοσία, προδότης, προδοτικός
προετοιμάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. προ-ε-τοιμά-ζω, αόρ. προετοίμασα, παθ. αόρ. προετοιμάστηκα, παθ. μτχ. προετοιμασμένος) [αρχ. προετοιμά-ζω]	(μτβ.) ετοιμάζω κάποιον ή κάτι από πριν: ► <i>Η Φλώρινα προετοίμασε μια σειρά εκδηλώσεων για την απελευθέρωσή της.</i>	Οικογ. Λέξ.: προετοιμασία
προϊόν (το) (Ουσιαστικό., Ο44) (προ-ϊ-όν, γεν. -όντος, πληθ. -όντα) [αρχ. προϊόν (μτχ. ουδ. < πρόεμι (= προχωρώ)]	1. καθετί που παράγει με την εργασία του ο άνθρωπος: ► <i>Οι αγρότες της Κρήτης παράγουν πολλά οπωροκηπευτικά προϊόντα.</i> 2. (μτφ.) το κέρδος, η ωφέλεια, η απολαβή: ► <i>Η περιουσία που απέκτησε είναι προϊόν των κόπων του.</i>	Σύνθ: υποπροϊόν, παραπροϊόν Προσδιορ.: ακατέργαστο, ντόπιο, εγχώριο, ορυκτό, περιζήτητο, πολυδιαφημισμένο (1)
πρόκειται (Ρήμα) (ενεστ. πρό-κει-ται, πρτ. επρόκειτο) [αρχ. πρόκειμαι < πρό + κείμαι (= βρίσκομαι)]	1. (αμτβ.) γίνεται λόγος για κάτι: ► <i>Πρόκειται για σοβαρή υπόθεση, που απασχολεί ολόκληρη τη γειτονιά.</i> 2. (αμτβ.) αναμένεται να συμβεί κάτι: ► <i>Πότε πρόκειται να έρθετε στην Αθήνα;</i>	

προλαβαίνω

προλαβαίνω (Ρήμα) (ενεστ. προ-λα-βαί-νω, αόρ. πρόλαβα) [αρχ. προλαμβά-νω]	1. (μτβ.) φτάνω έγκαιρα πριν συμβεί κάτι, προφταίνω: ► Προλάβουμε το αεροπλάνο, λίγο πριν την απογείωσή του. 2. (μτβ.) κάνω κάτι τη στιγμή που πρέπει και εμποδίζω κάτι δυσάρεστο: ► Προλάβουμε τη φωτιά, πριν αυτή επεκταθεί στο δάσος.	Οικογ. Λέξ.: πρόληψη, προληπτικός Φράσεις: ► Όποιος πρόλαβε, τον Κύριο είδε (= σε περιπτώσεις σύγχυσης, όπου ο καθένας ενεργεί για τον εαυτό του)
προσευχή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (προ-σευ-χή) [μτγν. προσευχή < προσεύχομαι]	1. παράκληση ή ευχαριστία που απευθύνεται στο Θεό: ► Κάθε βράδυ, προτού κοιμηθώ, κάνω την προσευχή μου. 2. τα λόγια που απευθύνονται προς το Θεό: ► Το «Πάτερ ήμών» είναι η πιο γνωστή προσευχή.	Συνών: δέηση (1) Οικογ. Λέξ.: προσεύχομαι Προσδιορ.: δημόσια, εσπερινή, κατανυκτική (1) Φράσεις: ► Νηστεία και προσευχή (= λιτοδαιτη ζωή)
προσέχω (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. προ-σέ-χω, αόρ. πρόσεξα, παθ. αόρ. προσέχτηκα, παθ. μτχ. προσεγμένος) [αρχ. προσέχω < πρὸς + ἔχω]	1. (μτβ.) έχω στραμμένο το νου μου σε κάτι, παρακολουθώ κάτι με ενδιαφέρον: ► Ο Γιάννης προσέχει πάντοτε στο μάθημα. 2. (μτβ.) προφυλάσσω κάποιον ή κάτι, επιτηρώ: ► Ο δάσκαλος προσέχει τους μαθητές την ώρα του διαλείμματος.	Συνών: φροντίζω (2) Οικογ. Λέξ.: προσοχή, προσεκτικός
προσθέτω (Ρήμα) (ενεστ. προ-σθέ-τω, αόρ. πρόσθεσα, παθ. αόρ. προστέθηκα) [λόγ. < αρχ. προστί-θημι]	1. (μτβ.) (μαθημ.) εκτελώ την αριθμητική πράξη της πρόσθεσης: ► Πρόσθεσε τους αριθμούς 30 και 15 και βρες το αποτέλεσμα. 2. (μτβ.) βάζω κάτι επιπλέον σε κάτι άλλο και το αυξάνω: ► Πρόσθεσε λίγη κανέλα στο φαγητό, για να το κάνεις πιο νόστιμο.	Αντιθ.: αφαιρώ (1) Συνών: αθροίζω (1), επεκτείνω, συμπληρώνω (2) Σύνθ.: προσθαφαιρώ Οικογ. Λέξ.: πρόσθεση, προσθήκη, προσθετικός, προσθετός, πρόσθετος

προσκυνώ (Ρήμα, P5) (ενεστ. προ-σκυ-νώ αόρ. προσκύνησα, παθ. μτχ. προσκυνημένος) [αρχ. προσκυνῶ < πρὸς + κυνῶ (= φιλώ)]	1. (μτβ.) ασπάζομαι με σεβασμό εικόνα ή λείψανα αγίων: ► Πήγαν στην Τήνο, για να προσκυνήσουν την Παναγία. 2. (μτβ.) (μτφ.) δηλώνω υποταγή σε έναν αφέντη: ► Οι κλέφτες δεν προσκύνησαν τον κατακτητή.	Συνών: υποτάσσομαι (2) Οικογ. Λέξ.: προσκύνημα, προσκύνηση, προσκυνητής
πρόσκληση (η) (Ουσιαστικό, O28) (πρό-σκλη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [λόγ. < αρχ. πρό-σκλησις < προ-σκαλώ]	1. το κάλεσμα κάποιου να παραβρεθεί κάπου: ► Δέχτηκε την πρόσκληση του φίλου του για δείπνο. 2. το έντυπο με το οποίο προσκαλείται κάποιος κάπου: ► Έλαβα την πρόσκληση γάμου από τον εξάδελφό μου.	Συνών: κλήση (1), προσκλητήριο (2)
προσποιούμαι (Ρήμα, P7) (ενεστ. προ-οποι-ούμαι, παθ. αόρ. προ-οποιήθηκα, παθ. μτχ. προσποιημένος) [αρχ. προσποιοῦμαι (= αποκτώ κάτι για τον εαυτό μου)]	(μτβ.) προσπαθώ να εμφανίσω μια ψεύτικη εικόνα για τον εαυτό μου, υποκρίνομαι: ► Προσποιήθηκε τον άρρωστο κι έμεινε στο κρεβάτι.	Οικογ. Λέξ.: προσποίηση, προσποιητός, προσποιητά (επιρρ.)
προσφέρω (Ρήμα) (ενεστ. προ-σφέ-ρω, αόρ. πρόσφερα, παθ. αόρ. προσφέρθηκα, παθ. μτχ. προσφερμένος) [αρχ. προσφέρω]	1. (μτβ.) δωρίζω, χαρίζω: ► Θέλω να προσφέρω στο φίλο του ένα ωραίο αναμνηστικό. 2. (μτβ.) πουλώ σε κάποιον κάτι: ► Το κατάστημα προσφέρει διάφορα προϊόντα σε τιμές ευκαιρίας. 3. (μτβ.) (μέσ.) είμαι πρόθυμος να παράσχω τις υπηρεσίες μου, έχω διάθεση να βοηθήσω: ► Προσφέρομαι να μεσολαβήσω, για να λυθεί το πρόβλημα.	Συνών: προθυμοποιούμαι (3) Οικογ. Λέξ.: προσφορά, πρόσφορος, πρόσφορο (το)

πρόσφυγας

πρόσφυγας (ο) (Ουσιαστικό, Ο3) (πρό-σφυ-γας, γεν. -α, πληθ. -ες, γεν. -ύγων) [μτγν. πρόσφυξ < αρχ. προσφεύγω]	αυτός που αναγκάζεται να φύγει από τον τόπο της μόνιμης διαμονής του ή από την πατρίδα του για πολιτικούς, οικονομικούς ή θρησκευτικούς λόγους: ► Οι πρόσφυγες εγκατέλειπαν κατά κύματα τις περιοχές στις οποίες γινόταν πόλεμος.	Οικογ. Λέξ.: προσφυγιά, προσφυγικός
πρόσωπο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (πρό-σω-πο, γεν. -ώπου πληθ. -α, γεν. -ώπων) [αρχ. πρόσωπον]	1. το μπροστινό μέρος από το ανθρώπινο κεφάλι: ► Το πρόσωπό του είναι στρογγυλό, με ωραία χαρακτηριστικά. 2. ο άνθρωπος, το κάθε άτομο χωριστά: ► Στην εκδήλωση παραβρέθηκαν πολλά γνωστά πρόσωπα της πόλης μας. 3. (γραμμα.) τύπος ρήματος ή αντωνυμίας που δηλώνει αυτόν που μιλάει (α' πρόσωπο), αυτόν στον οποίο λέγεται κάτι (β' πρόσωπο) και αυτόν για τον οποίον γίνεται λόγος (γ' πρόσωπο): ► Το ρήμα «γράφεις» βρίσκεται στο δεύτερο πρόσωπο.	Συνών: όψη, μούτρο (1) Σύνθ.: προσωπογραφία, προσωποκράτηση, προσωποπαγής, προσωποποίηση Οικογ. Λέξ.: προσωπίο, προσωπίδα, προσωπικός, προσωπικότητα Προσδιορ.: ανύπαρκτο, αξιόλογο, νομικό (2), γελαστό, γοητευτικό, θλιμμένο (1, 2), μυθικό (2) Φράσεις: ► Γνωρίζω πρόσωπα και πράγματα (= γνωρίζω τα πάντα) ► Δε βλέπω Θεού πρόσωπο (= όλα μου πάνε στραβά) ► Χάθηκε από προσώπου γης (= εξαφανίστηκε εντελώς) ► Πρόσωπο με πρόσωπο (= αντικριστά) Παροιμ.: ► Το 'να χέρι νίβει τ' άλλο και τα δυο το πρόσωπο
πρόταση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (πρό-τα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις, γεν. -άσεων) [αρχ. πρότασις < προτείνω]	1. το να προτείνει κανείς κάτι: ► Οι μαθητές έκαναν τις δικές τους προτάσεις για τις εκδρομές του σχολείου. 2. (γραμμα.) σύντομο κομμάτι του λόγου που εκφράζει μία σκέψη με πλήρες νόημα: ► Υπάρχουν στο λόγο μας πολλά είδη προτάσεων.	Σύνθ: αντιπρόταση Προσδιορ.: ακατανόητη, αόριστη, δελεαστική, ελκυστική, πρωτάκουστη (1)

προτέρημα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (προ-τέ-ρη-μα, γεν. -ήματος, πληθ. -ήματα, γεν. -ημάτων) [μτγν. πρότέρημα < προτερώ]	προσόν, χάρισμα της φύσης ή πλεονέκτημα που αποκτήθηκε με την άσκηση και τη μελέτη: ► Διακρίνεται για τα προτερήματα της ειλικρίνειας και της υπομονής.	Αντίθ: ελάττωμα, μειονέκτημα Συνών: αρετή Προσδιορ.: έμφυτο, αναγνωρισμένο, αναμφισβήτητο
προτιμώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. προ-τι-μώ, αόρ. προτίμησα, παθ. αόρ. προτιμήθηκα) [αρχ. προτιμῶ]	(μτβ.) θεωρώ ότι κάτι είναι καλύτερο από κάτι άλλο και το επιλέγω: ► Γενικά προτιμώ τη ζέση από το κρύο.	Οικог. Λέξ.: προτίμηση, προτιμητέος
προφυλάσσω (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. προ-φυ-λάσσω, αόρ. προφύλαξα, παθ. αόρ. προφυλάχτηκα, παθ. μτχ. προφυλαγμένος) [αρχ. προφυλάσσω]	(μτβ.) προστατεύω κάποιον ή κάτι από κίνδυνο ή κακό: ► Η ομπρέλα μάς προφυλάσσει από τη βροχή.	Οικог. Λέξ.: προφύλαξη, προφυλακτικός, προφυλακτήρας
πρόχειρος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (πρό-χει-ρος) [αρχ. πρόχειρος < πρόδ + χείρ]	1. οτιδήποτε γίνεται χωρίς προετοιμασία ή προσοχή: ► Έκανε μια πολύ πρόχειρη δουλειά, χωρίς να προσέξει όσο θα έπρεπε. 2. αυτός που εύκολα μπορεί να χρησιμοποιηθεί: ► Είναι ένα καθημερινό και πρόχειρο εργαλείο.	Αντίθ: φροντισμένος, μελετημένος (1) Συνών: επιπόλαιος (1) Σύνθ: προχειρολογώ, προχειρογραμμένος Οικог. Λέξ.: προχειρότητα Φράσεις: ► Εκ του προχείρου (= επιπόλαια) Προσδιοριζ.: δικαιολογία, λύση, γεύμα (1)
προχωρώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. προ-χω-ρώ αόρ. προχώρησα, παθ. μτχ. προχωρημένος) [αρχ. προχωρώ < πρόδ + χωρώ]	1. (αμτβ.) βαδίζω προς τα εμπρός, πηγαίνω: ► Προχώρησα με δυσκολία προς την κορυφή του βουνού. 2. (αμτβ.) (μτφ.) αυξάνω σε έκταση ή ένταση, προοδεύω, προκόβω: ► Είναι καλός φοιτητής και προχωρεί κανονικά στις σπουδές του.	Οικог. Λέξ.: προχώρημα, προχωρητικός

πρωθυπουργός

πρωθυπουργός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (πρω-θυ-πουρ-γός) [λόγ. πρωθυπουρ-γός < πρώτος + ύπουργος]	ο πρόεδρος της κυβέρνησης και του υπουργικού συμβουλίου: ►Ο πρωθυπουργός παρουσίασε στη Βουλή το οικονομικό πρόγραμμα της κυβέρνησης.	Οικογ. Λέξ.: πρωθυπουργικός, πρωθυπουργία Προσδιορ.: εκλεγμένος, εντολοδόχος, ισχυρός, προσωρινός
πρώιμος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (πρώ-ι-μος) [αρχ. πρώϊμος < πρώϊ]	ό,τι γίνεται πριν από την ώρα του, ο πρόωρος: ►Τα σταφύλια είναι εφέτος πρώιμα.	Αντίθ: όψιμος Οικογ. Λέξ.: πρώιμα, πρωιμότητα
πρωταγωνιστής, -ίστρια (Επίθετο, Ο6 & Ο20, έμψυχα) (πρω-τα-γων-ιστής, γεν. -ή, -ιας, πληθ. -ές, -ίστριες) [αρχ. πρωταγωνιστής]	1. ηθοποιός που παίζει τον πρώτο ρόλο σε μια θεατρική ή κινηματογραφική παράσταση: ►Πολλοί ηθοποιοί επιθυμούν να είναι πρωταγωνιστές σε έργα της αρχαίας τραγωδίας. 2. (μτφ.) αυτός που πρωτοστατεί σε κάτι: ►Είναι πρωταγωνιστής σε όλες τις εκδηλώσεις της τάξης.	Αντίθ: κομπάρσος (1, 2) Συνών: πρωτεργάτης (2) Οικογ. Λέξ.: πρωταγωνιστής, πρωταγωνιστικός
πρωτεύουσα (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (πρω-τεύ-ου-σα) [λόγ. θηλ. της μτχ. πρωτεύων < πρωτεύω]	1. η πόλη στην οποία είναι εγκαταστημένη η κυβέρνηση ενός κράτους: ►Το Βερολίνο έγινε ξανά η πρωτεύουσα της Γερμανίας. 2. η πόλη στην οποία έχουν έδρα οι διοικητικές υπηρεσίες ενός νομού, μιας επαρχίας κλπ.: ►Η Βέροια είναι η πρωτεύουσα του νομού Ημαθίας. 3. (μτφ.) η πόλη που συγκεντρώνει τις πιο σπουδαιές και σημαντικές δραστηριότητες σε έναν τομέα: ►Η Βενετία ήταν πρωτεύουσα του εμπορίου για πολλά χρόνια.	Σύνθ.: συμπρωτεύουσα Οικογ. Λέξ.: πρωτεύουσιάνος, πρωτεύουσιάνικος Προσδιορ.: διοικητική, οικονομική, εμπορική, βιομηχανική, πολιτιστική (2, 3)

πρωτοβουλία (η) (Ουσιαστικό, O19) (πρω-το-βου-λί-α) [λόγ. < πρῶτος + βουλή (= θέληση, επιθυμία)]	το να αποφασίζει και να κάνει κάποιος πρώτος κάτι με τη θέλησή του: ►Οι μαθητές του σχολείου πήραν την πρωτοβουλία να καθαρίσουν την παραλία από τα σκουπίδια.	Φράσεις: ►Έχω την πρωτοβουλία των κινήσεων (= παίζω αποφασιστικό ρόλο στην εξέλιξη μιας υπόθεσης)
πρωτόγονος, -η, -ο (Επίθετο, E2, έμφυχα και άφυχα) (πρω-τό-γο-νος) [αρχ. πρωτόγονος < πρῶτος + γόνος < γίγνομαι]	1. αυτός που έζησε στους προϊστορικούς χρόνους σε άγρια κατάσταση ή σε μια κοινωνία με στοιχειώδη οργάνωση: ►Οι συνθήκες ζωής για τον πρωτόγονο άνθρωπο ήταν πολύ σκληρές. 2. αυτός που δεν έχει επηρεαστεί από τον πολιτισμό, ακαλλιέργητος: ►Μερικές φορές η συμπεριφορά του ήταν πρωτόγονη.	Οικογ. Λέξ.: πρωτόγονα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: πολιτισμός, τεχνολογία (1), αντίληψη (2)
πτηνό (το) (Ουσιαστικό, O31) (πτη-νό) [αρχ. πτηνόν < πέ-τομαι]	ζώο που έχει φτερά και γεννάει αυγά, πουλί, πετούμενο: ►Τα χελιδόνια είναι αποδημητικά πτηνά.	Οικογ. Λέξ.: πέταγμα Προσδιορ.: αποδημητικό, νυκτόβιο, αρπακτικό, εξημερωμένο
πτώση (η) (Ουσιαστικό, O27) (πτώ-ση, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. πτώσις < πί-πτω]	1. η κίνηση από πάνω προς τα κάτω, το πέσιμο: ►Από την πτώση του χαλαζιού προκλήθηκαν σημαντικές ζημιές στα κηπευτικά. 2. (για πόλεις και οχυρά) άλωση, κατάληψη, εκπόρθηση: ►Η πτώση της Κωνσταντινούπολης έγινε στις 29 Μαΐου 1453. 3. (για ανθρώπους) η απομάκρυνση από κάποια αρχή ή θέση: ►Η πτώση της κυβέρνησης οδηγεί σε εκλογές. 4. (γραμμα.) οι τύποι που παίρνουν το άρθρο, το	

	ουσιαστικό, το επίθετο, η αντωνυμία και η μετοχή: ► Οι πτώσεις είναι τέσσερις: η ονομαστική, η γενική, η αιτιατική και η κλητική.	Αντίθ: έγερση (1) Σύνθ: επίπτωση, έκπτωση, σύμπτωση, κατάπτωση, μετάπτωση Οικογ. Λέξ.: πωτικός Προσδιορ.: αναπάντεχη, απρόοπτη, απότομη, επικίνδυνη (1)
πύραυλος (ο) <i>(Ουσιαστικό, Ο16)</i> (πύ-ραυ-λος, γεν. -αύλου, πληθ. -οι, γεν. -αύλων) [λόγ. πύραυλος < πύρ + αύλος]	1. μηχανήμα που αναπτύσσει μεγάλη ταχύτητα και χρησιμοποιείται για την εκτόξευση διαστημοπλοίων: ► Ο άνθρωπος έστειλε το 1969 τον πρώτο πύραυλο στη σελήνη. 2. βλήμα που εκτοξεύεται από τη βάση του και προσβάλλει στόχους σε μεγάλη απόσταση: ► Πολλές χώρες διαθέτουν αντιαεροπορικούς πυραύλους για την άμυνά τους.	Σύνθ: πυραυλοκίνητος Οικογ. Λέξ.: πυραυλικός Προσδιορ.: διαστημικός, διηπειρωτικός, πυρηνικός, τηλεκατευθυνόμενος (2) Φράσεις: ► Γίνομαι πύραυλος (= φεύγω με μεγάλη ταχύτητα, μτφ. θυμώνω πολύ)
πυρετός (ο) <i>(Ουσιαστικό, Ο13)</i> (πυ-ρε-τός, γεν. -ού, πληθ. -) [αρχ. πυρετός]	1. παθολογική αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος πέρα από το φυσιολογικό: ► Ανέβηκε ο πυρετός του παιδιού, επειδή κρύωσε. 2. (μτφ.) έντονη δραστηριότητα: ► Οι φιλάθλοι ζουν στον πυρετό του μεγάλου ποδοσφαιρικού αγώνα.	Σύνθ: απόρετος Οικογ. Λέξ.: πυρετώδης, πυρετωδώς (επίρρ.) Προσδιορ.: ελώδης (1), προεκλογικός (2)
πυρήνας (ο) <i>(Ουσιαστικό, Ο1)</i> (πυ-ρή-νας) [λόγ. < αρχ. πυρήν (= κουκούτσι)]	1. το εσωτερικό τμήμα ορισμένων καρπών μέσα στο οποίο υπάρχει το κουκούτσι: ► Από τον πυρήνα της ελιάς παράγεται λάδι, το γνωστό πυρηνέλαιο. 2. (φυσ.) το κεντρικό τμήμα της μάζας του ατόμου που αποτελείται από πρωτόνια και νετρόνια: ► Τα ηλεκτρόνια περιστρέφονται γύρω από τον πυρήνα του	

	ατόμου. 3. (μτφ.) οτιδήποτε απο-τελεί κεντρικό σημείο σε κάτι: ► Το ζήτημα της ειρήνης ήταν ο πυρήνας των εκδηλώσεων του Πολιτιστικού μας Συλλόγου.	Συνών: κέντρο, βάση (3) Σύνθ: πυρηνέλαιο Οικογ. Λέξ.: πυρηνικός Προσδιор.: εσωτερικός (1), κομματικός (3), σκληρός (1, 2, 3)
πυροσβέστης (ο) (Ουσιαστικό, Ο5) (πυ-ρο-σβέ-στης) [λόγ. < πῦρ + σβέν-νυμι]	αυτός που ασχολείται με το σβήσιμο των πυρκαγιών, καθώς και με τη διάσωση ατόμων και περιουσιών σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών: ► Οι πυροσβέστες με υπεράνθρωπες προσπάθειες έσβησαν τη φωτιά που είχε πάρει το δάσος.	Οικογ. Λέξ.: πυρόσβεση, πυροσβεστικός, πυροσβεστήρας Προσδιор.: εθελοντής
πωλητής (ο) (Ουσιαστικό, Ο6) (πω-λη-τής) [αρχ. πωλητής < πωλῶ]	αυτός που πουλάει κάτι: ► Ο πωλητής τον εμπορικό καταστήματος εξυπηρετούσε με προθυμία τους πελάτες.	Αντίθ: αγοραστής Σύνθ: μικροπωλητής, λιανοπωλητής Οικογ. Λέξ.: πωλώ, πώληση, πωλητήριο

ραγδαίος, -α, -ο (Επίθετο, Ε3, άφροχα) (ρα-γδαι-ος) [αρχ. ραγδαίος < ράγδην (= βιαίως)]	1. που γίνεται με μεγάλη ορμή και δύναμη: ► Αύριο θα εκδηλωθούν ραγδαίες βροχές και καταιγίδες σε ολόκληρη τη χώρα. 2. (μτφ.) που εκδηλώνεται ξαφνικά και με μεγάλη ταχύτητα: ► Εξαιτίας του παγετού σημειώθηκε ραγδαία αύξηση στις τιμές των οπωροκηπευτικών.	Συνών.: σφοδρός, ορμητικός (1) Οικογ. Λέξ.: ραγδαία (επίρρ.) Προσοδιορ.: βροχή (1), πτώση, ανάπτυξη, εξελίξεις (οι) (2)
ραγίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ρα-γί-ζω, αόρ. ράγισα, παθ. μτχ. ραγισμένος) [μεσν. ραγίζω < αρχ. ρήγνυμι]	(μτβ., αμτβ.) προκαλώ ή παθαίνω ρωγμές: ► Από το χθεσινό σεισμό ράγισαν μόνο μερικά τζάμια.	Οικογ. Λέξ.: ράγισμα Φράσεις: ► Ράγισε η καρδιά μου (= στενοχωριέμαι πολύ, λυπάμαι)
ραδιενέργεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (ρα-δι-ε-νέρ-γει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. ραδιενέργεια < μεταφρ. δάν. αγγλ. radioactivity]	(φυσ.) η ακτινοβολία που εκπέμπουν ορισμένα χημικά στοιχεία, όταν οι ασταθείς πυρήνες τους διασπώνται σε απλούστερους: ► Το ράδιο και το ουράνιο είναι από τα γνωστότερα χημικά στοιχεία που εκπέμπουν ραδιενέργεια.	Οικογ. Λέξ.: ραδιενεργός Προσοδιορ.: φυσική, τεχνητή

ρατσισμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (ρα-τσι-σμός, γεν. -ού, πληθ. -) [λόγ. < ιταλ. razzismo]	η ιδεολογία εκείνων που πιστεύουν ότι η δική τους φυλή ή κοινωνική ομάδα είναι ανώτερη από τις άλλες: ► <i>Ο ρατσισμός οδηγεί στο φανατισμό και τη βία.</i>	Συνών.: φυλετισμός Οικογ. Λέξ.: ράτσα, ρατσιστής, ρατσιστικός, ρατσιστικά (<i>επίρρ.</i>) Προσδιορ.: φυλετικός, κοινωνικός
ρίζα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ρί-ζα) [αρχ. ῥίζα]	1. το μέρος του φυτού που είναι μέσα στη γη: ► <i>Ο πλάτανος έχει βαθιές ρίζες.</i> 2. (μτφ.) καθετί που αποτελεί την πρώτη αρχή και αιτία για ένα πράγμα ή ένα γεγονός: ► <i>Οι ρίζες του ελληνικού πολιτισμού χάνονται στα βάθη των αιώνων.</i> 3. καταγωγή: ► <i>Οι ρίζες της οικογένειάς μου είναι από την Πόλη.</i> 4. (γραμμα.) το αμετάβλητο μέρος των κλιτών λέξεων, το θέμα: ► <i>Στο ρήμα τρέφω η ρίζα είναι το «τρέφ-».</i> 5. (μαθημ.) ο αριθμός που, όταν πολλαπλασιάζεται με τον εαυτό του, δίνει τον αριθμό του οποίου ζητούμε τη ρίζα: ► <i>Το τέσσερα είναι η τετραγωνική ρίζα του δεκαέξι.</i>	Συνών.: γενιά, αίμα (3) Σύνθ.: ριζοσπάστης, σύρριζα Οικογ. Λέξ.: ριζά (τα), ριζίδιο, ριζικός, ριζικά (<i>επίρρ.</i>), ριζωμα Προσδιορ.: τρυφερή (1), τετραγωνική (5) Φράσεις: ► Ρίχνω ρίζες κάπου (= στεριώνω, εγκαθίσταμαι κάπου)
ρόλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ρό-λος) [μεταφρ. δάν. γαλλ. rolle]	1. το πρόσωπο που παριστάνει κάποιος ηθοποιός σε θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο: <i>Πρόκειται για μια πολύ γνωστή ηθοποιό, που είχε πρωταγωνιστικό ρόλο στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή.</i> 2. (μτφ.) σημαντική επίδραση ή συμμετοχή κάποιου σε κάτι: ► <i>Στην οικογένεια ο καθένας έχει το δικό του ρόλο.</i>	Προσδιορ.: πρωταγωνιστικός (1), αποφασιστικός (2) Φράσεις: ► Δεν παίζει ρόλο (= δεν έχει σημασία)

ρυθμίζω

ρυθμίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ρυθ-μί-ζω, αόρ. ρύθμισα, παθ. αόρ. ρυθμίστηκα, παθ. μτχ. ρυθμισμένος) [λόγ. < αρχ. ῥυθμί-ζω (= τακτοποιώ) < ῥυθμός]	1. (μτβ.) κάνω κάτι να λειτουργεί σωστά ή να αποδίδει καλύτερα: ► <i>Ρύθμισα το ρολόι μου στη σωστή ώρα.</i> ► <i>Οι φωτεινοί σηματοδότες ρυθμίζουν την κυκλοφορία των αυτοκινήτων.</i> 2. (μτβ.) (μτφ.) τακτοποιώ, κανονίζω: ► <i>Ρύθμισε αμέσως τις δουλειές που είχε και έτσι επέστρεψε γρηγορότερα στο σπίτι του.</i>	Αντίθ.: απορρυθμίζω (1) Συνών.: διευθετώ (2) Σύνθ.: μεταρρυθμίζω Οικογ. Λέξ.: ρυθμός, ρυθμικός, ρυθμικά (επίρρ.), ρυθμικότητα, ρύθμιση, ρυθμιστής, ρυθμιστικός, ρυθμιστικά (επίρρ.)
ρύπανση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ρύ-παν-ση, γεν. -ης, πληθ. -) [λόγ. < μεσν. ρύ-πανσις < αρχ. ῥυ-παίνω < ῥύπος]	μόλυνση του περιβάλλοντος από τη συσσώρευση βλαβερών ουσιών σε μεγαλύτερο βαθμό από τον κανονικό: ► <i>Η ρύπανση του περιβάλλοντος δημιουργεί προβλήματα στην υγεία του ανθρώπου.</i>	Σύνθ.: ηχορύπανση Οικογ. Λέξ.: ρύπος, ρυπαίνω, ρυπαντικός

σάτιρα (η) (Ουσιαστικό, Ο22) (σά-τι-ρα) [σάτιρα < λατιν. Satira < satura (= ποικιλία)]	ποιητικό ή πεζό λογοτεχνικό είδος που διακωμωδεί με ειρωνικό τρόπο ελαττώματα και καταστάσεις: ► Παρακολούθησα στο θέατρο μία ενδιαφέρουσα πολιτική σάτιρα.	Σύνθ.: σατιρογράφος Οικογ. Λέξ.: σατιρίζω, σατρικός
σαφήνεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (σα-φή-νει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. σαφήνεια < σαφηνής < σαφής]	η διατύπωση των σκέψεων, των ιδεών και των συναισθημάτων με απόλυτα κατανοητό τρόπο: ► Οι σκέψεις του διακρίνονται για τη σαφήνεια και την καθαρότητά τους.	Αντίθ.: ασάφεια, αοριστία Συνών.: καθαρότητα, διαύγεια Οικογ. Λέξ.: σαφής, (δι-α)σαφηνίζω
σέβομαι (Ρήμα, Ρ2) (εευστ. σέ-βο-μαι, παθ. αόρ. σεβάστηκα) [λόγ. < αρχ. σέβομαι]	1. (μτβ.) εκτιμώ ιδιαίτερα κάποιον ή κάτι: ► Ακούει με προσοχή και σέβεται τις απόψεις των άλλων. 2. (μτβ.) τηρώ, υπακούω: ► Οι παίκτες πρέπει να σέβονται τους κανόνες του παιχνιδιού.	Αντίθ.: περιφρονώ (1, 2), αψηφώ (2) Συνών.: τιμώ, υπολήπτομαι (1) Οικογ. Λέξ.: σέβας, σεβασμός, σεβάσμιος, Σεβασμιότατος, σεβαστός Φράσεις: ► Σέβομαι τον εαυτό μου (= έχω σωστή συμπεριφορά, είμαι αξιοπρεπής)
σειρά (η) (Ουσιαστικό, Ο18) (σει-ρά) [λόγ. < ελνστ. σειρά (= γραμμή, ακολουθία)]	1. πρόσωπα, πράγματα ή άλλα στοιχεία που τοποθετούνται το ένα δίπλα στο άλλο ή το ένα μετά το άλλο: ► Τοποθετήσαμε	

σεισμός

	τις καρέκλες στη σειρά για τη γιορτή του σχολείου. 2. (για κείμενο) γραμμή, στίχος: ▶ Το κεντρικό άρθρο της σχολικής εφημερίδας αποτελείται από είκοσι σειρές.	Συνών.: αράδα (2) Σύνθ.: οροσειρά Προσδιορ.: αλφαβητική, αριθμητική, συντακτική (1) Φράσεις: ▶ Βγαίνω από τη σειρά μου (= βγαίνω από τον κανονικό ρυθμό της ζωής μου)
σεισμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (σει-μός) [αρχ. σεισμός < σεί-ω]	1. δόνηση του στερεού φλοιού της γης, που προκαλεί συνήθως καταστροφές: ▶ Το επίκεντρο του σεισμού εντοπίστηκε στη θαλάσσια περιοχή του Ιονίου. 2. (μτφ.) αναταραχή, μεγάλη φασαρία: ▶ Έγινε πραγματικός σεισμός, μόλις μαθεύτηκε ότι η ομάδα τους κέρδισε τον ποδοσφαιρικό αγώνα.	Συνών.: εγκέλαδος (1), χαμός (2) Σύνθ.: σειμογενής, σεισμολόγος, σεισμόπληκτος, σεισμοπαθής, σειсмоγράφος, μετασεισμός Οικογ. Λέξ.: σεισμικός, σεισμικότητα Προσδιορ.: εκτεταμένος, ηφαιστειογενής, τεκτονικός (1)
σελήνη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (σε-λή-νη, γεν. -ης, πληθ. -) [αρχ. σελήνη < σέ-λας (= φως)]	το κοντινότερο προς τη γη ουράνιο σώμα που περιστρέφεται γύρω από αυτήν και αποτελεί το φυσικό της δορυφόρο: ▶ Η σελήνη περιφέρεται γύρω από τη Γη σε είκοσι επτά ημέρες, επτά ώρες και σαράντα τρία λεπτά.	Συνών.: φεγγάρι Σύνθ: πανσέληνος, σεληνάκατος, σεληνόφως Οικογ. Λέξ.: σεληνιακός Φράσεις: ▶ Η σκοτεινή πλευρά της σελήνης (= η άγνωστη πλευρά ενός ζητήματος) ▶ Σεληνιακό τοπίο (= ερημωμένος τόπος)
σεμνός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άψυχα) (σε-μνός) [λόγ. < αρχ. σεμνός (= σεβαστός, μεγαλόπρεπος)]	1. σοβαρός, ευγενικός, αξιοπρεπής: ▶ Ο φίλος σου είναι ιδιαίτερα σεμνός στη συμπεριφορά του προς τους άλλους. 2. ντροπαλός, συννεσταλμένος: ▶ Είναι τόσο σεμνός, που κοκκινίζει αμέσως μόλις του μιλήσεις.	Αντίθ.: άσεμνος (1), αναιδής, θρασύς (2) Σύνθ: σεμνοπρεπής Οικογ. Λέξ.: σεμνά (επιρρ.), σεμνότητα Προσδιοριζ.: επιστήμονας, ομιλητής, νέος, κορίτσι (1, 2)
σηκώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. ση-κώ-νω, άορ. σήκωσα, παθ.	1. (μτβ.) μετακινώ κάτι από κάτω προς τα πάνω, υψώνω: ▶ Σήκωσε το βιβλίο που είχε πέσει στο πάτωμα	Αντίθ.: κατεβάζω (1) Σύνθ: ανασηκώνω, ξεσηκώνω

αόρ. σηκώθηκα, παθ. μτχ. σηκωμένος] [μεσν. σηκώνω < μτγν. σηκῶ (= ζυγίζω, ισοροπῶ) < σηκός (= ζύγι)]	και το έβαλε στη θέση του. 2. (μτβ.) ξυπνώ κάποιον από τον ύπνο, αφυπνίζω: ▶ <i>Άδριο να με σηκώσεις στις έξι το πρωί.</i> 3. (μτβ.) βασιτώ ή μεταφέρω βάρος: ▶ <i>Ο αθλητής της άρσης βαρών σήκωσε στο σύνολο τριακόσια κιλά.</i>	Οικογ. Λέξ.: σήκωμα, σηκωμός, σηκωτός Φράσεις: ▶ Σηκώνω κεφάλι, μπαϊράκι (= απειθαρχώ) ▶ Σηκώνω χέρι (= χτυπώ κάποιον) ▶ Σηκώνω ψηλά τα χέρια (= σταματώ κάθε προσπάθεια) ▶ Δε σηκώνω τέτοια (= δεν ανέχομαι προσβολές) ▶ Σηκώνω στο πόδι (= αναστατώνω) ▶ Δε σηκώνω κεφάλι (= εργάζομαι συνέχεια) ▶ Σηκώνω στο μάθημα (= εξετάζω)
σημαίνω <i>(Ρήμα, Ρ1)</i> <i>(ενεστ. ση-μαί-νω, αόρ. σήμανα, παθ. αόρ. σημάνθηκα, παθ. μτχ. σεσημασμένος)</i> <i>[αρχ. σημαίνω < σήμα]</i>	1. (μτβ.) δηλώνω κάτι: ▶ <i>Το ρήμα «παλινοσοτώ» σημαίνει «επιστρέφω στην πατρίδα».</i> 2. (μτβ.) είμαι σημαντικός, σπουδαίος: ▶ <i>Αυτός ο άνθρωπος σημαίνει πολλά για την οικογένειά μας.</i> 3. (αμτβ.) βγάζω ήχο, ηχώ: ▶ <i>Το ρολόι της πλατείας σήμανε μεσάνυχτα.</i>	Συνών.: χτυπάω (3) Σύνθ: επισημαίνω Οικογ. Λέξ.: σήμα, σημαντικός, σήμαντρο, σήμανση Φράσεις: ▶ Σήμανε η ώρα (= ήρθε η κατάλληλη στιγμή)
σιγά <i>(Επίρρημα)</i> <i>(σι-γά)</i> <i>[μεσν. σιγά < αρχ. επίρρ. σιγῆ]</i>	1. χαμηλόφωνα, όχι δυνατά: ▶ <i>Μιλούσε σιγά, για να μην ενοχλεί τους διπλανούς του.</i> 2. χωρίς βιασύνη, αργά: ▶ <i>Το λεωφορείο πήγαινε πολύ σιγά, με αποτέλεσμα να φτάσουμε στον προορισμό μας με καθυστέρηση.</i>	Αντίθ.: δυνατά, μεγαλόφωνα (1), γρήγορα (2) Συνών.: σιγανά (1) Σύνθ: σιγοτραγουδῶ Οικογ. Λέξ.: σιγανά (<i>επίρρ.</i>), σιγανός, σιγαλιά Φράσεις: ▶ Σιγά-σιγά (= σταδιακά, λίγο-λίγο) ▶ Σιγά τον πολυέλαιο / τα λάχανα (= για κάτι ασήμαντο)
σιδηρόδρομος <i>(ο)</i> <i>(Ουσιαστικό, Ο15)</i> <i>(σι-δη-ρό-δρο-μος)</i> <i>[λόγ. σιδηρόδρομος < μεταφρ. δάν. γαλλ. chemin de fer]</i>	συγκοινωνιακό και μεταφορικό μέσο της ξηράς που αποτελείται από βαγόνια και κινείται πάνω σε σιδερένιες ράγες, το τρένο: ▶ <i>Ταξίδεψα για τα Καλάβρυτα με τον οδοντωτό σιδηρόδρομο.</i>	Συνών.: αμαξοστοιχία, συρμός Οικογ. Λέξ.: σιδηροδρομικός Προσδιορ.: αστικός, υπόγειος, υπεραστικός, εναέριος, ηλεκτρικός

σιτάρι

σιτάρι και σιτάρι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (σι-τά-ρι, γεν. -ιού, πληθ. -ια) [αρχ. σιτάριον < υποκορ. αρχ. σι-τος]	το ποώδες φυτό που ανήκει στα δημητριακά, καθώς και ο καρπός του, που αποτελεί την πρώτη ύλη για το ψωμί: ► Το σιτάρι είναι ένα από τα πρώτα φυτά που καλλιέργησε ο άνθρωπος.	Συνών.: σίτος Σύνθ: σιταρόπορος Οικογ. Λέξ.: σιταρένιος Προσδιορ.: μαλακό, σκληρό Φράσεις: ► Ξεχώρισε η ήρα απ' το σιτάρι (= ξεχώρισε το καλό απ' το κακό)
σκάβω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. σκά-βω, αόρ. έσκαψα, παθ. αόρ. σκάφτηκα, παθ. μηχ. σκαμμένος) [αρχ. σκάπτω]	(μηβ.) χτυπάω το έδαφος με ειδικό εργαλείο και αναποδογυρίζω το χώμα, για να ανοίξω λάκκο ή αυλάκι ή για να καλλιεργήσω τη γη: ► Έσκαψε καλά τον κήπο και στη συνέχεια φύτεψε διάφορα λαχανικά.	Σύνθ: υποσκάπτω Οικογ. Λέξ.: σκάψιμο, σκάμμα, σκαπτικός Φράσεις: ► Σκάβω το λάκκο κάποιου (= προσπαθώ να κάνω κακό σε κάποιον)
σκέψη (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (σκέ-ψη, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις, γεν. -εων) [αρχ. σκέψις < σκέπτομαι]	1. η επεξεργασία στοιχείων που γίνεται στο μυαλό μας, για να καταλήξουμε σε κάποιο συμπέρασμα, κρίση, απόφαση κ.λπ.: ► Ύστερα από πολλή σκέψη αποφάσισε να κάνει μεταπτυχιακές σπουδές. 2. φροντίδα, έγνοια: ► Η σκέψη μου βρίσκεται συνεχώς στα παιδιά μου.	Συνών.: στοχασμός (1) Σύνθ: διάσκεψη, επίσκεψη, περίσκεψη, σύσκεψη Οικογ. Λέξ.: σκέφτομαι, σκεπτικός Προσδιορ.: βασανιστική, έμμονη, λαθεμένη, ελεύθερη, φιλοσοφική (1) Φράσεις: ► Βάζω σε σκέψεις / μπαίνω σε σκέψεις (= προβληματίζω κάποιον, προβληματίζομαι)
σκηνή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (σκη-νή) [λόγ. < αρχ. σκηνή]	1. πρόχειρη κατασκευή από αδιάβροχο ύφασμα για προσωρινή διαμονή: ► Μοιράστηκαν σκηνές και τρόφιμα στους σεισμοπαθείς. 2. το μέρος του θεάτρου που παίζουν οι ηθοποιοί: ► Όλοι οι ηθοποιοί βγήκαν στη σκηνή για το τελευταίο χειροκρότημα. 3. κάθε ξεχωριστό επεισόδιο σε ένα θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο: ► Παρακολούθησαμε μερικές σκηνές από την «Ειρήνη» του Αριστοφάνη.	Συνών.: αντίσκηνο, τέντα (1) Σύνθ: σκηνοθεσία, σκηνογραφία, αντίσκηνο Οικογ. Λέξ.: σκηνικός, σκηνίτης Προσδιορ.: στρατιωτική (1), λυρική (2), δραματική, κωμική, απίστευτη (3, 4) Φράσεις: ► Βγαίνω στη σκηνή (= γίνομαι ηθοποιός) ► Κάνω σκηνή σε κάποιον (= λογομαχώ, καβγαδίζω) ► Σκηνές απείρου κάλλους (= για καταστάσεις όπου επικρατεί μεγάλη αναστάτωση)

	4. (μτφ.) επεισόδιο, λογομαχία: ► Μπροστά στα μάτια του κόσμου εξελίχτηκε μια κωμικοτραγική σκηνή.	
σκιά (η) (Ουσιαστικό, Ο23) (σκι-ά) [αρχ. σκιά]	1. μέρος στο οποίο δε φτάνει το φως: ► Κάθισε στη σκιά του πεύκου, για να ξεκουραστεί. 2. σκοτεινή περιοχή που σχηματίζεται σε μια επιφάνεια, όταν ένα αντικείμενο βρίσκεται ανάμεσα στη συγκεκριμένη επιφάνεια και σε μια φωτεινή πηγή: ► Το κάθε δέντρο έχει και τη δική του σκιά.	Συνών.: ίσκιος (1) Σύνθ: σκιαγραφώ, σκιαμαχώ Οικογ. Λέξ.: σκιώδης, σκιερός, σκίαση Φράσεις: ► Γίνομαι σκιά κάποιου (= είμαι αχώριστος σύντροφος κάποιου) ► Ζω στη σκιά του (= ζω υπό την επιρροή του) ► Φοβάται και τη σκιά του (= είναι πολύ δειλός) ► Θέατρο σκιών (= λαϊκό θέατρο που παρουσιάζει παραστάσεις Καραγκιόζη)
σκίζω και σχίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. σκί-ζω, αόρ. έσκισα, λαθ. αόρ. σκίστηκα, λαθ. μτχ. σκιόμενος) [μεσν. σκίζω < αρχ. σχίζω]	1. (μτβ.) κόβω κάτι σε δύο ή περισσότερα κομμάτια: ► Έσκισε και έριξε στο καλάθι τα άχρηστα χαρτιά. 2. (μτβ.) περνώ με μεγάλη ταχύτητα μέσα από τον αέρα, το νερό κ.λπ.: ► Το καράβι έσκιζε με ορμή τα νερά της θάλασσας.	Συνών.: διασχίζω (2) Σύνθ: διασχίζω, ξεσχίζω Οικογ. Λέξ.: σκίσιμο, σκιστός, σχίσμα, σχισμή Φράσεις: ► Σκίστηκε να με εξυπηρετήσει (= έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον)
σκοινί και σχοινί (το) (Ουσιαστικό, Ο35) (σκοι-νί, γεν. -ιού, πληθ. -ιά) [αρχ. σχοινίον < υποκορ. του αρχ. σχοίνος]	μακρύ κορδόνι από φυτικές ίνες ή άλλο υλικό, που χρησιμοποιείται για δέσιμο, κρέμασμα κ.λπ.: ► Έδεσε σφιχτά το δέμα μ' ένα χοντρό σχοινί.	Σύνθ: σχοινοβάτης Οικογ. Λέξ.: σκοινάκι Φράσεις: ► Τραβάω / Τεντώνω το σχοινί (= οδηγώ μια κατάσταση στα άκρα) ► Το έδεσε σχοινί κορδόνι (= εμμένει σε κάτι με ενοχλητικό τρόπο) Παροιμ.: ► Στο σπίτι του κρεμασμένου δε μιλάνε για σχοινί
σκοπός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (σκο-πός) [αρχ. σκοπός (= πα-ρατηρητής)]	1. αυτό που θέτει κανείς ως τελική επιδίωξη: ► Ο σκοπός της ζωής του ήταν να σπουδάσει στο Πανεπιστήμιο.	Συνών.: στόχος (1) Σύνθ: άσκοπος, σκοποβολή, αυτοσκοπός

σκοτεινός

	2. πρόσωπο που αναλαμβάνει τη φύλαξη κάποιου συγκεκριμένου χώρου, φρουρός: ► Στην κεντρική είσοδο του στρατοπέδου υπάρχει πάντοτε ένας σκοπός.	Οικογ. Λέξ.: σκοπιά, σκοπεύω, σκόπευση, σκόπιμος, σκοπιμότητα Φράσεις: ► Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα (= επιτρέπονται και αντικανονικά μέσα για ένα θεμιτό σκοπό)
σκοτεινός, -ή, -ό <i>(Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα)</i> (σκο-τει-νός) [αρχ. σκοτεινός < σκότος]	1. που βρίσκεται στο σκοτάδι: ► Ήταν μια σκοτεινή νύχτα χωρίς φεγγάρι. 2. (μτφ.) δυσνόητος, ασαφής: ► Το νόημα του κειμένου είναι σκοτεινό και ακατανόητο. 3. (μτφ.) αυτός που κρύβει κάποιο μυστήριο, ο μυστηριώδης: ► Αυτός ο άνθρωπος είναι μια σκοτεινή προσωπικότητα.	Αντιθ.: φωτεινός (1), καθαρός, σαφής (2) Συνών.: περίπλοκος (3) Σύνθ: θεοσκοτεινός, κατασκοτεινός Οικογ. Λέξ.: σκοτεινά (επίρρ.) Προσδιοριζ.: περίοδος (1), υπόθεση (1, 3), πρόσωπο (3)
σκόβω <i>(Ρήμα, Ρ2)</i> <i>(ενεστ. σκό-βω, αόρ. έσκυψα, παθ. μτχ. σκυμμένος)</i> [μεσν. σκύπτω < αρχ. κύπτω]	1. (μτβ.) γέρνω το σώμα ή το κεφάλι προς τα εμπρός και κάτω: ► Έσκυψε να κόψει ένα λουλούδι. 2. (μτβ.) (μτφ.) νοιάζομαι, ενδιαφέρομαι για κάποιον ή για κάτι: ► Οι εκπαιδευτικοί σκόβουν με ενδιαφέρον στα προβλήματα των μαθητών.	Συνών.: χαμηλώνω (1) Οικογ. Λέξ.: σκυφτός, σκυφτά (επίρρ.), σκύψιμο Φράσεις: ► Σκόβω το κεφάλι (= υποτάσσομαι)
σκυθρωπός, -ή, -ό <i>(Επίθετο, Ε1, έμφυχα)</i> (σκυ-θρω-πός) [αρχ. σκυθρωπός < σκυθρός (= οργισμένος) + όρω]	αυτός που έχει λυπημένη έκφραση, που είναι άκεφος: ► Παρακολουθούσε την αποχαιρετιστήρια τελετή σιωπηλός και σκυθρωπός.	Αντιθ.: ευδιάθετος, εύθυμος Συνών.: κατηφής, κατσούφης Οικογ. Λέξ.: σκυθρωπότητα Προσδιοριζ.: όψη, πρόσωπο
σμήνος (το) <i>(Ουσιαστικό, Ο37)</i> (σμή-νος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. σμήνος]	1. ομάδα εντόμων ή πουλιών σε κίνηση: ► Σμήνη από ακρίδες σκέπασαν τον ουρανό. 2. (μτφ.) ομάδα αεροπλάνων της πολεμικής αεροπορίας υπό την ίδια	Συνών.: σμάρι, πλήθος (1) Σύνθ: σμηναγός, σμήναρχος Οικογ. Λέξ.: σμηνίας, σμηνίτης

	διοίκηση: ► Ένα σμήνος αεροπλάνων πετούσε πάνω από το χώρο της παρέλασης.	
σοφία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (σο-φί-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. σοφία < σοφός]	1. η ικανότητα να χρησιμοποιεί κανείς τις γνώσεις που απόκτησε κατά τέτοιον τρόπο ώστε να οδηγείται σε σωστές κρίσεις και αποφάσεις: ► Αντιμετωπίζει τις δύσκολες καταστάσεις με σοφία και σύνεση. 2. η κατοχή πολλών γνώσεων, πολυμάθεια, πολυγλωσσία: ► Ευτοπωσιάστηκε από τη σοφία του καθηγητή του.	Σύνθ: φιλοσοφία Οικογ. Λέξ.: σοφός, σοφίζομαι, σόφισμα, σοφιστής, σοφιστική Προσδιορ.: λαϊκή (1)
σπέρνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. σπέρ-νω, αόρ. έσπειρα, παθ. αόρ. σπάρθηκα, παθ. μτχ. σπαρμένος) [μεσν. σπέρνω < αρχ. σπειρώ]	1. (μτβ.) ρίχνω σπόρους στη γη, για να φυτρώσουν: ► Το φθινόπωρο οι αγρότες σπέρνουν το σιτάρι. 2. (μτβ.) (μτφ.) διαδίδω κάτι σε κάποιον: ► Ο Ρήγας Φεραίος έσπειρε επαναστατικές ιδέες στους υπόδουλους λαούς της Βαλκανικής.	Οικογ. Λέξ.: σπόρος, σπορά, σπορέας, σποραδικός, σπέρμα Φράσεις: ► Σπέρνει ζιζάνια (= δημιουργεί αφορμές για διχονοία) ► Φυτρώνει εκεί που δεν τον σπέρνουν (= ανακατεύεται σε ξένες υποθέσεις) Παροιμ.: ► Όποιος σπέρνει ανέμους, θερίζει θύελλες
σπηλαιο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (σπη-λαι-ο, γεν. -αίου, πληθ. -αία) [αρχ. σπήλαιον]	φυσικό βαθύ κοίλωμα κάτω από το έδαφος ή μέσα σε βράχια: ► Το σπηλαιο του Δυρού στη Μάνη είναι ένα από τα ωραιότερα στην Ελλάδα.	Συνών.: σπηλιά Σύνθ: σπηλαιολόγος Οικογ. Λέξ.: σπηλιά Προσδιορ.: ανεξερεύνητο, παλαιολιθικό Φράσεις: ► Οι άνθρωποι των σπηλαίων (= οι πρωτόγονοι άνθρωποι)
σταθμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (σταθ-μός) [λόγ. < αρχ. σταθμός < ἵστημι]	1. ο τόπος στον οποίο σταθμεύουν τα συγκοινωνιακά μέσα: ► Ορισμένοι επιβάτες του τρένου κατέβηκαν στο Σταθμό Λαρίσης.	Σύνθ.: σταθμάρχης, σταθμαρχείο, ναύσταθμος Οικογ. Λέξ.: σταθμεύω, στάθμευση Προσδιορ.: ηλεκτρικός, πυρηνικός, υδροηλεκτρικός,

	2. το κτίριο και οι ειδικές εγκαταστάσεις όπου στεγάζονται διάφορες υπηρεσίες: ►Ο Σταθμός Πρώτων Βοηθειών βρίσκεται στο κέντρο της πόλης. 3. (μτφ.) σημαντικό γεγονός που αποτελεί την αρχή νέας περιόδου: ►Η Γαλλική επανάσταση αποτέλεσε σταθμό στην ευρωπαϊκή ιστορία.	διαστημικός, ειδησεογραφικός, αστυνομικός, βρεφονηπιακός (2)
σταματώ (Ρήμα, P5) (ενεστ. στα-μα-τώ, αόρ. σταμάτησα, παθ. μτχ. σταματημένος) [μεσν. σταματώ < αρχ. ἵσταμαι (= στέκομαι)]	1. (αμτβ.) παύω να κινούμαι ή να λειτουργώ, στέκομαι: ►Το τρένο σταμάτησε στο σταθμό Θεσσαλονίκης. 2. (μτβ.) κάνω κάποιον ή κάτι να διακόψει την πορεία του: ►Ο τροχονόμος σταμάτησε την κυκλοφορία των αυτοκινήτων.	Αντίθ: συνεχίζω, εξακολουθώ (1, 2) Συνών: ακινητοποιώ (2) Φράσεις: ►Σταματά το βλέμμα μου σε κάτι (= κάτι μου τραβάει την προσοχή)
στάση (η) (Ουσιαστικό, O27) (στά-ση, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [λόγ. < αρχ. στάσις < ἵστημι]	1. το προσωρινό σταμάτημα και ο τόπος που σταματούν για λίγο τα μεταφορικά μέσα, για την αποβίβαση ή επιβίβαση επιβατών: ►Το αστικό λεωφορείο κάνει στάση μπροστά στο Δημαρχείο. 2. η θέση του σώματος: ►Οι στρατιώτες στέκονται σε στάση προσοχής, όταν χαιρετούν τους αξιωματικούς. 3. (μτφ.) ο τρόπος με τον οποίο συμπεριφέρεται κάποιος: ►Η στάση του απέναντί μου ήταν πάντοτε φιλική. 4. (μτφ.) εξέγερση, ανταρσία, κίνημα: ►Έγινε στάση στις φυλακές των κρατουμένων.	Σύνθ: κατάσταση, ένσταση, ανάσταση, διάσταση, παράσταση, αντίσταση, περισταση, σύσταση Οικογ. Λέξ.: στασιάζω, στασιαστής, στάσιμος, στασιμότητα Προσδιορ.: αποφασιστική, ιπποτική, αμυντική, ενδειγμένη, υπεύθνη (3) Φράσεις: ►Στάση του Νίκα (= επανάσταση με σκοπό την ανατροπή του Ιουστινιανού)

σταυρός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (σταυ-ρός) [ελνστ. σταυρός < αρχ. ἵσταμαι]	1. δύο δοκάρια κάθετα μεταξύ τους, πάνω στα οποία σταυρώθηκε ο Χριστός και που από τότε αποτελεί το ιερό σύμβολο της χριστιανικής θρησκείας: ►Ο Χριστός ανέβηκε στο Γολγοθά, μεταφέροντας στους ώμους του το σταυρό του μαρτυρίου. 2. το σχήμα του σταυρού που γίνεται με τα τρία δάκτυλα του δεξιού χεριού: ►Κατά τη Θεία Λειτουργία οι πιστοί κάνουν πολλές φορές το σταυρό τους.	Σύνθ: σταυροδρόμι, σταυρόλεξο, σταυροπόδι, σταυροφόρος, σταυροκοπέμαι, σταυραετός Οικογ. Λέξ.: σταυρώνω, σταύρωμα, σταύρωση, σταυρωτός, σταυρουδάκι Προσδιορ.: τίμιος, κεντητός, χρυσός (1) Φράσεις: ►Με το σταυρό στο χέρι (= τίμια, χωρίς αδικίες) ►Ερυθρός Σταυρός (= διεθνής ανθρωπιστικός οργανισμός) ►Σταυρός προτίμησης (= το σημάδι που σημειώνει ο ψηφοφόρος στο ψηφοδέλτιο δίπλα από το όνομα του υποψηφίου που προτιμάει)
σταφύλι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (στα-φύ-λι, γεν. -ιοῦ, πληθ. -ια) [ελνστ. σταφύλιον < αρχ. σταφυλή]	ο καρπός του κλήματος που τρώγεται ως φρούτο και χρησιμοποιείται για την παραγωγή κρασιού ή σταφίδας: ►Έκοψε τα ὄρνια σταφύλια από το ἀμπέλι του, για να τα βγάλει κρασί.	Σύνθ: σταφυλόκοκκος Οικογ. Λέξ.: σταφυλή Προσδιορ.: κόκκινο, μοσχάτο, λευκό
στάχυ (το) (Ουσιαστικό) (στά-χυ, γεν. -ιοῦ, πληθ. -ια) [ελνστ. στάχυον < αρχ. στάχυ]	το πάνω μέρος κυρίως του σιταριού, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται ο καρπός και το ἄγανο: ►Για πολλές ἡμέρες οι ἀγρότες θέριζαν τα κίτρινα στάχυα στα χωράφια τους.	Σύνθ: σταχυολογώ Οικογ. Λέξ.: σταχυάζω, στάχυασμα
στέκω και στέκομαι (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. στέκομαι, παθ. ἀόρ. στάθηκα) [μεσν. < μτγν. ἑστήκω < ἴστημι]	1. (ἀμτβ.) εἶμαι ὄρθιος: ►Ο μαθητής στάθηκε για αρκετή ὥρα μπροστά στον πίνακα. 2. (ἀμτβ.) σταματώ, παύω να βαδίζω ἢ να λειτουργώ: ►Στάθηκε στην ἄκρη του δρόμου, για να ξεκουραστεί. 3. (ἀμτβ.) (ἀπρόσ.) εἶναι σωστό, ταιριάζει, ευσταθεῖ: ►Νομίζω ὅτι δε στέκει να λες τέτοια πράγματα.	Αντιθ.: κάθομαι (1) Σύνθ.: αντιστέκομαι, κοντοστέκομαι, συμπαραστέκομαι Φράσεις: ►Στέκομαι δίπλα σε κάποιον (= συμπαραστέκομαι) ►Στέκομαι στα νύχια (= εἶμαι ἔτοιμος για καβγά)

στέλνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. στέλ-νω, αόρ. έστειλα, παθ. αόρ. στάλθηκα, παθ. μτχ. σταλμένος) [αρχ. στέλλω]	(μτβ.) φροντίζω ώστε να φτάσει κάτι σε κάποιον ή να φτάσει κάποιος σε άλλο μέρος: ►Του στείλαμε ένα δέμα με το ταχυδρομείο. ►Τον έστειλαν να σπουδάσει στη Ρόδο.	Συνών: αποστέλλω Σύνθ: ξαποστέλνω Οικογ. Λέξ.: στολή, σόλος
στερώ (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. στε-ρώ, αόρ. στέρησα, παθ. αόρ. στερήθηκα, παθ. μτχ. στερημένος) [αρχ. στερώ]	1. (μτβ.) αφαιρώ κάτι από κάποιον που το έχει ανάγκη: ►Το δικαστήριο του στέρησε τη δυνατότητα εξόδου από τη χώρα. 2. (μτβ.) (μέσ.) στερούμαι, μου λείπει κάποιος ή κάτι αναγκαίο: ►Στερήθηκε το χωριό του, επειδή έπρεπε να ζήσει στην Αθήνα.	Αντίθ.: παρέχω, χορηγώ (1), διαθέτω, έχω (2) Συνών.: αποστερώ (1) Σύνθ.: αποστερούμαι Οικογ. Λέξ.: στέρηση, στερητικός, στέρημα
στήλη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (στή-λη) [αρχ. στήλη]	1. μακρόστενη όρθια πλάκα από μάρμαρο ή άλλο υλικό, όπου είναι χαραγμένες επιγραφές ή άλλα στοιχεία: ►Στην ανασκαφή βρέθηκαν πολλές αρχαίες στήλες με επιγραφές και παραστάσεις. 2. τμήμα σελίδας σε βιβλίο, περιοδικό ή εφημερίδα: ►Η δεξιά στήλη της σχολικής εφημερίδας περιλαμβάνει θέματα περιβάλλοντος.	Συνών.: κλώνα (1) Σύνθ.: δίστηλος, τρίστηλος Προσοδιω.: αναμνηστική, επιτύμβια, τιμητική (1) Φράσεις: ►Έμεινε στήλη άλατος (= έμεινε ακίνητος και αμίλητος από έκπληξη)
στηρίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. στη-ρίζω, αόρ. στηρίζα, παθ. αόρ. στηρίχτηκα, παθ. μτχ. στηριγμένος) [αρχ. στηρίζω]	1. (μτβ.) κρατάω κάποιον ή κάτι σταθερό ή όρθιο, στερεώνω: ►Στήριξαν τη γέφυρα με μεγάλες κολόνες. 2. (μτβ.) (μτφ.) ενισχύω, υποστηρίζω κάποιον ή κάτι: ►Οι γονείς στήριξαν ηθικά και οικονομικά το παιδί τους.	Συνών.: υποστυλώνω, υποβαστάζω (1), βοηθώ (2) Σύνθ.: υποστηρίζω Οικογ. Λέξ.: στήριξη, στήριγμα Φράσεις: ►Στηρίζου πάνω μου (= να μου έχεις εμπιστοσύνη)

στίβος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (στί-βος) [λόγ. < αρχ. στίβος < αρχ. στείβω (= καταπατώ)]	1. μέρος σταδίου κατάλληλο για τη διεξαγωγή αθλητικών αγώνων: ► Όλες οι ομάδες παρέλασαν στο στίβο του σταδίου. 2. τα αγωνίσματα του κλασικού αθλητισμού: ► Το τριπλούν είναι αγώνισμα του στίβου. 3. (μτφ.) πολιτικό ή πνευματικό πεδίο δράσης και συναγωνισμού: ► Ρίχτηκε με επιτυχία στον πολιτικό στίβο.	Συνών.: κονίστρα (2) Προσδιор.: ανοιχτός, κλειστός, υγρός (1)
στιγμή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (στιγ-μή) [λόγ. < αρχ. στιγμή < αρχ. στίζω (= σημειώνω με οξύ εργαλείο)]	1. ελάχιστο διάστημα χρόνου: ► Η αστραπή διαρκεί μόνο μια στιγμή. 2. κατάλληλος χρόνος, ευκαιρία: ► Το καλοκαίρι ήταν η κατάλληλη στιγμή, για να επισκεφτούμε την Πόλη.	Σύνθ.: στιγμιότυπο Οικογ. Λέξ.: στιγμιαίος, στιγμιαία (επίρρ.) Προσδιор.: αλησμόνητη, κρίσιμη, τραγική, αποφασιστική (2) Φράσεις: ► Από στιγμή σε στιγμή (= σε λίγο) ► Στη στιγμή (= αμέσως) ► Μέχρι στιγμής (= μέχρι τώρα) ► Για μια στιγμή (= για ορισμένο χρονικό διάστημα)
στίχος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (στί-χος) [αρχ. στίχος < στείχω (= βαδίζω σε παράταξη)]	1. καθεμιά από τις σειρές ενός ποιήματος: ► Κάθε στροφή του Εθνικού Ύμνου αποτελείται από τέσσερις στίχους. 2. καθεμιά από τις σειρές ενός κειμένου: ► Μετέφρασε από τα αρχαία ελληνικά ένα κείμενο δεκαπέντε στίχων.	Συνών.: αράδα (2) Σύνθ.: στιχοργός, στιχογράφος, στιχομυθία, στιχοπλόκος, δίστιχο, τρίστιχο Προσδιор.: δεκαπεντασύλλαβος, ομοιοκατάληκτος, ιαμβικός, τροχαϊκός, λυρικός, ομηρικός (1)
στοιχείο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (στοι-χεί-ο) [αρχ. στοιχείον < στοιχος (= διάταξη, παράταξη)]	1. καθένα από τα απλά μέρη από τα οποία αποτελείται ένα πράγμα: ► Ο τόπος γέννησης είναι ένα από τα στοιχεία της ταυτότητας. 2. (χημ.) κάθε σώμα που δεν μπορεί να διασπαστεί	Σύνθ.: στοιχειοθετώ, στοιχειοθέτηση Οικογ. Λέξ.: στοιχειώδης, στοιχισή Προσδιор.: αποδεικτικό, αποκαλυπτικό, γλωσσικό, περιουσιακό, χαρακτηριστικό (1)

	περαιτέρω με χημικά μέσα: ► Το οξυγόνο και το υδρογόνο είναι χημικά στοιχεία. 3. ανεξέλεγκτες δυνάμεις της φύσης, όπως ο κεραυνός, η θύελλα κ.λπ.: ► Τα στοιχεία της φύσης κρύβουν συχνά μεγάλους κινδύνους. 4. τυπογραφικός χαρακτήρας, γράμμα: ► Έγραφα την πρόσκληση για τα γενέθλιά μου με πλάγια τυπογραφικά στοιχεία. 5. (πληθ.) ονοματεπώνυμο και διεύθυνση κάποιου: ► Έγραφε όλα τα στοιχεία του στην αίτηση που υπέβαλε στη Νομαρχία.	Φράσεις: ► Βρίσκεται στο στοιχείο του (= τον ευνοούν οι συνθήκες)
στολίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. στο-λί-ζω, αόρ. στόλισα, παθ. αόρ. στολίστηκα, παθ. μτχ. στολισμένος) [ελνστ. < αρχ. στολίζω < στολή]	(μτβ.) διακοσμή ένα χώρο ή ένα αντικείμενο: ► Στόλισαν το σχολείο για τη χριστουγεννιάτικη γιορτή.	Συνών.: καλλωπίζω, εξωραϊζώ Σύνθ.: σημαιοστολίζω Οικογ. Λέξ.: στόλισμα, στολισμός
στρατός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (στρα-τός) [αρχ. στρατός]	οργανωμένο σύνολο οπλισμένων ανθρώπων μιας χώρας, που φροντίζει για την άμυνά της και συμμετέχει σε πολεμικές επιχειρήσεις: ► Το 1940 ο ελληνικός στρατός υπερασπίστηκε με γενναιότητα το έδαφος της πατρίδας.	Συνών.: στρατεύμα Σύνθ.: στρατάρχης, στρατηγός, στρατηλάτης, στρατοδικείο, στρατολογία, στρατόπεδο, στρατονομία Οίκογ. Λέξ.: στρατεύομαι, στρατεύση, στρατεύσιμος, στρατιά, στρατώνας, στρατιώτης, στρατιωτικός Προσδιορ.: απελευθερωτικός, εθνικός, εχθρικός, συμμαχικός, μισθοφορικός, τακτικός

στρογγυλός, -ή, -ό και στρόγγυλος (Επίθετο, Ε1, άφραχα) (στρογ-γυ-λός) [μεσν. στρογγυλός < αρχ. στρογγύλος]	1. που έχει σχήμα κυκλικό ή σφαιρικό: ► Η ρόδα του αυτοκινήτου είναι στρογγυλή. 2. ακέραιος αριθμός, χωρίς δεκαδικούς ή κλάσματα: ► Πλήρωσε στρογγυλά εκατό ευρώ.	Σύνθ.: ολοστρόγγυλος, στρογγυλοποίηση, στρογγυλοπρόσωπος Οικογ. Λέξ.: στρογγυλά (επίρρ.), στρογγύλεμα, στρογγυλεύω Φράσεις: ► Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης (= συζήτηση στην οποία εκφράζονται ισότιμα διάφορες απόψεις) Προσδιοριζ.: ποσό, λογαριασμός (2)
στροφή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (στρο-φή) [αρχ. στροφή < στρέφω]	1. ολοκληρωμένη περιτροφική κίνηση: ► Έκανε μια στροφή γύρω από τον εαυτό του. 2. αλλαγή κατεύθυνσης, γύρισμα, καμπή: ► Το λεωφορείο έκανε στροφή και γύρισε στο πρακτορείο. 3. ομάδα από δύο ή περισσότερους στίχους: ► Ο Εθνικός μας Ύμνος αποτελείται από 158 στροφές.	Συνών.: περιστροφή, βόλτα (1), στρίψιμο (2) Σύνθ.: αποστροφή, επιστροφή, στροφόμετρο Οικογ. Λέξ.: στρέφω, στρέψη Προσδιορ.: απότομη, επικίνδυνη (2) Φράσεις: ► Παίρνει στροφές (= είναι έξυπνος)
στρώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. στρώ-νω, αόρ. έστρωσα, παθ. αόρ. στρώθηκα, παθ. μτχ. στρωμένος) [μεσν. < αόρ. έστρωσα του αρχ. στόρ-νυμι, στρώννυμι (= στρώνω)]	1. (μτβ.) καλύπτω μια επιφάνεια με κάτι: ► Έστρωσαν την κουζίνα του σπιτιού με πλακάκια. 2. (αμτβ.) γίνομαι καλύτερος, βελτιώνομαι: ► Το τελευταίο διάστημα έστρωσε η δουλειά του. 3. (μτβ.) (μέσ.) αφοσιώνομαι, ασχολούμαι με ζήλο: ► Κατά την περίοδο των εξετάσεων στρώθηκε στο διάβασμα.	Συνών.: ξεστρώνω (1) Σύνθ.: ασφαλτοστρώνω, καταστρώνω, ξεστρώνω Οικογ. Λέξ.: στρώμα, στρώση, στρώσιμο, στρωσίδι, στρωτά (επίρρ.) Παροιμ.: ► Όπως στρώσεις, θα κοιμηθείς
στόλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (στό-λος) [αρχ. στόλος]	κολόνα: ► Η Δ.Ε.Η. χρησιμοποιεί και ξύλινους στόλους για τη μεταφορά του ηλεκτρικού ρεύματος.	Συνών.: κίονας Σύνθ.: στυλοβάτης Οικογ. Λέξ.: στυλώνω, στόλωμα, στόλωση Προσδιορ.: μαρμάρινος, πέτρινος, τηλεγραφικός

συγγραφείας

συγγραφείας (ο, η) (Ουσιαστικό, Ο17) (συγ-γρα-φεί-ας) [αρχ. συγγραφεύς < συγγράφω]	αυτός που έγραψε ένα λογοτεχνικό ή επιστημονικό έργο σε πεζό λόγο: ► Ο Παπαδιαμάντης είναι ένας πολύ γνωστός συγγραφείας.	Οικογ. Λέξ.: συγγράφω, συγγραφή, συγγραφικός, σύγγραμμα Προσδιор.: ανώνυμος, δόκιμος, θεατρικός, διάσημος, βραβευμένος
συγκεκριμένος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (συ-γκε-κρι-μέ-νος) [αρχ. συγκρίνομαι]	σαφής, ακριβής, ξεκάθαρος: ► Η Τροχαία έκανε συγκεκριμένες προτάσεις, για να αντιμετωπιστεί το κυκλοφοριακό πρόβλημα της Θεσσαλονίκης.	Αντιθ.: γενικός, αόριστος, ασαφής, αφηρημένος Οικογ. Λέξ.: συγκεκριμένα (επίρρ.) Προσδιוריζ.: παράδειγμα, ενέργεια, προθεσμία
συγκεντρώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. συ-γκε-ντρώ-νω, αόρ. συκέντρω-σα, παθ. αόρ. συγκεντρώθηκα, παθ. μτχ. συγκεντρωμένος) [μτγν. συγκεντρώνω -ω < σύν + κέντρον, μεταφρ. δάν. γαλλ. concentrer]	1. (μτβ.) μαζεύω πολλά πρόσωπα ή πράγματα σε ορισμένο σημείο, συναθροίζω: ► Η διεθνήτρια συγκεντρώσε τους μαθητές και τους μίλησε για το πρόγραμμα της εκδρομής. 2. (μτβ.) (μέσ.) αφοσιώνομαι απερίσπαστος σε κάτι: ► Συγκεντρώσου στο στόχο σου και σίγουρα θα τα καταφέρεις.	Αντιθ.: σκορπίζω (1), αφαιρούμαι (2) Οικογ. Λέξ.: συκέντρωση, συγκεντρωτικός Φράσεις: ► Συγκεντρώσου (= πρόσεξε)
συγκοινωνία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (συ-γκοι-νω-νί-α) [λόγ. < μεσν. συγκοινωνία < αρχ. συγκοινωνώ]	η μεταφορά ανθρώπων και πραγμάτων από τόπο σε τόπο, καθώς και τα μέσα μεταφοράς: ► Πολλά ορεινά χωριά δεν έχουν τακτική συγκοινωνία.	Σύνθ.: συγκοινωνιολόγος Οικογ. Λέξ.: συγκοινωνώ, συγκοινωνιακός Προσδιор.: αεροπορική, θαλάσσια, αστική, υπεραστική, χερσαία, εναέρια
συγχαρητήρια (τα) (Ουσιαστικό, Ο34) (συγ-χα-ρη-τή-ρι-α, γεν. -ίων) [αρχ. συγχαίρω]	γραπτή ή προφορική έκφραση χαράς σε κάποιον για κάτι ευχάριστο που του συνέβη: ► Τα θερμά μου συγχαρητήρια για την επιτυχία σου στο Πανεπιστήμιο.	Αντιθ.: συλλυπητήρια Οικογ. Λέξ.: συγχαίρω, συγχαρητήριος Προσδιор.: ειλικρινή, θερμά, εγκάρδια

σύγχυση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (σύγ-χυσ-ση) [αρχ. σύγχυσις < συγχέω]	1. ανακάτεμα, μπέρδεμα: ▶ Κάποιες φορές οι κανόνες των παιχνιδιών δημιουργούν σύγχυση στα παιδιά. 2. ψυχική αναστάτωση, στενοχώρια: ▶ Βρισκόταν σε σύγχυση και δεν ήξερε τι έλεγε.	Οικογ. Λέξ.: συγχύζω Προσδιор.: διανοητική (2), πλήρης, πρωτοφανής (1, 2)
συζήτηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (συ-ζή-τη-ση) [συζήτησις < αρχ. συζητώ]	ανταλλαγή απόψεων για ένα συγκεκριμένο θέμα με σκοπό την επίλυσή του, διάλογος: ▶ Οργανώθηκε μια δημόσια συζήτηση με θέμα το περιβάλλον.	Οικογ. Λέξ.: συζητώ, συζητητής, συζητήσιμος Προσδιор.: ανοιχτή, τηλεοπτική, πολιτική, έντονη, ενδιαφέρουσα, επεισοδιακή Φράσεις: ▶ Δε σηκώνω συζήτηση (= είμαι απόλυτος στις απόψεις μου) ▶ Είναι υπό συζήτηση (= για κάτι που το εξετάζουμε ακόμη)
συλλογή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (συλ-λο-γή) [λόγ. < αρχ. συλ-λογή < συλλέγω]	1. συγκέντρωση πραγμάτων, μάζεμα: ▶ Η συλλογή των καρπών της γης είναι κοπιαστική. 2. ομοειδή αντικείμενα που έχουν συγκεντρωθεί: ▶ Κάποιοι άνθρωποι κάνουν συλλογή γραμματοσήμων. 3. (μτφ.) το να βυθίζεται κάποιος σε σκέψεις: ▶ Έπεσε σε βαθιά συλλογή, μόλις πληροφορήθηκε τα δυσάρεστα νέα για την υγεία του φίλου του.	Συνών.: σύναξη (1), συλλογισμός, περίσκεψη, περισυλλογή (3) Οικογ. Λέξ.: συλλέγω, συλλογος, συλλέκτης Προσδιор.: ανεκτίμητη, ποιητική, λογοτεχνική (2)
συλλογίζομαι (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. συλ-λο-γίζομαι, παθ. αόρ. συλλογίστηκα, παθ. μτχ. συλλογισμένος) [αρχ. συλλογίζομαι (= υπολογίζω προσεκτικά)]	1. (μτβ.) σκέφτομαι, φέρνω στο νου μου: ▶ Κάθεται και συλλογίζεται τα χρόνια που πέρασε στην ξενιτιά. 2. (μτβ.) παίρνω υπόψη μου κάποιον ή κάτι, υπολογίζω: ▶ Δε συλλογίστηκε καθόλου τα έξοδα που έκανε για το ταξίδι του, αφού πέρασε τόσο ωραία.	Συνών.: αναλογίζομαι, σκέφτομαι (1, 2) Οικογ. Λέξ.: συλλογισμός

σύλλογος

σύλλογος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (σύλ-λο-γος) [αρχ. σύλλογος < συλλέγω]	οργανωμένη ομάδα ανθρώπων με νομική αναγνώριση, που επιδιώκει έναν ορισμένο σκοπό: ► Είναι μέλος του Συλλόγου δασκάλων και νηπιαγωγών Νομού Ροδόπης.	Συνών.: σωματείο Οικογ. Λέξ.: συλλέγω, συλλογή Προσδιορ.: αθλητικός, πολιτιστικός, εξωραϊστικός, φιλανθρωπικός, εμπορικός
συλλυπητήρια (τα) (Ουσιαστικό, Ο34) (συλ-λυ-πη-τή-ρια) [λόγ. < αρχ. συλλυπούμαι]	γραπτή ή προφορική έκφραση λύπης σε κάποιον για το πένθος του: ► Σας εκφράζω τα θερμά μου συλλυπητήρια.	Αντίθ.: συγχαρητήρια Οικογ. Λέξ.: συλλυπόμαι, συλλυπητήριος Προσδιορ.: θερμά, ειλικρινή, εγκάρδια
συμβόλαιο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (συμ-βό-λαι-ο) [αρχ. συμβόλαιον < συμβάλλω]	γραπτό συμφωνητικό με υπογραφές που συντάχτηκε σε συμβολαιογραφείο: ► Έκανε συμβόλαιο για το σπίτι που αγόρασε.	Σύνθ.: συμβολαιογράφος, συμβολαιογραφείο Προσδιορ.: οριστικό, προσωρινό, ιδιωτικό, κοινωνικό Φράσεις: ► Ο λόγος του είναι συμβόλαιο (= μπορείς να βασιστείς σ' αυτά που λέει)
συμμαχία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (συμ-μα-χί-α) [λόγ. < αρχ. συμμαχία < σύμμαχος]	1. συμφωνία δύο ή περισσότερων κρατών για κοινή πολιτική και στρατιωτική δράση: ► Διάφορες χώρες υπογράφουν μεταξύ τους αμυντικές συμμαχίες. 2. (μτφ.) κάθε συνεργασία δύο ή περισσότερων ατόμων ή ομάδων για κοινά συμφέροντα: ► Αποφασίστηκε η συμμαχία όλων των μικρών κομμάτων κατά τις επόμενες βουλευτικές εκλογές.	Οικογ. Λέξ.: συμμαχώ, σύμμαχος, συμμαχικός Προσδιορ.: αμυντική, αθηναϊκή (1), ιερή, ανιερή (1, 2)
συμπληρώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. συ-μπλη-ρώ-νω, αόρ. συμπλήρωσα, παθ. αόρ. συμπληρώθηκα, παθ.	1. (μτβ.) προσθέτω αυτό που λείπει: ► Συμπλήρωσε την αίτηση με τα στοιχεία της ταυτότητάς του. 2. (μτβ.) ολοκληρώνω,	Συνών.: τελειώνω (2) Οικογ. Λέξ.: συμπλήρωμα, συμπληρωματικός, συμπλήρωση

μτχ. συμπληρωμένους) [αρχ. συμπληρώω < συν + πληρῶ (= γεμίζω)]	αποπερατώνω κάτι που έχει αρχίσει: ► Πήγε στη Γαλλία, για να συμπληρώσει τις σπουδές του στην Πληροφορική.	
σύμπτωμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (σύμ-πτω-μα, γεν. -ώματος, πληθ. -ώματα) [αρχ. συμπίπτω]	1. καθετί που δηλώνει συνήθως μια αρνητική κατάσταση: ► Η επιχείρηση εμφανίζει συμπτώματα οικονομικής παρακμής. 2. (ιατρ.) χαρακτηριστικό σημάδι μιας αρρώστιας: ► Ένα από τα συμπτώματα της γρίπης είναι ο υψηλός πυρετός.	Οικογ. Λέξ.: σύμπτωση, συμπτωματικός, συμπτωματικά (επίρρ.) Προσδιор.: ανησυχητικό, ιδιαίτερο (1, 2)
συναίσθημα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (συ-ναί-σθη-μα, γεν. -ήματος, πληθ. -ήματα) [μτγν. συναίσθημα < συναισθάνομαι]	ψυχική κατάσταση που οφείλεται σε ευχάριστα ή δυσάρεστα γεγονότα ή σκέψεις: ► Η χαρά και η λύπη είναι δύο αντίθετα συναίσθημα.	Οικογ. Λέξ.: συναισθάνομαι, συναίσθηση, συναίσθηματικός Προσδιор.: έντονο, θρησκευτικό, πατριωτικό
συναλλάγμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (συ-νάλ-λαγ-μα, γεν. -άγματος, πληθ. -) [αρχ. συναλλάγμα < συναλλάσσω]	πληρωμή χρηματικού ποσού σε νόμισμα ξένης χώρας: ► Η Ελλάδα έχει σημαντικά έσοδα από το τουριστικό συναλλάγμα.	Οικογ. Λέξ.: συναλλάσσομαι, συναλλαγή, συναλλαγματικός, συναλλαγματική (η) Προσδιор.: απεριόριστο, τουριστικό, σπουδαστικό
συναντώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. συ-να-ντώ, αόρ. συνάντησα, παθ. αόρ. συναντήθηκα) [αρχ. συναντώ]	1. (μτβ.) βρίσκω, ανταμώνω κάποιον τυχαία ή ύστερα από συνεννόηση: ► Χθες το απόγευμα συνάντησα την Ελένη στην αγορά. 2. (μτβ.) αντιμετωπίζω αντίπαλο, βρίσκομαι σε δύσκολη κατάσταση: ► Η ομάδα της Γερμανίας θα συναντηθεί την Κυριακή	Συνών.: απαντώ (1) Οικογ. Λέξ.: συνάντηση Φράσεις: ► Τα μεγάλα πνεύματα συναντώνται (= για κάποιους που ταυτίζονται οι σκέψεις τους, χωρίς προηγούμενη συνεννόηση)

συνδύαζω

	με την πρωταθλήτρια Ευρώπης. ►Συνάντησα πολλές δυσκολίες στη λύση του προβλήματος των Μαθηματικών.	
συνδύαζω (Ρήμα, P1) (ενεστ. συν-δυ-άζω, αόρ. συνδύασα, παθ. αόρ. συνδύαστηκα, παθ. μτχ. συνδυασμένος) [λόγ. < αρχ. συνδυ-άζω]	1. (μτβ.) βάζω μαζί δύο πράγματα που είναι ή φαίνονται διαφορετικά: ►Στις διακοπές που κάναμε εφέτος συνδύασαμε το βουνό με τη θάλασσα. 2. (μτβ.) τακτοποιώ κατάλληλα διάφορα πράγματα, για να πετύχω ένα αρμονικό ή σωστό αποτέλεσμα: ►Αγόρασε ένα άσπρο πουκάμισο, για να το συνδυάσει με το μαύρο παντελόνι. 3. (μτβ.) συσχετίζω: ►Συνδύασε τα δεδομένα του προβλήματος και οδηγήθηκε στη λύση του.	Αντίθ.: αποσυνδέω (3) Συνών.: ταυιάζω, συνταιριάζω, εναρμονίζω (2)
συνείδηση (η) (Ουσιαστικό, O28) (συ-νει-δη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις) [αρχ. συνείδησις < σύννοϊδα (= γνωρίζω καλά)]	1. η ξεκάθαρη γνώση που έχει κάποιος για τη σοβαρότητα ενός θέματος: ►Είναι ακόμη μικρό παιδί και δεν έχει συνείδηση των πράξεών του. 2. η ικανότητα να διακρίνει κάποιος το καλό από το κακό και να ενεργεί σύμφωνα με τους ηθικούς νόμους: ►Έχει ήσυχη τη συνείδησή του, αφού δεν έβλαψε το φίλο του με την απόφαση που πήρε.	Αντίθ.: άγνοια (1) Συνών.: επιγνώση, συναίσθηση (1), αυτοέλεγχος (2) Προσδιор.: οικολογική, ταξική, κριτική (2) Φράσεις: ►Αντιρρησίας συνείδησης (= αυτός που για ιδεολογικούς ή θρησκευτικούς λόγους αρνείται τη στρατεύση)
συνεννοούμαι (Ρήμα, P7) (ενεστ. συ-νευ-νο-ού-μαι, παθ. αόρ. συνεννοήθηκα, παθ. μτχ. συνεννοημένος) [μεσν. συνεννοούμαι]	1. (μτβ.) μπορώ να επικοινωνώ με κάποιον, τον καταλαβαίνω και με καταλαβαίνει: ►Συνεννοείται άριστα με τους συμμαθητές του.	Οικογ. Λέξ.: συνεννόηση Φράσεις: ►Συνεννοηθήκαμε; (= κατάλαβες τι σου είπα); ►Είναι συνεννοημένοι (= έχουν συμφωνήσει για κάτι κρυφά εκ των προτέρων)

	2. (μτβ.) συμφωνώ με κάποιον μετά από συζήτηση: ► Συνεννοηθήκαμε να βρεθούμε αύριο το βράδυ.	
συνεχής, -ής, -ές (Επίθετο, Ε9, άφουχα) (συ-νε-χής, γεν. -ούς, πληθ. -εις, -εις, -ή) [αρχ. συνεχής < συνέχω]	που γίνεται δίχως διακοπές, αδιάκοπος: ► Κάποια καταστήματα λειτουργούν με συνεχές ωράριο.	Αντίθ.: διακεκομμένος Συνών.: διαρκής Οικογ. Λέξ.: συνεχώς (επίρρ.), συνέχεια, συνεχίζω, συνεχιστής Φράσεις: ► Συνεχώς και αδιαλείπτως (= χωρίς διακοπές) Προσδιοριζ.: παρουσία, λειτουργία
συνήθεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (συ-νή-θει-α) [αρχ. συνήθεια < συνήθης]	1. συμπεριφορά που επαναλαμβάνεται πάντα με τον ίδιο τρόπο: ► Του έγινε συνήθεια να ξυπνάει καθημερινά τόσο πρωί. 2. έθιμο, παράδοση: ► Είναι συνήθεια να πετάμε χαρταετό την Καθαρά Δευτέρα.	Συνών.: έξη (1), έθος (2) Οικογ. Λέξ.: συνήθως, συνήθης, συνήθειο, συνηθίζω, συνηθισμένος Προσδιορ.: πατροπαράδοτη, μακρόχρονη, παλιά (2)
συνοικία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (συ-νι-κί-α) [λόγ. < αρχ. συνοικία < συνοικῶ]	τμήμα πόλης ή χωριού που έχει δικό του όνομα και καθορισμένα όρια: ► Μένει σε μια παραδοσιακή συνοικία με πλακόστρωτα δρομάκια.	Συνών.: συνοικισμός Οικογ. Λέξ.: σύνοικος, συνοικιακός, συνοικισμός Προσδιορ.: απόκεντρη, αριστοκρατική, λαϊκή, φτωχή
σύνολο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (σύ-νο-λο) [λόγ. < αρχ. σύνολος, -η, -ο]	1. πλήθος προσώπων ή πραγμάτων: ► Το σύνολο των κατοίκων της Ελλάδας είναι περίπου ένδεκα εκατομμύρια. 2. (μαθημ.) ομάδα στοιχείων με ορισμένο ή άπειρο αριθμό, τα οποία έχουν κάποια κοινή ιδιότητα: ► Το σύνολο των αριθμών που διαιρούνται με το δύο είναι άπειρο.	Συνών.: ολότητα, το όλον Σύνθ.: υποσύνολο Προσδιορ.: αρμονικό, γενικό, ισοδύναμο, κοινωνικό, ονοματικό, ρηματικό, λεκτικό (1) Φράσεις: ► Ένα σύνολο (= πετυχημένος συνδυασμός ρούχων)

συνταγή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (συ-ντα-γή) [μτγν. συνταγή < αρχ. συντάσσω]	1. οδηγία για την παρασκευή ενός φαγητού ή γλυκού: ► <i>Αγόρασα ένα βιβλίο με συνταγές μαγειρικής.</i> 2. ιατρικό σημείωμα στο οποίο ο γιατρός γράφει τα φάρμακα που χορηγεί στον ασθενή: ► <i>Η ιατρική συνταγή είναι απαραίτητη για την αγορά πολλών φαρμάκων.</i>	Σύνθ.: συνταγολόγιο Φράσεις: ► Εκτελώ συνταγή (= δίνω ή παίρνω τα φάρμακα που έγραψε ο γιατρός ή ακολουθώ τις οδηγίες για να μαγειρέψω κάτι κ.λπ.) Προσδιορ.: παραδοσιακή, έτοιμη (2), ιατρική (1)
σύνταξη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (σύ-ντα-ξη, γεν. -ης, -άξεως, πληθ. -άξεις) [αρχ. σύνταξις < συντάσσω]	1. το χρηματικό ποσό που καταβάλλεται κάθε μήνα σε ασφαλισμένο εργαζόμενο, όταν αποχωρήσει νόμιμα από την υπηρεσία του: ► <i>Πήρε σύνταξη από τον Ο.Γ.Α., μόλις συμπλήρωσε το όριο ηλικίας.</i> 2. η συγγραφή κάθε είδους γραπτού κειμένου: ► <i>Ανέλαβε τη σύνταξη μιας επιστολής προς όλους τους γονείς και τους κηδεμόνες των μαθητών.</i> 3. (γραμμ.) η οργάνωση των λέξεων στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο: ► <i>Η σύνταξη των ρημάτων της γλώσσας μας εμφανίζει αρκετές δυσκολίες.</i>	Συνών.: γράψιμο (2) Σύνθ: συνταξιοδοτώ, συνταξιοδότηση, ανασύνταξη Οικογ. Λέξ.: συντάξιμος, συνταξιούχος Προσδιορ.: ισόβια, τιμητική, στρατιωτική (1)
συντηρώ (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. συ-ντη-ρώ, αόρ. συντήρησα, παθ. αόρ. συντηρήθηκα, παθ. μτχ. συντηρη- μένος) [αρχ. συντηρῶ]	1. (μτβ.) διατηρώ κάτι στην κατάσταση που βρίσκεται: ► <i>Η Αρχαιολογική Υπηρεσία συντηρεί τα αρχαία μνημεία.</i> 2. (μτβ.) εξασφαλίζω σε κάποιον τα αναγκαία μέσα για να ζήσει: ► <i>Συντηρεί την πολυμελή οικογένειά του μόνο με το μισθό του.</i>	Αντίθ: αλλοιώνω, φθείρω, καταστρέφω (1) Οικογ. Λέξ.: συντήρηση, συντηρητής, συντηρητικός, συντηρητικότητα, συντηρητισμός

σφαίρα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (σφαί-ρα) [λόγ. < μεσν. σφαι- ρίδιον < αρχ. σφαι- ρα]	1. (γεωμ.) κυκλικό στερεό σώμα στο οποίο όλα τα σημεία της επιφάνειάς του απέχουν εξίσου από το κέντρο: ►Οι μπάλες έχουν σχήμα σφαίρας. 2. βλήμα όπλου, βόλι: ►Στον πόλεμο οι σφαίρες πέφτουν σα βροχή.	Σύνθ: σφαιροβολία, ατμόσφαιρα, καλαθόσφαιρα Οικογ. Λέξ.: σφαιρικός, σφαιρικά (επίρρ.), σφαιρικήτητα, σφαιρίδιο, σφαιριστήριο Προσδιор.: κρυστάλλινη, γήινη, ουράνια (1) Φράσεις: ►Υδρόγειος σφαίρα (= η σφαίρα που έχει στην επιφάνειά της το χάρτη της γης)
σχέδιο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (σχέ-δι-ο, γεν. -ίου, πληθ. -ια) [λόγ. < ελνστ. σχέ- διον < αρχ. σχέδιος (= προσωρινός)]	1. απεικόνιση με γραμμές ενός προσώπου ή πράγματος πάνω σε μια επιφάνεια συνήθως χαρτιού: ►Ζωγράφησε με μεγάλη ακρίβεια το σχέδιο της γέφυρας. 2. διακόσμηση πάνω σε μια επιφάνεια: ►Αγόρασε ένα φόρεμα με πολύ ωραία σχέδια. 3. (μτφ.) ο τρόπος με τον οποίο ενεργεί κάποιος, για να πετύχει το σκοπό του: ►Ετοιμάστηκε ένα σχέδιο για τη μείωση της ρύπανσης στην περιοχή μας.	Συνών.: σκίτσο (1), πρόγραμμα (3) Σύνθ: σχεδιάγραμμα, προσχέδιο, νομοσχέδιο Οικογ. Λέξ.: σχεδία, σχεδιάζω, σχεδίαση, σχεδίασμα, σχεδιασμός, σχεδιαστής, σχεδιαστήριο Προσδιор.: αρχιτεκτονικό, ελεύθερο, γραμμικό, πολεοδομικό, ρυμοτομικό (1, 2), μεγαλεπήβολο, πολιτικό, τολμηρό (3)
σχήμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (σχή-μα, γεν. -ήματος, πληθ. -ήματα) [αρχ. σχήμα < έσχον < αόρ. έχω]	1. εξωτερική όψη ενός πράγματος: ►Το σχήμα του προσώπου του είναι ωοειδές. 2. (τυπογρ.) οι διαστάσεις των σελίδων βιβλίου ή εντύπου: ►«Το Λεξικό μας» είναι μικρού σχήματος.	Συνών.: μορφή, φιγούρα (1) Σύνθ: πρόσχημα Οικογ. Λέξ.: σχηματίζω, σχηματισμός, σχηματικός Προσδιор.: ακαθόριστο, γραμμικό, επίπεδο, σφαιρικό, συμμετρικό (1) Φράσεις: ►Σχήμα λόγου (= τρόπος διατύπωσης)
σώζω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. σώζω και σώνω, αόρ. έσωσα, παθ. αόρ. σώθηκα,	1. (μτβ.) γλιτώνω κάποιον ή κάτι από κίνδυνο: ►Οι πυρσοβέστες έσωσαν το δάσος από την πυρκαγιά.	Αντιθ.: καταστρέφω (1) Συνών.: διασώζω (1) Σύνθ.: διασώζω, περισώζω Φράσεις: ►Σώνει και καλά (= με το ζόρι)

σώμα

παθ. μτχ. σωμένος)
[αρχ. σώζω]

2. (αμτβ.) (μέσ.) εξακολουθώ να υπάρχω, διατηρούμαι: ► Μέσα στη γη σώζονται ακόμα υπολείμματα αρχαίων πολιτισμών.

σώμα (το)
(Ουσιαστικό, Ο39)
(σώ-μα, γεν. -ώματα)
[αρχ. σώμα]

1. το σύνολο των οργάνων που αποτελούν ένα ζωντανό οργανισμό, το κορμί: ► Η γυμναστική δυναμώνει το σώμα.

2. κάθε υλικό αντικείμενο σε στερεή, υγρή ή αέρια κατάσταση: ► Ο κύβος είναι ένα στερεό γεωμετρικό σώμα.

3. σύνολο προσώπων που ανήκουν στην ίδια κοινωνική ή επαγγελματική ομάδα: ► Ο φίλος μου υπηρετεί στο Λιμενικό Σώμα.

Σύνθ.: σωματοφύλακας, μικρόσωμος, ολόσωμος

Οικογ. Λέξ.: σωματικός, σωματικά (επίρρ.), σωματίδιο, σωματώδης, σωματείο
Προσδιορ.: σκληραγωγημένο, καλλιγράμμο **(1)**, αναλλοίωτο, ραδιενεργό, αυτόφωτο, ετερόφωτο **(2)**

Φράσεις: ► Σώμα με σώμα (= μάχη από πολύ κοντά)
► Ψυχή τε και σώματι (= ολόψυχα) ► Το εκλογικό σώμα (= όλοι όσοι έχουν δικαίωμα ψήφου)

ταιριάζω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. ται-ριά-ζω, αόρ. ταιρίασα, παθ. αόρ. ταιριάστηκα, παθ. μτχ. ταιριασμένος) [μεσν. ταιριάζω < ταιρί]	1. (μτβ.) δημιουργώ ένα αρμονικό σύνολο από ανόμοια πράγματα: ► Αγόρασα ένα κόκκινο μπλουζάκι, για να το ταιριάσω με την μπλε φούστα. 2. (αμτβ.) (γ' πρόσ.) είναι σωστό, αρμόζει: ► Στους ηλικιωμένους ταιριάζει να μιλάμε πάντα με σεβασμό.	Συνών.: συνταιριάζω, συνδυάζω (1), πρέπει (2) Οικог. Λέξ.: ταιρίασμα, ταιριασμένος, ταιριαστός Φράσεις: ► Ταιριάζουν τα χνώτα μας (= συμφωνούμε) ► Τα ταιριάξαμε (= τα συμφωνήσαμε)
τακτικός, -ή, -ό και ταχτικός (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (τα-κτι-κός) [λόγ. < αρχ. τάσσω]	1. αυτός που γίνεται με ορισμένη τάξη και σε ορισμένο χρόνο: ► Τα πλοία κάνουν τακτικά δρομολόγια από τον Πειραιά για την Κρήτη. 2. ακριβής, συνεπής, μεθοδικός: ► Είναι πάντοτε τακτικός και επιμελής μαθητής. 3. αυτός που έχει μόνιμη θέση: ► Είναι τακτικός υπάλληλος του Ταχυδρομείου.	Αντιθ.: άτακτος (1), προσωρινός, έκτακτος (3) Οικог. Λέξ.: τακτική, τακτικά (επίρρ.), τακτικότητα Προσδιορίζ.: συγκοινωνία (1), αναγνώστης (1, 2) Φράσεις: ► Τακτικά αριθμητικά (= φανερόνουν τη σειρά που κατέχει κάποιος) ► Τακτικός στρατός (= ο μόνιμος και οργανωμένος στρατός)
ταλαιπωρώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. τα-λαι-πω-ρώ, αόρ. ταλαιπώρησα, παθ. αόρ. ταλαιπώρηθηκα, παθ. μτχ. ταλαιπωρημένος) [λόγ. < αρχ. ταλαιπωρώ]	(μτβ.) κάνω κάποιον να υποφέρει σωματικά ή ψυχικά: ► Αυτό το ζήτημα ταλαιπώρησε ολόκληρη την οικογένεια.	Συνών.: βασανίζω, τυραννώ Αντιθ.: καταταλαιπωρώ Οικог. Λέξ.: ταλαιπώρος, ταλαιπωρία

ταμείο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (τα-μει-ο) [μτγν. ταμείον < αρχ. ταμειών < τα-μειύω]	1. η αρμόδια υπηρεσία για την εισπραξη και την πληρωμή χρημάτων: ► <i>Το Δημόσιο Ταμείο εισπράττει τα δημόσια έσοδα και πληρώνει τα δημόσια έξοδα.</i> 2. γραφείο όπου γίνονται εισπράξεις και πληρωμές από τον ταμιά: ► <i>Το ταμείο του θεάτρου ανοίγει δύο ώρες, προτού να αρχίσει η παράσταση.</i> 3. χρηματοκιβώτιο: ► <i>Το κεντρικό ταμείο της Τράπεζας ανοίγει και κλειδώνει με συγκεκριμένο κωδικό.</i>	Οικογ. Λέξ.: ταμίας, ταμει-ακός, ταμειντήριο Προσδιορ.: ασφαλιστικό, διεθνές, νομισματικό (1) Φράσεις: ► Σπάει ταμεία (= έχει μεγάλη εισπρακτική επιτυχία) ► Κλείνω ταμείο (= κάνω απολογισμό εισόδων και εξόδων)
τάξη (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (τά-ξη, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. τάξις < τάσ-σω (= ορίζω)]	1. η τακτοποίηση των πραγμάτων στη σωστή θέση: ► <i>Έχει πάντοτε μεγάλη τάξη στο δωμάτιό του.</i> 2. το σύνολο των μαθητών που παρακολουθούν τα μαθήματα που αντιστοιχούν σ' ένα σχολικό έτος: ► <i>Η Τρίτη τάξη πήγε σήμερα εκδρομή.</i> 3. η αίθουσα διδασκαλίας: ► <i>Η τάξη μας είναι μεγάλη και φωτεινή.</i> 4. κάθε σύνολο ανθρώπων με ίδια κοινωνική και οικονομική κατάσταση ή κοινό επάγγελμα: ► <i>Στην αρχαία Σπάρτη υπήρχε η τάξη των ειλώτων.</i>	Αντίθ.: αταξία, ακαταστασία (1) Συνών.: διάταξη, τοποθέτηση Σύνθ.: ένταξη, παράταξη, σύνταξη Οικογ. Λέξ.: ταξικός Προσδιορ.: απόλυτη, παραδειγματική (1), αγροτική, εργατική, επαγγελματική (4) Φράσεις: ► Πρώτος τη τάξει (= ο ανώτερος στην ιεραρχία) ► Πρώτης τάξεως (= εκλεκτός)
ταξίδι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (τα-ξι-δι, γεν. -ιού, πληθ. -ια) [μεσν. < ελνστ. ταξίδιον (= εκστρατεία) < υποκορ. του αρχ. τάξις]	η μετακίνηση από έναν τόπο σε κάποιον άλλο με μεταφορικό μέσο: ► <i>Μόλις επέστρεψε από ένα ταξίδι, που είχε κάνει στα νησιά του Β. Αιγαίου.</i>	Σύνθ.: καλοτάξιδος Οικογ. Λέξ.: ταξιδεύω, ταξιδευτής, ταξιδιάρης, ταξιδιάρικος, ταξιδιώτης, ταξιδιωτικός Προσδιορ.: αεροπορικό, επαγγελματικό, αξεχαστο, σύντομο, κουραστικό, παρθενικό

		Φράσεις: ► Ταξίδι του μέλιτος (= το γαμήλιο ταξίδι που κάνουν οι νεόνυμφοι) ► Ταξίδι αστραπή (= πολύ σύντομο)
ταπεινός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα) (τα-πει-νός) [λόγ. < αρχ. ταπεινός]	αυτός που δεν είναι αλαζόνας, ο σεμνός: ► Στη ζωή του παρέμεινε ταπεινός άνθρωπος, παρά τις μεγάλες επιτυχίες που γνώρισε.	Συνών.: μετριόφρονας Σύνθ.: ταπεινοφροσύνη Οικογ. Λέξ.: ταπεινά (επίρρ.), ταπεινότητα Φράσεις: ► Κατά την ταπεινή μου γνώμη (= κατά την προσωπική μου άποψη)
τάση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (τά-ση, γεν. -ης, -ως, πληθ. -εις) [αρχ. τάσις < τάσσω (= ορίζω)]	1. η προτίμηση κάποιου για κάτι που το επιθυμεί ή τον ευχαριστεί, η ιδιαίτερη κλίση: ► Ο φίλος μου έχει την τάση να διαβάζει ιστορικά μυθιστορήματα. 2. (φυσ.) η διαφορά δυναμικού στα άκρα ενός αγωγού που είναι η αιτία του ηλεκτρικού ρεύματος στον αγωγό: ► Τα καλώδια της Δ.Ε.Η. έχουν ηλεκτρικό ρεύμα υψηλής τάσης.	Οικογ. Λέξ.: τεινώ Προσδιορ.: ανανεωτική, ανοδική, πτωτική, ιδεολογική, πολιτική (1)
ταυτότητα (η) (Ουσιαστικό, Ο22) (ταυ-τό-τη-τα) [λόγ. < αρχ. ταυτότης < ταυτόν]	1. απόλυτη συμφωνία ή ομοιότητα: ► Υπάρχει ταυτότητα απόψεων για την ανάγκη να προστατεύσουμε το περιβάλλον. 2. τα χαρακτηριστικά που ξεχωρίζουν ένα άτομο, ένα λαό ή έναν πολιτισμό από κάποιον άλλο: ► Οι παραδόσεις αποτελούν ένα σημαντικό στοιχείο της νεοελληνικής μας ταυτότητας. 3. επίσημο δελτίο με τη φωτογραφία και τα ατομικά στοιχεία του κατόχου του: ► Η φοιτητική	Συνών.: σύμπτωση (1), φυσιογνωμία (2) Προσδιορ.: εθνική, πολιτισμική (2), αστυνομική, δημοσιογραφική, μαθητική, φοιτητική (3) Φράσεις: ► Μαθηματική ταυτότητα (= η ισότητα ανάμεσα σε δύο αλγεβρικές παραστάσεις)

ταχύτητα

	ταυτότητα βεβαιώνει ότι ο κάτοχος της είναι φοιτητής.	
ταχύτητα (η) (Ουσιαστικό, Ο22) (τα-χύ-τη-τα, γεν. -ας, πληθ. -ες) [αρχ. ταχυτής, -υτήτος < ταχύς]	1. το να κινείται, να παράγει κάτι ή να ενεργεί κανείς με γρήγορο τρόπο: ► Η ανάπτυξη της τεχνολογίας γίνεται κατά τα τελευταία χρόνια με μεγάλη ταχύτητα. 2. (φυσ.) το διάστημα που διανύεται από κινητό σώμα σε ορισμένη χρονική μονάδα: ► Στις εθνικές οδούς υπάρχει ανώτατο όριο ταχύτητας για όλα τα αυτοκίνητα.	Συνών.: γρηγοράδα (1) Οικог. Λέξ.: ταχύς, ταχέως (επίρρ.) Προσδιор.: πρώτη, ιλιγγιώδης, υπερβολική (1) Φράσεις: ► Κεκτημένη ταχύτητα (= για κάτι που γίνεται αυθόρμητα και χωρίς σκέψη) ► Με την ταχύτητα του φωτός (= πολύ γρήγορα)
τεινώ (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. τεί-νω, παρ. έτεινα, παθ. αόρ. (επεκ)τάθηκα, παθ. μτχ. τεταμένος) [αρχ. τείνω]	1. (μτβ.) τεντώνω, απλώνω: ► Μου έτεινε το χέρι και ζήτησε την υποστήριξή μου. 2. (μτβ.) αποβλέπω, αποσκοπώ σε κάτι: ► Όλα τα μέτρα της Τροχαίας τείνουν στον περιορισμό των ατυχημάτων.	Συνών.: προβάλλω (1), κατατείνω (2) Σύνθ.: εκτεινώ, εντεινώ, παρατείνω, προτεινώ Οικог. Λέξ.: τάση
τείχος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (τεί-χος, γεν. -ους, πληθ. -η) [λόγ. < αρχ. τεῖχος] Προσοχή! τα τείχη – οι τοίχοι – η τύχη	1. ψηλό αμυντικό οχύρωμα γύρω από μια πόλη ή περιοχή: ► Τα τείχη των πόλεων κτίζονταν, για να τις προφυλάσσουν από τις επιδρομές. 2. οτιδήποτε εμποδίζει, προστατεύει, απομακρύνει: ► Οι αμυντικοί παίχτες δημιουργούν ένα πραγματικό τείχος, όταν επιτίθενται οι αντίπαλοι.	Σύνθ.: τειχοποιία Οικог. Λέξ.: τειχίζω, τειχισή, τειχισμα Προσδιор.: απόρθητο, μεσαιωνικό (1) Φράσεις: ► Εντός / εκτός των τειχών (= μέσα ή έξω από μια οργανωμένη ομάδα ανθρώπων) ► Το τείχος του Βερολίνου (= το τείχος που χώριζε το ανατολικό από το δυτικό Βερολίνο από το 1961 έως το 1989)
τεκμήριο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (τεκ-μή-ρι-ο, γεν. -ίου, πληθ. -α)	αποδεικτικό στοιχείο στο οποίο μπορεί να στηριχτεί κανείς για την εξαγωγή συμπερασμάτων: ► Η καλή	Συνών.: πειστήριο Οικог. Λέξ.: τεκμηριώνω, τεκμηρίωση Προσδιор.: δικαστικό, φορολογικό

[αρχ. τεκμήριον < τεκμαίρομαι (= συμπεραίνω)]	συμπεριφορά που έδειξε μέχρι τώρα δεν αποτελεί υποχρεωτικά τεκμήριο αθωότητας.	Φράσεις: ► Κατά τεκμήριο (= όπως αποδεικνύεται από γνωστά στοιχεία)
τέκνο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (τέκ-νο) [λόγ. < αρχ. τέκνον < τίκτω (= γεννώ)]	1. το παιδί: ► Αυτό είναι το τέταρτο τέκνο της οικογένειας. 2. ο απόγονος: ► Οι Δωριείς θεωρούνται τέκνα του Ηρακλή. 3. αυτός που κατάγεται από κάποια χώρα ή περιοχή: ► Ο Ελευθέριος Βενιζέλος είναι γνήσιο τέκνο της Κρήτης.	Συνών.: γόνος, γιος, κόρη (1), γέννημα (3) Σύνθ.: τεκνοποίηση, πολύτεκνος Προσδιор.: θετό, γνήσιο, πνευματικό, υιοθετημένο (1) Φράσεις: ► Και σύ, τέκνον Βρούτε; (= όταν δέχεται κανείς πλήγμα από πρόσωπο της εμπιστοσύνης του)
τελετή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (τε-λε-τή) [λόγ. < αρχ. τελετή < τελώ]	1. επίσημος πολιτικός, στρατιωτικός ή θρησκευτικός εορτασμός, με πανηγυρικό συνήθως χαρακτηριστήρα: ► Η τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας το 2004 έγινε με μεγάλη επιτυχία. 2. η τέλεση θρησκευτικού μυστηρίου ή άλλης ιερής ακολουθίας: ► Στις 6 Ιανουαρίου κάθε έτος γίνεται η τελετή αγιασμού των υδάτων.	Συνών.: ιεροτελεστία (2) Σύνθ.: τελετουργία, τελετάρχης Οικογ. Λέξ.: τελώ, τέλεση Προσδιор.: σεμνή, λαμπρή (1, 2)
τέρας (το) (Ουσιαστικό, Ο42) (τέ-ρας, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. τέρας]	1. κάθε πλάσμα που δεν έχει φυσιολογική διάπλαση: ► Η κατσίκα γέννησε ένα τέρας με δυο κεφάλια. 2. φανταστικό και τρομακτικό δημιούργημα: ► Οι Στομφαλίδες Όρνιθες ήταν μυθολογικά τέρατα. 3. (μτφ.) άνθρωπος με ανάρμοστη συμπεριφορά: ► Ο τρόπος που συμπεριφέρεται στους δικούς του δείχνει	Συνών.: έκτρομα (1) Σύνθ.: τερατούργημα, τερατόμορφος Οικογ. Λέξ.: τεράστιος, τερατώδης Προσδιор.: εξωγήινο (2), υπερφυσικό (1, 2) Φράσεις: ► Σημεία και τέρατα (= γεγονότα ή έργα που μας αφήνουν άναυδους)

	πως πρόκειται για ένα πραγματικό τέρας. 4. καθετί που εμφανίζεται ως κάτι το ιδιαίτερο και ασυνήθιστο: ►Ξέρει τόσα πολλά ώστε αποτελεί ένα πραγματικό τέρας γνώσεων.	
τέχνη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (τέ-χνη) [αρχ. τέχνη]	1. κάθε δημιουργήμα που εκφράζει το συναισθηματικό κόσμο του ανθρώπου και προκαλεί αισθητική απόλαυση: ►Ο Παρθενώνας αποτελεί ένα αζεπέραστο έργο τέχνης. 2. η ιδιαίτερη ικανότητα στην εκτέλεση έργου: ►Η καλή μαγειρική χρειάζεται τέχνη και φαντασία. 3. όλα όσα είναι απαραίτητα για την άσκηση ενός χειρωνακτικού επαγγέλματος: ►Έμαθε από μικρός την τέχνη του μαραγκού.	Συνών.: μαστοριά (2, 3) Σύνθ.: τεχνοτροπία, τεχνογνωσία, τεχνοκρατικός, τεχνοκράτης, τεχνολογία, άτεχνος, περίτεχνος, λογοτεχνία Οικογ. Λέξ.: τέχνασμα, τεχνητός, τεχνικός, τεχνική (η), τεχνηέντως (επίρρ.), τεχνητά (επίρρ.), τεχνικά (επίρρ.) Προσδιορ.: αρχαία, κλασική, βυζαντινή, γεωμετρική, λαϊκή (1) Φράσεις: ►Καλές τέχνες (= αρχιτεκτονική, γλυπτική, ζωγραφική, ποίηση, μουσική, χορός) ►Η έβδομη τέχνη (= ο κινηματογράφος) Παροιμ.: ►Μάθε τέχνη κι άστηνε, κι αν πεινάσεις πιάστηνε
τεχνολογία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (τε-χνο-λο-γι-α) [μτγν. τεχνολογία < τεχνολόγος < τέχνη + λόγος]	1. η εφαρμογή των τεχνικών και επιστημονικών γνώσεων στη βιομηχανία και το εμπόριο: ►Η ανάπτυξη της τεχνολογίας τροφίμων κατά τον 20^ο αιώνα άλλαξε τις συνήθειες διατροφής. 2. οι κατακτήσεις του ανθρώπου στον τεχνικό τομέα: ►Τα αυτοκίνητα της τελευταίας δεκαετίας ξεχωρίζουν για την υψηλή τεχνολογία τους. 3. (γραμμα.) η γραμματική αναγνώριση των λέξεων	Οικογ. Λέξ.: τεχνολογώ, τεχνολόγος, τεχνολογικός Προσδιορ.: σύγχρονη, διαστημική, ιατρική, εκπαιδευτική (2)

	ενός κειμένου: ► Η τεχνολογία των λέξεων ήταν παλιότερα πολύ συνηθισμένη άσκηση.	
τηλεόραση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (τη-λε-ό-ρα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις) [μεταφρ. δάν. αγγλ. television < tele (τήλε) + vision]	1. η μετάδοση σε μακρινή απόσταση εικόνας και ήχου με τη βοήθεια ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων: ► Η ελληνική τηλεόραση μεταδίδει πολλές φορές προγράμματα με εκπαιδευτικό περιεχόμενο. 2. συσκευή για τη λήψη προγραμμάτων, δέκτης: ► Αγοράσαμε πρόσφατα μια έγχρωμη φορητή τηλεόραση.	Συνών.: τηλεοπτικός δέκτης (2) Προσδιορ.: ασπρόμαυρη, έγχρωμη, δορυφορική, καλωδιακή, εκπαιδευτική (1, 2), ιδιωτική, κρατική (1)
τίθεται (Ρήμα) (ενεστ. τί-θε-μαι παθ. αόρ. τέθηκα) [αρχ. τίθεμαι]	(αμτβ.) τοποθετούμαι, παίρνω θέση: ► Ο υποδιευθυντής του σχολείου τέθηκε υπεύθυνος των σχολικών εκδρομών.	Οικογ. Λέξ.: θετός, θέση, θέμα, θεσμός, θήκη Φράσεις: ► Τίθεται επικεφαλής (= προπορεύομαι, αναλαμβάνω τη διεύθυνση) ► Τίθεται επί ποδός (= κινητοποιούμαι) ► Τίθεται προ των ευθυνών μου (= καλούμαι να αναλάβω τις ευθύνες μου) ► Δεν τίθεται θέμα (= δεν υπάρχει πρόβλημα)
τιμή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (τι-μή) [λόγ. < αρχ. τιμή < τίω (= αποδίδω τιμή, σέβομαι)]	1. η αξία ενός πράγματος ή μιας υπηρεσίας, συνήθως σε χρήματα: ► Τα καταστήματα έχουν χαμηλότερες τιμές στα προϊόντα τους κατά την περίοδο των εκπτώσεων. 2. η καλή φήμη, η κοινωνική εκτίμηση: ► Δεν επιτρέπω σε κανέναν να προσβάλλει την προσωπική μου τιμή.	Σύνθ.: τιμάρθιος, τιμοκατάλογος, τιμολόγιο, ισότιμος, επίτιμος, αντίτιμο Οικογ. Λέξ.: τιμικός, τιμητικότητα, τιμητικό, τιμία (επίρρ.), τιμητικά (επίρρ.) Φράσεις: ► Τιμής ένεκεν (= σε ένδειξη σεβασμού) ► Λόγω τιμής (= στο λόγο μου) Παροιμ.: ► Η τιμή τιμή δεν έχει και χαρά στον που την έχει

τιμώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. τι-μώ, αόρ. τίμησα, παθ. αόρ. τιμήθηκα, παθ. μτχ. τιμημένος) [αρχ. τιμῶ < τιμή]	1. (μτβ.) εκδηλώνω το σεβασμό μου σε κάποιον, απονέμω τιμή σε κάποιον: ▶ Στις 25 Νοεμβρίου τιμούμε τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης. 2. (μτβ.) (μέσ., γ' πρόσ.) κοστιίζει: ▶ Αυτός ο ζωγραφικός πίνακας τιμάται πεντακόσια ευρώ.	Συνών.: σεβόμαι (1), στοιχίζω (2) Σύνθ.: αποτιμώ, εκτιμώ, επιτιμώ, προτιμώ, υποτιμώ Φράσεις: ▶ Τιμώ την υπόσχεσή μου (= κρατώ το λόγο μου) ▶ Τιμά με την παρουσία του (= παρευρίσκεται ως επίσημο πρόσωπο)
τμήμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (τμή-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. τμήμα]	1. κομμάτι, μέρος ενός συνόλου: ▶ Η Τετάρτη τάξη του σχολείου μας αποτελείται από δύο τμήματα. 2. (μαθημ.) το μέρος μιας ευθείας ή μιας επιφάνειας: ▶ Τμήμα κύκλου είναι το μέρος της επιφάνειας του κύκλου που περιλαμβάνεται ανάμεσα σ' ένα τόξο και στην αντίστοιχη χορδή.	Συνών.: τεμάχιο, τομέας (1) Σύνθ.: τμηματάρχης Οικογ. Λέξ.: τμηματικός, τμηματικά (επίρρ.) Προσδιορ.: ευθύγραμμο, κυκλικό (2)
τοιχος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (τοι-χος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [αρχ. τοίχος] Προσοχή! οι τοίχοι – τα τείχη – η τύχη	κτίσμα από πέτρες, τούβλα ή άλλο υλικό, για να διαχωριστεί ή να περιφραχτεί ένας χώρος: ▶ Έβραψαν τους τοίχους του σχολείου με ζωηρά χαρούμενα χρώματα.	Σύνθ.: τοιχοκόλληση, μαντρότοιχος, τοιχογραφία, μεσοτοιχία, τοιχοποιία Φράσεις: ▶ Χτυπώ το κεφάλι μου στον τοίχο (= μετανιώνω για κάτι που έκανα) ▶ Και οι τοίχοι έχουν αυτιά (= μιλά χαμηλόφωνα, γιατί κάποιος μπορεί να μας ακούσει) ▶ Κολλάω κάποιον στον τοίχο (= αποστομώνω κάποιον)
τόκος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (τό-κος) [αρχ. τόκος]	το κέρδος που προκύπτει από κατάθεση χρημάτων στην Τράπεζα ή από δανεισμό: ▶ Από τα χρήματα που κατέθεσε στην Τράπεζα πήρε διακόσια ευρώ τόκο.	Σύνθ.: τοκογλύφος, επιτόκιο Οικογ. Λέξ.: τοκίζω, τοκισμός, τοκιστής Προσδιορ.: νόμιμος, τραπεζικός

τολμηρός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα) (τολ-μη-ρός) [λόγ. < αρχ. τολμη- ρός < τόλμη]	1. θαρραλέος, αποφασιστικός, ριψοκίνδυνος: ► Ο Κολόμβος ήταν ένας τολμηρός θαλασσοπόρος. 2. θρασύς, προκλητικός: ► Έκανε τολμηρές και ανεπίτρεπτες χειρονομίες.	Αντιθ.: άτολμος (1), συνεσταλαμένος (2) Συνών.: άφοβος, αποφασιστικός (1) Οικογ. Λέξ.: τολμώ, τόλμη, τόλμημα Προσδιοριζ.: σχέδιο, περιγραφή (1)
τόνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (τό-νος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [αρχ. τόνος < τείνω (= τεντώνω)] Προσοχή! ► τόνος = μονάδα βάρους που ισοδυναμεί με 1000 κιλά ► τόνος = είδος ψαριού	1. (γραμμ.) το σημάδι που σημειώνουμε πάνω στο φωνήεν της συλλαβής που προφέρεται πιο δυνατά: ► Ο τόνος που χρησιμοποιούμε σήμερα είναι η οξεία. 2. ένταση και χροιά της φωνής: ► Χαμήλωσε τον τόνο της φωνής σου, για να μην ενοχλούμε τους γείτονες.	Συνών.: τονικό σημείο (1) Σύνθ.: άτονος, παράτονος, οξύτονος, παροξύτονος, προπαροξύτονος Προσδιορ.: απαλός, δραματικός, εύθυμος, ρητορικός, μελαγχολικός (2) Φράσεις: ► Ανεβάζω τους τόνους (= αυξάνω την ένταση της φωνής) ► Επαναλαμβάνω σε όλους τους τόνους (= επαναλαμβάνω με έμφαση)
τωνώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. το-νώ-νω, αόρ. τόνωσα, παθ. αόρ. τονώθηκα, παθ. μηχ. τονωμένος) [μτγν. τονώ < αρχ. τόνος]	1. (μτβ.) δίνω σε κάτι δύναμη, ενισχύω, δυναμώνω: ► Ένα πλούσιο πρωινό είναι απαραίτητο, γιατί τονώνει τον ανθρώπινο οργανισμό. 2. (μτβ.) ενισχύω ψυχικά, εμπυγχώνω: ► Με τόνωσε πάρα πολύ με τα καλά λόγια που μου είπε.	Αντιθ.: εξασθενίζω, αδυνατίζω (1) Συνών.: ενδυναμώνω (1) Οικογ. Λέξ.: τόνος, τώνωση, τονωτικός
τοξικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άψυχα) (το-ξι-κός) [λόγ. < γαλλ. toxique < αρχ. τόξον]	που περιέχει δηλητηριώδεις ουσίες: ► Κάποια φάρμακα περιέχουν τοξικές ουσίες.	Σύνθ.: τοξικολογία, τοξικομανής Οικογ. Λέξ.: τοξικότητα, τοξίνες (οι) Προσδιοριζ.: αέρια (τα), νέφος, ουσίες (οι), απόβλητα (τα)
τόπος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (τό-πος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [αρχ. τόπος]	1. έκταση γης, τοποθεσία: ► Οι γονείς του ζουν σ' έναν άγριο τόπο. 2. συγκεκριμένη περιοχή, πατρίδα: ► Η αρχαία Αθήνα είναι ο τόπος που γεννήθηκε η	Σύνθ.: ερημότοπος, τοπογράφος, τοπωνύμιο Οικογ. Λέξ.: τοπικός, τοπικιστής Προσδιορ.: αρχαιολογικός, απρόσιτος, φιλόξενος, γεωμετρικός (1)

	δημοκρατία. 3. ο χώρος που καταλαμβάνει κάποιος ή κάτι: ► Η βιβλιοθήκη πιάνει πολύ τόπο στο σπίτι.	Φράσεις: ► Δίνω τόπο στην οργή (= συγκρατώ το θυμό μου) ► Είναι εκτός τόπου και χρόνου (= δεν αντιλαμβάνεται σωστά τα πράγματα) Παροιμ.: ► Παπούτσια από τον τόπο σου κι ας είναι μπαλωμένα
τουρισμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (του-ρι-σμός) [λόγ. < γαλλ. tourisme < αγγλ. tourism < λατ. tornare < αρχ. τόννος]	1. προσωρινή μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο που μένουν σε κάποιον άλλον, για να ψυχαγωγηθούν και να επισκεφτούν διάφορα αξιοθέατα: ► Ο τουρισμός φέρνει στη χώρα μας σημαντικό συνάλλαγμα. 2. ιδιωτικοί και κρατικοί φορείς που ασχολούνται με την προσέλκυση και εξυπηρέτηση ξένων και ντόπιων επισκεπτών: ► Τα ταξιδιωτικά γραφεία συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού.	Σύνθ.: αγροτουρισμός, οικοτουρισμός Οικογ. Λέξ.: τουρίστας, τουριστικός Προσδιορ.: εσωτερικός, παραθαλάσσιος, χειμερινός, εκπαιδευτικός (1) Φράσεις: ► Κοινωνικός τουρισμός (= η βοήθεια του κράτους προς τις ασθενέστερες τάξεις για αφηνές ή δωρεάν διακοπές)
τραβώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. τρα-βώ, αόρ. τράβηξα, παθ. αόρ. τραβήχτηκα, παθ. μτχ. τραβηγμένος) [μεσν. τραυῶ < τραυίζω < ταυρίζω < ταύρος]	1. (μτβ.) ασκώ δύναμη σε κάποιον ή κάτι, για να το μετακινήσω προς το μέρος μου: ► Οι φαράδες, όταν μαζεύουν τα δίχτυα, τα τραβούν με μεγάλη δύναμη. 2. (μτβ.) (μτφ.) υποφέρω, ταλαιπωρούμαι: ► Ο παππούς μου τράβηξε πολλά κατά τη διάρκεια του πολέμου. 3. (αμτβ.) προχωρώ, πορεύομαι προς μια κατεύθυνση: ► Τράβηξε στη συνέχεια για τα νησιά του Αιγαίου.	Αντίθ.: απωθώ (1) Συνών.: σέρνω, έλκω (1) Σύνθ.: αποτραβώ, παρατραβώ Φράσεις: ► Τραβώ το δρόμο μου (= ακολουθώ τη δική μου πορεία) ► Τραβάω το σκοινί (= δεν υποχωρώ, είμαι αδιάλλακτος) ► Τραβάει η ψυχή μου (= επιθυμώ πολύ) ► Τον τραβάει απ' τη μύτη (= τον κάνει ό,τι θέλει) ► Τραβώ τα μαλλιά μου (= βρισκομαι σε απόγνωση)

τραγικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (τρα-γι-κός) [αρχ. τραγικός < τραγός]	1. αυτός που έχει σχέση με την τραγωδία, τη δραματική ποίηση: ► Ο Αισχύλος ήταν ένας από τους τρεις μεγαλύτερους τραγικούς ποιητές της αρχαιότητας. 2. κάτι δυσάρεστο που προκαλεί βαθιά λύπη: ► Βρήκε τραγικό θάνατο σε αυτοκινητικό δυστύχημα.	Αντίθ.: κωμικός Συνών.: κωμικοτραγικός Οικογ. Λέξ.: τραγικά (επίρρ.), τραγικότητα Προσδιορίζ.: ήρωας (1), γεγονός, εξέλιξη, συμβάν, επεισόδιο, κατάληξη (2) Φράσεις: ► Τραγική ειρωνεία (= Η ασυμφωνία ανάμεσα σ' αυτό που αναμένει ο ήρωας να συμβεί και σε ό,τι τελικά θα συμβεί, πράγμα το οποίο ο θεατής το έχει ήδη καταλάβει και αγωνιά)
τραγωδία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (τρα-γω-δι-α) [αρχ. τραγωδία < τραγωδός]	1. δραματικό έργο που προκαλεί λύπη, συγκίνηση και συμπάθεια στους θεατές: ► Οι τραγωδίες του Σοφοκλή εξακολουθούν να συγκινούν την ανθρωπότητα. 2. (μτφ.) τραγικό γεγονός, μεγάλο δυστύχημα: ► Η απώλεια τόσων ανθρώπων καθημερινά στην άσφαλτο αποτελεί πραγματική τραγωδία.	Αντίθ.: κωμωδία (1) Συνών.: δράμα (2) Σύνθ.: τραγωδοποιός Προσδιορ.: αρχαία (1), αεροπορική, οικογενειακή (2)
τραχύς, -ιά, -ύ (Επίθετο, Ε6, έμφυχα και άφυχα) (τρα-χύς, γεν. -έως, -ιάς, -έως, πληθ. -είς, -είς, -έα) [αρχ. τραχύς]	1. που δεν έχει ομαλή και λεία επιφάνεια: ► Ο δρόμος για το μοναστήρι του χωριού είναι τραχύς και δύσκολος. 2. (μτφ. για πρόσ.) αυτός που είναι απότομος, αγροίκος: ► Είναι ιδιαίτερα τραχύς στη συμπεριφορά του με τους άλλους. 3. σκληρός, άγριος, ανυπόφορος: ► Στα ορεινά της πατρίδας μας ο χειμώνας είναι τραχύς και δύσκολος.	Αντίθ.: μαλακός (3), τρυφερός, πράος, ήπιος (2) Συνών.: βαρύς (3) Οικογ. Λέξ.: τραχεία, τραχύτητα, τραχύνω

τρένο

τρένο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (τρέ-νο) [λόγ. < γαλλ. train]	μέσο μεταφοράς με βαγόνια που τα σέρνει μια μηχανή και το κινείται πάνω σε σιδηροτροχιές, σιδηρόδρομος: ▶ Προτίμησε να ταξιδέψει για την Αλεξανδρούπολη με το τρένο της γραμμής.	Συνών.: αμαξοστοιχία Προσδιор.: ηλεκτρικό, υπόγειο Φράσεις: ▶ Χάνω το τρένο (= χάνω μια σημαντική ευκαιρία) ▶ Κατεβαίνω από το τρένο (= εγκαταλείπω μια προσπάθεια)
τρέφω και θρέφω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. τρέ-φω, αόρ. έθρεψα, παθ. αόρ. τράφηκα, παθ. μτχ. θρεμμένος) [αρχ. τρέφω < θρέ-φω]	1. (μτβ.) δίνω τροφή σε άνθρωπο ή σε ζώο: ▶ Τρέφει στο σπίτι του με σπόρους δύο πουλάκια. 2. (μτβ.) συντηρώ: ▶ Καταφέρει να τρέφει την οικογένειά του με τα χρήματα που κερδίζει. 3. (μτβ.) διατηρώ κάτι μέσα μου: ▶ Τρέφω ελπίδες ότι το πρόβλημα της ύδρευσης θα λυθεί σύντομα.	Συνών.: διατρέφω, ταϊζώ (1) Σύνθ.: εκτρέφω, ανατρέφω, διατρέφω Οικογ. Λέξ.: θρέμμα, τροφή Φράσεις: ▶ Τρέφω νιάτα (= τεμπελιάζω)
τριβή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (τρι-βή) [λόγ. < αρχ. τρίβω]	1. (φυσ.) η αντίσταση που συναντά ένα σώμα, όταν κινείται και βρίσκεται σε επαφή με ένα άλλο: ▶ Στις επιφάνειες των οδοστρωμάτων που δεν είναι λείες έχουμε μεγαλύτερη τριβή με αποτέλεσμα τα αυτοκίνητα να φρενάρουν με ασφάλεια. 2. (μτφ.) η απόκτηση πείρας από μια μακροχρόνια και συστηματική απασχόληση: ▶ Η τριβή με τα κλάσματα τον βοήθησε να καταλάβει καλύτερα τον πολλαπλασιασμό και τη διαίρεση.	Συνών.: εξοικείωση (2) Σύνθ.: εντριβή, συντριβή, διατριβή, προστριβή Οικογ. Λέξ.: τρίβω, τριψιμο Προσδιор.: καθημερινή (2) Φράσεις: ▶ Σημείο τριβής (= θέμα για το οποίο υπάρχει αντιπαράθεση και αδυναμία συμφωνίας)
τρομάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. τρο-μά-ζω, αόρ. τρόμαξα, παθ. μτχ. τρομαγμένος) [αρχ. τρομάσσω]	1. (μτβ.) προκαλώ ξαφνικό ή έντονο φόβο σε κάποιον: ▶ Η ξαφνική βροντή τρόμαξε τους βοσκούς και το κοπάδι. 2. (αμτβ.) κυριεύομαι ξαφνικά από έντονο φόβο, πανικοβάλλομαι: ▶ Τρόμαξα	Συνών.: φοβίζω (1), φοβάμαι (2) Οικογ. Λέξ.: τρόμαγμα, τρομακτικός Φράσεις: ▶ Τρόμαξα να ... (= δυσκολεύτηκα πολύ να ...)

	πολύ, όταν τον είδα μπροστά μου σε τόσο άσχημη κατάσταση.	
τρόπαιο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (τρό-παι-ο, γεν. -αίου, πληθ. -α) [αρχ. τρόπαιον < τροπή (= καταδίω- ξη του εχθρού)]	1. πρόχειρο μνημείο νίκης, που στήνονταν στο πεδίο της μάχης κατά την αρχαιότητα: ► Οι Έλληνες το 490 π.Χ. ύψωσαν στο Μαραθώνα <i>τρόπαιο νίκης</i>. 2. σύμβολο ή σημείο νίκης: ► Υπάρχουν πολλά <i>τρόπαια</i> από τους αγώνες του έθνους στο Πολεμικό Μουσείο της Αθήνας.	Σύνθ.: τροπαιοφόρος, τροπαιούχος Φράσεις: ► Ουκ <i>ἐᾶ</i> με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου <i>τρόπαιον</i> (= δε με αφήνει να κοιμηθῶ η νίκη του Μιλτιάδη)
τροχαίος, -α, -ο (Επίθετο, Ε3, άψυχα) (τρο-χαι-ος) [λόγ. < αρχ. τροχός < τρέχω]	1. που έχει σχέση με τα τροχοφόρα οχήματα και την κίνησή τους: ► Κάθε χρόνο έχουμε, δυστυχώς, πολλά <i>τροχαία</i> ατυχήματα. 2. (θηλ. ουσ.) η υπηρεσία της αστυνομίας που ελέγχει και ρυθμίζει την κίνηση των οχημάτων: ► Η <i>Τροχαία</i> διέκοψε την κυκλοφορία, για να πραγματοποιηθεί η μαθητική παρέλαση της 25^{ης} Μαρτίου.	Οικογ. Λέξ.: τροχός, τροχιά Προσδιοριζ.: ατύχημα, παράβαση (1)
τρυφερός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα) (τρυ-φε-ρός) [αρχ. τρυφερός]	1. απαλός, μαλακός: ► Το δέρμα του προσώπου του ήταν πολύ <i>τρυφερό</i>. 2. (μτφ.) ευαίσθητος, στοργικός, συναισθηματικός: ► Οι γονείς έχουν πάντοτε έναν <i>τρυφερό</i> λόγο για τα παιδιά τους.	Αντίθ.: σκληρός (1, 2), αναισθητός (2) Συνών.: αβρός (2) Οικογ. Λέξ.: τρυφερά (επίρρ.), τρυφερότητα, τρυφεράδα
τρώγω (τρώω) (Ρήμα) (ενεστ. τρώ-γω, αόρ. έφαγα, παθ. αόρ. φαγώθηκα, παθ. μτχ. φαγώμενος) [ελνστ. τρώγω]	1. (μτβ.) μασώ και καταπίνω τροφή: ► Του αρέσει να <i>τρώει</i> πολλά <i>φρούτα</i>. 2. (μτβ.) ξοδεύω, δαπανώ κάτι: ► Έφαγε <i>όλη την περιουσία</i> του μέσα σ' ένα χρόνο. 3. (μτβ.) παίρνω κάτι που	Σύνθ.: κατατρώγω Οικογ. Λέξ.: τρωκτικό Φράσεις: ► Τρώγομαι με τα ρούχα μου (= διαμαρτύρομαι, μεμφιμοιρώ) ► Τρώγονται σαν τα σκυλιά (= μαλώνουν συνεχώς)

	δε μου ανήκει με δόλο: ▶ Τον κοροΐδευε και του έφαγε τα λεφτά.	▶ Έφαγα τον κόσμο (= έφαξα παντού) ▶ Τρώγονται σαν το σκόλο με τη γάτα (= μαλώνουν συνέχεια) ▶ Έφαγε τα ψωμιά του (= είναι μεγάλος στην ηλικία) Παροιμ.: ▶ Όποιος ανακατεύεται με τα πίτουρα, τον τρών οι κότες ▶ Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό ▶ Η πολλή δουλειά τρώει τον αφέντη
τρωτός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (τρω-τός) [αρχ. τρωτός]	1. αυτός που είναι δυνατόν να πληγωθεί: ▶ Το μόνο τρωτό σημείο του Αχιλλέα ήταν η φτέρνα του. 2. (μτφ.) αυτός που προσβάλλεται εύκολα, ο ευπρόσβλητος: ▶ Τα παιδιά είναι τρωτά στα διάφορα γλυκίσματα.	Αντιθ.: άτρωτος (1, 2), απρόσβλητος (2) Συνών.: ευπαθής (2) Φράσεις: ▶ Τρωτό σημείο (= το αδύνατο σημείο)
τοιγκούνης (ο) (Ουσιαστικό, Ο9) (τοι-γκού-νης, γεν. -η, πληθ. -ηδες) [< τούρκ. cingene]	αυτός που έχει μανία να συγκεντρώνει υλικά αγαθά, χωρίς να ξοδεύει τίποτα: ▶ Είναι τόσο τοιγκούνης, που δεν αγοράζει εφημερίδα, αλλά μαζεύει τις διαβασμένες που υπάρχουν στο πάρκο.	Αντιθ.: γενναϊόδωρος, ανοιχτοχέρης Συνών.: φιλάργυρος, σπαγκοραμμένος, παραδόπιστος, εξηνταβελόνης, σφιχτοχέρης Σύνθ.: αρχιτοιγκούνης Οικογ. Λέξ.: τοιγκουνιά, τοιγκούνικος, τοιγκουνεύομαι
τύπος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (τύ-πος) [αρχ. τύπτος < τύπτω (= χτυπώ)]	1. τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός ατόμου ή μιας ομάδας ανθρώπων ή πραγμάτων: ▶ Είναι ένας ευχάριστος τύπος, γι' αυτό όλοι επιδιώκουν την παρέα του. 2. το σύνολο των εφημερίδων και των περιοδικών, καθώς και το δημοσιογραφικό επάγγελμα: ▶ Αυτή η είδηση δημοσιεύτηκε σε ολόκληρο τον ημερήσιο Τύπο.	Σύνθ.: τυπογραφία, τυπολατρία, τυποποίηση, άτυπος, έντυπος, πρότυπος, παράτυπος, τηλετύπο Οικογ. Λέξ.: τυπώνω, (εκ)τυπώτης, τύπωνμα, τυπικός, τυπικά (επίρρ.), τυπικότητα Προσδιор.: αντιπροσωπευτικός, ενδιαφέρων, εύθυμος, περιέργος, συμπαθής (1), αθηναιϊκός, αθλητικός, απογευματινός, ημερήσιος, ξένος, περιοδικός, πρωινός (2), μαθηματικός, χημικός (3)

	3. η παράσταση που παρουσιάζει τις σχέσεις μεταξύ αριθμών, φυσικών στοιχείων και χημικών ενώσεων: ►Ο μαθηματικός τύπος για το εμβαδόν του ορθογωνίου είναι β.υ. (= βάση επί ύψος). 4. (γραμμ.) καθεμιά από τις διαφορετικές μορφές που μπορεί να πάρει μια λέξη: ►Ο συνηρημένος τύπος του ρήματος «τιμάω» είναι «τιμώ».	Φράσεις: ►Τύπος και υπογραμμός (= για υποδειγματική συμπεριφορά) ►Για τους τύπους (= τυπικά και όχι ουσιαστικά) ►Ηλεκτρονικός τύπος (= το ραδιόφωνο και η τηλεόραση)
τυραννία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (τυ-ραν-νί-α) [λόγ. < αρχ. τυραννία < τυραννώ]	1. η εξουσία του τυράννου, η αυθαιρέτη και καταπιεστική διακυβέρνηση: ►Ο λαός της Αθήνας αγωνίστηκε σκληρά εναντίον της τυραννίας του Πεισίστρατου. 2. (μτφ.) καταναγκασμός, καταπίεση, ταλαιπωρία: ►Πέρασε μια ζωή γεμάτη τυραννίες και βάσανα.	Συνών.: παιδεμα, μαρτύριο (2) Οικογ. Λέξ.: τυραννώ, τυραννος, τυραννίδα, τυραννίσκος, τυράννισμα Προσδιορ.: αβάσταχτη, ανυπόφορη, καταπιεστική (1, 2)
τύψη (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (τύ-ψη, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [λόγ. < ελνστ. τύψις < τύπτω (= χτυπώ)]	το δυσάρεστο συναίσθημα που δημιουργείται, όταν κάποιος νιώθει ένοχος για κάτι: ►Ένιωθε τύψεις, επειδή δεν μπόρεσε να βοηθήσει οικονομικά το φίλο του.	Προσδιορ.: έντονη, βαθιά, παραμικρή

ύβρις και ύβρη (η)

(Ουσιαστικό, Ο27)
(ύ-βρις, γεν. -εως,
πληθ. -εις)
[αρχ. ύβρις]

1. προσβολή της τιμής ή της αξιοπρέπειας κάποιου με λόγια ή πράξεις:

► Μερικές φορές αντί για επιχειρήματα χρησιμοποιεί ύβρεις.

2. (αρχαία τραγωδία) η αλαζονική συμπεριφορά που φανερώνει ασέβεια και περιφρόνηση του μέτρου και των ορίων και οδηγεί στην τιμωρία του ήρωα: ► Στην αρχαία τραγωδία η ύβρις των ηρώων τιμωρείται από τη θεά Νέμεση.

Συνών.: βρισιά (1)

Οικογ. Λέξ.: υβρίζω, υβριστής, υβριστικός

Προσδιορ.: προσβλητική, βάνουση, βλάσφημη (1)

υγεία (η)

(Ουσιαστικό, Ο19)
(υ-γεί-α, γεν. -ας,
πληθ. -)
[μτγν. υγεία < αρχ.
ύγεια]

καλή και φυσιολογική κατάσταση του οργανισμού: ► Η μεσογειακή διατροφή συμβάλλει στην καλή υγεία του οργανισμού.

Αντίθ.: αρρώστια, ασθένεια

Σύνθ.: υγειονόμος

Οικογ. Λέξ.: υγιής, υγιαίνω, υγιεινός, υγιεινή (η)

Φράσεις: ► Χαίρω άκρας υγείας (= είμαι υγιέστατος)
► Εις υγείαν / στην υγεία σας (= ευχή που χρησιμοποιούμε σε πρόποση) ► Εις άλλα με υγεία (= να μας συμβούν παρόμοια ευχάριστα γεγονότα)

υγρός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άφουχα) (υ-γρός) [λόγ. < αρχ. ύγρός]	1. που βρίσκεται σε ρευστή κατάσταση: ▶ Το πετρέλαιο και η βενζίνη ανήκουν στα υγρά καύσιμα. 2. βρεγμένος, μουσκεμένος, νοτισμένος: ▶ Τα μάτια του ήταν υγρά από τη συγκίνηση.	Σύνθ.: υγροβιότοπος Οικογ. Λέξ.: υγρό, υγραίνω, υγρασία Φράσεις: ▶ (γραμμα.) Τα υγρά σύμφωνα (= το λ και το ρ) ▶ Υγρό πυρ (= εφλεκτο υγρό, πολεμικό όπλο των Βυζαντινών)
ύδρευση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ύ-δρευ-ση, γεν. -ης, -εύσεως, πληθ. -) [λόγ. < ελνστ. ύδρευσις]	τροφοδοσία μιας περιοχής με νερό: ▶ Τα έργα ύδρευσης προκαλούν κυκλοφοριακά προβλήματα.	Οικογ. Λέξ.: υδρεύομαι, υδρευτικός
υδρόγειος (η) (Ουσιαστικό, Ο29) (υ-δρό-γει-ος) [< ύδωρ + γή]	1. η γήινη σφαίρα, η Γη: ▶ Ταξίδεψε σε ολόκληρη την υδρόγειο. 2. σφαίρα που φέρνει στην επιφάνειά της έναν πολιτικό ή γεωφυσικό χάρτη της Γης και χρησιμοποιείται ως εποπτικό μέσο διδασκαλίας: ▶ Στο μάθημα της Γεωγραφίας οι μαθητές βρήκαν στην υδρόγειο του σχολείου τα κράτη της βαλκανικής χερσονήσου.	
υιοθετώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. υι-ο-θε-τώ, αόρ. υιοθέτησα, παθ. αόρ. υιοθετήθηκα, παθ. μτχ. υιοθετημένος) [μτγν. υίοθετώ < υίος + τίθημι]	1. (μτβ.) αναγνωρίζω επίσημα ξένο παιδί ως δικό μου: ▶ Πολλοί ξένοι ηθοποιοί υιοθετούν παιδιά από χώρες του Τρίτου Κόσμου. 2. (μτβ.) (μτφ.) εγκρίνω και αποδέχομαι ξένες ενέργειες ή ιδέες ως δικές μου: ▶ Όλοι οι καθηγητές υιοθέτησαν την πρόταση του διευθυντή για τη σχολική εκδρομή.	Οικογ. Λέξ.: υιοθεσία, υιοθέτηση

ὕμνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ὕ-μνος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [λόγ. < αρχ. ὕμνος]	1. ἄσμα που ψέλνεται προς τιμή Θεοῦ, ἥρωα ἢ αγίου: ► Ο Ακάθιστος Ὑμνος εἶναι ὕμνος με ευχαριστίες προς τη Θεοτόκο. 2. τραγούδι, εγκωμιαστικό ποίημα: ► Τον «Ὑμνο εις την Ελευθερίαν» ἔγραψε ο Δ. Σολωμός. 3. (μτφ.) ἐπαινος, εγκώμιο: ► Η ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη αποτελεί ὕμνο για τον ἥλιο και τη θάλασσα της Ελλάδας.	Συνών.: εξόμνηση (3) Σύνθ.: υμνολογώ, υμνογραφία Οικог. Λέξ.: υμνώ, υμνητής Προσδιорг.: τρισάγιος (1), πατριωτικός (1, 2), ομηρικός (2) Φράσεις: ► Εθνικός Ὑμνος (= σύντομο επίσημα καθιερωμένο τραγούδι εθνικής ενότητας)
υπακούω (Ρήμα) (ενεστ. υ-πα-κούω, αόρ. υπάκουσα) [λόγ. < αρχ. ὑπακούω]	(μτβ.) εκτελώ την προσταγή ἢ συμβουλή κάποιου: ► Οι στρατιώτες υπάκουσαν αμέσως στις διαταγές του αξιωματικού τους.	Αντίθ.: απειθαρχώ Συνών.: πειθαρχώ Οικог. Λέξ.: υπακοή, υπάκουος
υπάλληλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (υ-πάλ-λη-λος, γεν. -ήλου, πληθ. -οι) [αρχ. υπάλληλος]	αυτός που εκτελεί μια εργασία, η οποία, συνήθως, δεν είναι χειρωνακτική, ἔχει προϊστάμενο και αμείβεται με μηνιαίο μισθό: ► Οι εκπαιδευτικοί είναι υπάλληλοι του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.	Σύνθ.: εμποροϋπάλληλος, εργατοϋπάλληλος Οικог. Λέξ.: υπαλληλία, υπαλληλικός, υπαλληλίκι (το) Προσδιорг.: δημόσιος, ιδιωτικός, μόνιμος, ευσυνείδητος
υπαναχωρώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. υ-πα-να-χωρώ, αόρ. υπαναχώρησα) [λόγ. < αρχ. ὑπαναχωρῶ < ὑπό + ἀνά + χωρῶ]	(αμτβ.) επιστρέφω σε προηγούμενη θέση ἢ ἀποψη, εγκαταλείποντας κάτι που υποστηρίζα προηγουμένως: ► Ἐλεγε ὅτι θα μας βοηθήσει οικονομικά, ἀλλά τελικά υπαναχώρησε.	Αντίθ.: επιμένω Συνών.: υποχωρῶ, ανακαλώ, αποκηρύσσω Οικог. Λέξ.: υπαναχώρηση
υπεκφυγή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (υ-πεκ-φυ-γή) [λόγ. υπεκφυγή < υπεκφεύγω]	το να αποφεύγει κανείς με επιδέξιο τρόπο να κάνει ἢ να λέγει κάτι: ► Στις δύσκολες περιπτώσεις μιλάει πάντα με υπεκφυγές.	Συνών.: διαφυγή, ελιγμός Οικог. Λέξ.: υπεκφεύγω

υπερβάλλω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. υ-περ-βάλ-λω, αόρ. υπερέβαλα) [λόγ. < αρχ. ύπερ-βάλλω]	(αμτβ.) παρουσιάζω κάτι μεγαλύτερο ή σπουδαιότερο απ' ό,τι είναι στην πραγματικότητα: ► Δεν υπερβάλλω, όταν λέω ότι ο Νίκος είναι ήδη ένας ολοκληρωμένος επιστήμονας.	Συνών.: μεγαλοποιώ Οικογ. Λέξ.: υπερβολή, υπερβολικός Φράσεις: ► Υπερβάλλω τον εαυτό μου (= ξεπερνώ τον εαυτό μου) ► Υπερβάλλων ζήλος, ενθουσιασμός κ.λπ. (= υπερβολικός, υπέρμετρος)
υπέρβαση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (υπέρ-βα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις) [αρχ. υπέρβασις < υπερβαίνω]	το να ξεπερνάει κάποιος τα καθορισμένα ή επιτρεπόμενα όρια: ► Η υπέρβαση του ορίου ταχύτητας τιμωρείται με την επιβολή προστίμου.	Συνών.: ξεπέρασμα Οικογ. Λέξ.: υπερβαίνω, υπερβατικός (= που υπερβαίνει την ανθρώπινη φύση), υπερβατός (= αυτός που μπορεί κανείς να τον περάσει), υπερβατό (το)
υπερβολικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (υ-περ-βο-λι-κός) [λόγ. υπερβολικός]	1. που ξεπερνάει το κανονικό και το συνηθισμένο: ► Οδηγούσε με υπερβολική ταχύτητα. 2. αυτός που μεγαλοποιεί τα πράγματα: ► Δεν τον πιστεύω, γιατί είναι πάντοτε υπερβολικός στις εκτιμήσεις του.	Αντίθ.: μέτριος, ανεκτός (1) Συνών.: υπέρμετρος, υπερβάλλον (1, 2) Οικογ. Λέξ.: υπερβολή, υπερβολικά (επίρρ.) Προσδιορίζ.: απαίτηση, αξίωση, ενθουσιασμός (1)
υπερκόπωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (υ-περ-κό-πω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -) [λόγ. υπερκόπωσις]	κούραση που υπερβαίνει τα όρια της ανθρώπινης αντοχής: ► Εργαζόταν πολλές ώρες καθημερινά με αποτέλεσμα να πάθει υπερκόπωση.	Οικογ. Λέξ.: κόπωση, κοπιαστικός
υπεύθυνος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (υ-πεύ-θυ-νος) [αρχ. υπεύθυνος < ύπτό + εὐθύνη]	1. αυτός που ευθύνεται για κάτι: ► Ο υπεύθυνος του ατυχήματος παρουσιάστηκε μόνος του στην αστυνομία. 2. αυτός που είναι επιφορτισμένος με κάτι και από τον οποίο είναι δυνατόν να ζητηθούν ευθύνες: ► Οι υπεύθυνοι ασφαλείας του αεροδρομίου ελέγχουν τους	

	επιβάτες, πριν αυτοί επιβιβαστούν στο αεροπλάνο. 3. αυτός που ενεργεί με σοβαρότητα και σταθερότητα: ► Είναι σοβαρός και υπεύθυνος άνθρωπος και γι' αυτό τον εμπιστεύονται όλοι.	Αντίθ.: αναίτιος (1), ανεύθυνος (2, 3) Συνών.: υπαίτιος, ένοχος (1), υπόλογος (2) Οικογ. Λέξ.: υπεύθυνα (επίρρ.), υπευθυνότητα Προσδιορίζ.: δήλωση, απάντηση (2), στάση (3)
ύπνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ύ-πνος, γεν. -ου, πληθ. -) [αρχ. ύπνος]	φυσιολογική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο οργανισμός κατά περιόδους, που χαρακτηρίζεται από ελάττωση της συνείδησης και της κινητικής κατάστασης: ► <i>Ήταν πολύ κουρασμένος και αμέσως τον πήρε ο ύπνος.</i>	Σύνθ.: υπνοδωμάτιο, υπνοβάτης, έξυπνος, άυπνος Οικογ. Λέξ.: υπναράς, υπνηλία, υπνάκος Φράσεις: ► Δε με πιάνει / κολλάει ύπνος (= έχω αϋπνίες) ► Τον έπιασα στον ύπνο (= τον αιφνιδίασα) ► Είδα στον ύπνο μου (= ονειρεύτηκα)
υποβάλλω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. υ-πο-βάλ-λω, αόρ. υπέβαλα, παθ. αόρ. υποβλήθηκα) [λόγ. < αρχ. ύπο-βάλλω]	1. (μτβ.) καταθέτω έγγραφο στην αρμόδια αρχή ή υπηρεσία: ► <i>Υπέβαλαν αίτηση στο Δήμο, για να γίνει η παιδική χαρά της γειτονιάς.</i> 2. (μτβ.) εξαναγκάζω κάποιον να υποστεί κάτι: ► <i>Ο γιατρός του τον υπέβαλε σε επιπρόσθετες ιατρικές εξετάσεις.</i> 3. (μτβ.) (μεσοπαθ. + σε) υφίσταμαι κάτι: ► <i>Αναγκάστηκε να υποβληθεί σε σημαντικά έξοδα, για να σπουδάσει τα παιδιά του.</i>	Αντίθ.: αποσύρω (1) Συνών.: υποχρεώνω (2) Οικογ. Λέξ.: υποβολή, υποβλητικός, υποβολέας
υπογραμμίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. υ-πο-γραμμίζω, αόρ. υπογράμμισα, παθ. μτχ. υπογραμμισμένος) [λόγ. ύπογραμμίζω < ύπό + γραμμή]	1. (μτβ.) τραβώ γραμμή κάτω από λέξεις ή φράσεις ενός κειμένου: ► <i>Οι μαθητές υπογράμμισαν όλα τα ουσιαστικά ονόματα που βρήκαν στο μάθημα της Γλώσσας.</i> 2. (μτβ.) (μτφ.) τονίζω ιδιαίτερα, δίνω μεγάλη σημασία σε κάτι: ► <i>Όλοι</i>	Συνών.: επισημαίνω, εξαιρώ (2) Οικογ. Λέξ.: υπογράμμιση

	οι ομιλητές υπογράμμισαν ότι η σωστή διατροφή έχει μεγάλη σημασία για την υγεία.	
υποδέχομαι (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. υ-πο-δέ-χο-μαι, αόρ. υποδέχτηκα) [λόγ. < αρχ. ὑποδέχομαι]	(μτβ.) προϋπαντώ, περιμένω κάποιον που έρχεται προς εμένα ή φθάνει από μακριά: ► Το προσωπικό του σχολείου υποδέχτηκε τους μαθητές της Πρώτης τάξης με πολλή αγάπη.	Συνών.: καλωσορίζω Οικογ. Λέξ.: υποδοχή
υπόθεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (υ-πό-θε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις) [αρχ. υπόθεσις < ὑπό + τίθημι (= θέτω)]	1. αυτό που κάποιος θεωρεί ως δεδομένο ή πραγματικό, για να οδηγηθεί σε κάποιο συμπέρασμα ή πράξη: ► Τηλεφώνησα στο σπίτι σου, κάνοντας την υπόθεση ότι θα σε εύρισκα ακόμη εκεί. 2. το θέμα συζήτησης, έρευνας, ομιλίας, φροντίδας κ.λπ.: ► Η ειρήνη είναι υπόθεση ολόκληρης της ανθρωπότητας. 3. το περιεχόμενο, το θέμα ενός λογοτεχνικού ή κινηματογραφικού έργου: ► Μου διηγήθηκε με λίγα λόγια την υπόθεση του βιβλίου που διάβασε πρόσφατα. 4. (γλωσσ.) δευτερεύουσα υποθετική πρόταση που αποτελεί το πρώτο μέρος υποθετικού λόγου: ► Στον υποθετικό λόγο «αν πάω στην Αθήνα, θα επισκεφτώ τη Βουλή των Ελλήνων», η πρόταση «αν πάω στην Αθήνα» είναι η υπόθεση.	Συνών.: εικασία (1), ζήτημα, πρόβλημα (2), ιστορία, σενάριο (3) Σύνθ.: προϋπόθεση Οικογ. Λέξ.: υποθετικός Φράσεις: ► Κέρδισα την υπόθεση (= ευνοϊκή απόφαση του δικαστηρίου)
υποθήκη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (υ-πο-θή-κη, γεν.	1. δέσμευση περιουσίας ως εγγύηση για την εξόφληση χρέους: ► Έβαλε	Σύνθ.: υποθηκοφύλακας, υποθηκοφυλακείο Οικογ. Λέξ.: υποθηκεύω,

υποκείμενο

-ης, πληθ. -ες) [λόγ. < αρχ. ύπο- θήκη < ύποτίθημι (= θέτω)]	υποθήκη το σπίτι του, για να πάρει δάνειο από την Τράπεζα. 2. (μτφ.) πολύτιμη συμβολή, προτροπή: ►Οι συμβουλές του θα είναι για εμένα πολύτιμη υποθήκη σε όλη μου τη ζωή.	υποθήκευση
υποκείμενο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (υ-πο-κεί-με-νο, γεν. -ένου, πληθ. -α) [λόγ. < αρχ. ύποκεί-μενον < ύπόκειμαι]	1. (γραμμα.) όρος της πρότασης που φανερώνει αυτό για το οποίο γίνεται λόγος: ►Στην πρόταση «Ο ουρανός είναι γαλανός» το υποκείμενο είναι «Ο ουρανός». 2. πρόσωπο, άτομο (συνήθως υποτιμητικά): ►Δεν κάνω παρέα με τέτοια υποκείμενα.	Οικογ. Λέξ.: υποκειμενικός, υποκειμενικά (επίρρ.), υποκειμενικότητα
υποκινώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. υ-πο-κι-νώ, αόρ. υποκίνησα, παθ. αόρ. υποκινήθηκα, παθ. μτχ. υποκινήμενος) [λόγ. < αρχ. ύποκι-νῶ < ύπό + κινῶ]	(μτβ.) παρακινώ, προτρέπω κάποιον κρυφά να κάνει κάτι: ►Αυτοί που υποκίνησαν τα επεισόδια συνελήφθησαν από την αστυνομία.	Αντίθ.: αποτρέπω Συνών.: παροτρύνω, εξωθώ Οικογ. Λέξ.: υποκινήτης, υποκίνηση
υπολογίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. υ-πο-λο-γί-ζω, αόρ. υπολόγισα, παθ. αόρ. υπολογίστηκα, παθ. μτχ. υπολογισμένος) [λόγ. < αρχ. ύπολο-γίζομαι < ύπό + λο-γίζομαι]	1. (μτβ.) λογαριάζω: ►Υπολόγισε πόσο είναι το κόστος του πετρελαίου για το χειμώνα. 2. (μτβ.) (μτφ.) θεωρώ κάτι σπουδαίο, δίνω σημασία σε κάτι: ►Υπολογίζω στη βοήθειά σου, για να αντιμετωπίσω τις δυσκολίες που θα συναντήσω. 3. (μτβ.) σκέφτομαι να κάνω κάτι, σχεδιάζω: ►Το καλοκαίρι υπολογίζω να κάνω διακοπές στη Ζάκυνθο.	Σύνθ.: προϋπολογίζω Οικογ. Λέξ.: υπολογισμός, υπολογισμός, υπολογιστής, υπολογιστικός

υπονομεύω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. υ-πο-νο-μεύ-ω, αόρ. υπονόμευσα, παθ. αόρ. υπονομεύτηκα) [λόγ. < ελνστ. ύπονομεύω]	(μτβ.) (μτφ.) ενεργώ κρυφά και με δόλο, για να βλάψω κάποιον: ► Στο Βυζάντιο οι μεγάλοι γαιοκτήμονες υπονόμευαν την εξουσία του αυτοκράτορα.	Οικογ. Λέξ.: υπόνομος, υπονομευτής, υπονομευτικός, υπονομευτικά (επίρρ.), υπονόμευση
υποπτεύομαι (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. υ-πο-πτεύ-ομαι, παθ. αόρ. υποπτεύτηκα, παθ. μτχ. ενεστ. υποπτευόμενος) [λόγ. < αρχ. ύποπτεύω < ύποπτος]	(μτβ.) υποψιάζομαι: ► Υποπτεύομαι πως δε μου είπε όλη την αλήθεια.	Οικογ. Λέξ.: ύποπτος, υποψία
υποτυπώδης, -ης, -ες (Επίθετο, άφωχα) (υ-πο-τυ-πώ-δης, γεν. -ους, -ους, -ους, πληθ. -εις, -εις, -η) [λόγ. < αρχ. ύποτυπώδης < ύποτυπώ]	που δεν είναι κανονικά αναπτυγμένος ή εξελιγμένος: ► Μπορείς να κάνειςπειράματα φυσικής και σε υποτυπώδη εργαστήρια, αρκεί να έχεις κάποια απλά πράγματα, όπως πλαστελίνη, σόδα κ.λπ.	Οικογ. Λέξ.: υποτυπώδης (επίρρ.) Προσδιοριζ.: κατάσταση
υποχθόνιος, -α, -ο (Επίθετο, Ε4, έμφωχα και άφωχα) (υ-πο-χθό-νι-ος) [λόγ. < αρχ. ύποχθόνιος < ύπό + χθόνιος < χθών, -ός (= γη)]	1. που βρίσκεται ή γίνεται κάτω από τη γη, υπόγειος: ► Πριν από την έκρηξη του ηφαιστείου ακούστηκαν υποχθόνιοι κρότοι. 2. (μτφ.) ύπουλος, σκοτεινός, δόλιος: ► Στο παραμύθι υπάρχει ένας υποχθόνιος μάγος, που προσπαθεί να βάλει τους άλλους να του κάνουν όλες τις δουλειές.	Συνών.: καταχθόνιος Οικογ. Λέξ.: υποχθόνια (επίρρ.), υποχθονίως (επίρρ.)
υποχρέωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (υ-πο-χρέ-ω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις)	1. το να κάνει κάποιος κάτι από καθήκον ή ηθική δέσμευση: ► Ένιωθε την υποχρέωση να φροντίσει τους ηλικιωμένους γονείς του.	Οικογ. Λέξ.: υπόχρεος, υποχρεώνω, υποχρεωτικός, υποχρεωτικά (επίρρ.) Προσδιορ.: αμοιβαία, ηθική (1, 2), νομική, οικονομική, ανειλημμένη,

υποχωρώ

[λόγ. ύποχρέωσις < ύποχρεώνω]	2. ευγνωμοσύνη: ► Με βόηθησε οικονομικά σε δύσκολες στιγμές και του έχω μεγάλη υποχρέωση.	οικογενειακές (οι) (1) Φράσεις: ► Από υποχρέωση (= χωρίς πραγματικά να το θέλω) ► Έχω υποχρεώσεις (= έχω ευθύνες απέναντι στα μέλη της οικογένειάς μου)
υποχωρώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. υ-πο-χω-ρώ, αόρ. υποχώρησα) [αρχ. ύποχωρῶ < ύπό + χωρῶ < χῶρος]	1. (αμτβ.) μετακινούμαι προς τα πίσω, οπισθοχωρώ: ► Οι ορειβάτες αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν, επειδή επικρατούσε σφοδρή χιονοθύελλα. 2. (αμτβ.) παθαίνω καθίζηση, βουλιάζω: ► Το έδαφος υποχώρησε από το βάρος του φορτηγού. 3. (αμτβ.) εξασθενώ, μειώνομαι: ► Ο πυρετός άρχισε να υποχωρεί μετά τη φαρμακευτική αγωγή που ακολούθησα. 4. (αμτβ.) δεν επιμένω, συμφωνώ με τη γνώμη του άλλου, συμβιβάζομαι: ► Ύστερα από πολλές συζητήσεις υποχώρησε και δέχτηκε τις απόψεις της άλλης πλευράς.	Αντίθ.: προχωρώ (1), εμμένω (4) Συνών.: καταρρέω (2) Οικογ. Λέξ.: υποχώρηση, υποχωρητικός
ύφαλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (ύ-φα-λος) [λόγ. < αρχ. ύφαλος < ύπό + ἄλς]	βράχος του βυθού που φτάνει ως την επιφάνεια της θάλασσας ή μόλις καλύπτεται από το νερό: ► Οι ύφαλοι αποτελούν μεγάλο κίνδυνο για τα πλοία.	Σύνθ.: υφαλοκρηπίδα, υφαλοδεικτης Φράσεις: ► Τα ύφαλα (= το μέρος του πλοίου που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας)
ύφος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (ύ-φος, γεν. -ους, πληθ. -) [αρχ. ύφος]	1. ο προσωπικός τρόπος με τον οποίο διατυπώνει κάποιος γραπτά ή προφορικά τις σκέψεις του: ► Κάθε λογοτέχνης έχει το δικό του ύφος στον τρόπο που γράφει.	Συνών.: έκφραση, στίλ (1) Σύνθ.: υφολογία Οικογ. Λέξ.: υφαίνω Προσδιορ.: ανεπιτήδευτο, λιτό, κομψό, ρητορικό, ποιητικό (1), υπεροπτικό (2)

2. η ψυχική διάθεση κάποιου που φανερώνεται στα χαρακτηριστικά του προσώπου του: ► *Ετοιμαζόταν για τις καλοκαιρινές διακοπές και είχε πάρει ένα χαρούμενο ύφος.*

ύψος (το)
(Ουσιαστικό, Ο37)
(ύ-ψος, γεν. -ους, πληθ. -η)
[αρχ. ύψος]

1. η κατακόρυφη απόσταση από τη βάση ενός σώματος μέχρι την κορυφή: ► *Το Λαογραφικό Μουσείο της Κοζάνης είναι ένα καλαίσθητο κτίριο με μεγάλο ύψος.*
2. (γεωμ.) το μήκος της καθέτου από την κορυφή ενός γεωμετρικού σχήματος ως τη βάση του: ► *Σε πολλές ασκήσεις Μαθηματικών πρέπει να βρούμε το ύψος ενός τριγώνου.*

Συνών.: ανάστημα (1)

Σύνθ.: υψόμετρο, υψομετρικός

Οικог. Λέξ.: υψώνω, ύψωμα, ύψωση

Φράσεις: ► *Στέκομαι στο ύψος μου* (= ανταποκρίνομαι στις απαιτήσεις)

► *Στάθηκε στο ύψος των περιστάσεων* (= αντιμετώπισε την κατάσταση με τον κατάλληλο τρόπο) ► *Ή του ύψους ή του βάθους* (= για περιπτώσεις που χαρακτηρίζονται από ασάθεια)

φαινόμενα

(Ρήμα, Ρ1)

(ενεστ. φαι-νο-μαι, παθ. αόρ. φάνηκα)

[αρχ. φαίνω, -ομαι]

1. (αμτβ.) διακρίνομαι, γίνομαι ορατός: ► Στην κορυφή του βουνού φαινόταν μια μικρή εκκλησία.

2. (αμτβ.) παρουσιάζομαι: ► Ο φίλος μου δε φαίνεται πια από τα μέρη μας, γιατί μένει σε άλλη γειτονιά.

3. (αμτβ.) δίνω την εντύπωση, θεωρούμαι: ► Αυτός ο μαθητής φαίνεται πολύ έξυπνος.

4. (μτβ.) (απρόσ.) είναι πιθανό: ► Με το κρύο που κάνει, φαίνεται πως μπορεί να χιονίσει.

Αντίθ.: εξαφανίζομαι (2)

Συνών.: εμφανίζομαι (1, 2), νομιζομαι (3), εικάζεται (4)

Σύνθ.: ξαναφαινόμενα, διαφαινόμενα

Οικογ. Λέξ.: φαινόμενο, φαινομενικός, φάση, φάσμα, φανερός

Παροιμ.: ► Η καλή μέρα απ' το πρωί φαίνεται

φαινόμενο (το)

(Ουσιαστικό, Ο34)

(φαι-νό-με-νο, γεν. -ένου, πληθ. -α)

[λόγ. < αρχ. φαινόμενον]

1. καθετί που συμβαίνει στη φύση και τη ζωή και το αντιλαμβανόμενα με τις αισθήσεις: ► Η βροχή είναι ένα συνηθισμένο μετεωρολογικό φαινόμενο.

2. το ασυνήθιστο, το πρωτοφανές, το καταπληκτικό: ► Αυτός ο νεαρός πιανίστας αποτελεί πραγματικό φαινόμενο.

Σύνθ.: υποφαινόμενος, φαινομενοκρατία

Οικογ. Λέξ.: φαινόμενα, φαινομενικός, φαινομενικά (επίρρ.)

Προσδιορ.: απλό, συνηθισμένο (1), σύνθετο, πολύπλοκο, ασυνήθιστο, σπάνιο, κοινωνικό (1, 2)

Φράσεις: ► Κατά τα φαινόμενα (= πιθανότατα)

φανερώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. φα-νε-ρώ-νω, αόρ. φανέρωσα, παθ. αόρ. φανερώθηκα, παθ. μτχ. φανερωμένος) [μσν. φανερώνω < αρχ. φανερω < φανερός]	1. (μτβ.) εμφανίζω, δείχνω: ► Άνοιξε ένα μικρό κουτί και του φανέρωσε ένα ασημικό που είχε αγοράσει για τα γενέθλιά του. 2. (μτβ.) δηλώνω, αποκαλύπτω, σημαίνω: ► Τα λόγια του φανερώνουν πως είναι ένας υπεύθυνος άνθρωπος.	Αντίθ.: εξαφανίζω (1), αποκρύπτω (2) Συνών.: παρουσιάζω (1) Οικογ. Λέξ.: φανερός, φανερά (επίρρ.), φανέρωση, φανέρωμα, Φανερωμένη (= προσωνυμία Παναγίας, ονομασία ναών, μονών)
φантаστικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (φα-ντα-στι-κός) [αρχ. φανταστικός < φανταστός < φαντάζω < φαίνω (= φέρνω στο φως, φανερώνω)]	1. αυτός που δεν υπάρχει στην πραγματικότητα αλλά στη φαντασία, υποθετικός: ► Οι ήρωες του λογοτεχνικού έργου είναι φανταστικά πρόσωπα. 2. (μτφ.) εξαιρετικός, καταπληκτικός, απίθανος: ► Για να επισκεφτείς το Σούλι, ακολουθείς μια φανταστική διαδρομή.	Αντίθ.: πραγματικός, υπαρκτός (1) Συνών.: πλασματικός (1) Οικογ. Λέξ.: φαντάζομαι, φανταστικά (επίρρ.) Προσδιορίζ.: ταξίδι, τιμή (3)
φάρμακο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (φάρ-μα-κο, γεν. -άκου, πληθ. -α) [λόγ. < αρχ. φάρμακον (= θεραπευτικό βότανο)]	1. κάθε ουσία που χρησιμοποιείται για την πρόληψη ή τη θεραπεία μιας ασθένειας: ► Παίρνει φάρμακα, για να του πέσει ο πυρετός. 2. (μτφ.) καθετί που μπορεί να προλάβει ή να θεραπεύσει μια δυσάρεστη κατάσταση: ► Η στοργή είναι το καλύτερο φάρμακο για τα γηρατειά.	Σύνθ.: φαρμακοποιός, φαρμακολογία, ποντικοφάρμακο Οικογ. Λέξ.: φαρμάκι, φαρμακείο, φαρμακερός, φαρμακώνω, φαρμακευτικός, φαρμακευτική (η) Προσδιορ.: αντιπυρετικό, επικίνδυνο, θαυματουργό (1), αποτελεσματικό (1, 2)
φαύλος, -η, -ο (Επίθετο, Ε4, έμφυχα) (φαύ-λος) [λόγ. < αρχ. φαύλος < φλαύλος]	αυτός που δε διαθέτει ήθος, ο διεφθαρμένος: ► Στα παραμόθια συνήθως οι φαύλοι τιμωρούνται για τις κακές πράξεις που κάνουν.	Αντίθ.: ηθικός, χρηστός Συνών.: αχρείος, ανήθικος Σύνθ.: φαυλοκρατία Οικογ. Λέξ.: φαύλα (επίρρ.), φαυλότητα Φράσεις: ► Φαύλος κύκλος (= για αδιέξοδη κατάσταση)

φέγγω (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. φέγ-γω, αόρ. έφεξα) [αρχ. φέγγω]	1. (μτβ.) ριχνώ φως σε κάποιον ή κάτι: ► Φέξε μου με το φακό, γιατί έχει πυκνό σκοτάδι. 2. (αμτβ.) εκπέμπω φως, είμαι φωτεινός: ► Το φεγγάρι φέγγει ολόγιομο στον ουρανό. 3. (μτβ.) (μτφ.) αδυνατιζώ υπερβολικά: ► Έφεξε από την πείνα και δεν του κάνουν τα ρούχα. 4. (αμτβ.) (απρόσ.) ξημερώνει, γλυκοχαράζει: ► Ξεκινούν καθημερινά για τη δουλειά, δυο ώρες προτού να φέξει.	Σύνθ.: φεγγοβολώ Οικογ. Λέξ.: φέξη, φέξιμο Φράσεις: ► Μου 'φεξε (= για κάτι ανέλπιστα καλό) ► Φέξε μου και γλιστρήσα (= για βοήθεια που δεν προσφέρεται στην ώρα της)
φειδώ (η) (Ουσιαστικό) (φει-δώ, γεν. -ούς, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. φειδώ < φείδομαι (= κάνω οικονομία σε κάτι)]	μετρημένη κατανάλωση, αποφυγή σπατάλης: ► Διαχειρίζεται τα χρήματά του με μεγάλη φειδώ.	Αντίθ.: σπατάλη Συνών.: οικονομία Οικογ. Λέξ.: φείδομαι, φειδωλός
φέρνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. φέρ-νω, αόρ. έφερα, παθ. αόρ. φέρθηκα, παθ. μτχ. φερέμενος) [μεσν. < αρχ. φέρω]	1. (μτβ.) παίρνω κάτι από ένα μέρος και το πηγαίνω σε άλλο, μεταφέρω, κουβαλώ: ► Φέρε μου, σε παρακαλώ, το λεξικό από τη βιβλιοθήκη. 2. (μτβ.) εισάγω κάτι από άλλον τόπο: ► Έφεραν καφέ από τη μακρινή Βραζιλία. 3. (μτβ.) οδηγώ κάποιον ή κάτι κάπου: ► Μας έφερε στο κέντρο της πόλης από έναν πιο σύντομο δρόμο. 4. (μτβ.) προβάλλω, διατυπώνω: ► Σε κάθε συζήτηση φέρνει αντιρρήσεις.	Συνών.: κομίζω (1), επιφέρω (5) Σύνθ.: αναφέρω, μεταφέρω, διαφέρω, προφέρω, λογοφέρνω Οικογ. Λέξ.: φέρισμο, φόρος, φορείο, φορέας, φορητός, φόρτος Φράσεις: ► Φέρνω τον κατακλυσμό (= βλέπω τα πράγματα με απαισιοδοξία) ► Φέρνω κάτι στο φως (= αποκαλύπτω) ► Φέρνω στον κόσμο (= γεννώ) ► Τα φέρνω βόλτα (= τα βγάζω πέρα οικονομικά) ► Μου την έφερε (= με εξαπάτησε)

	5. (μτβ.) αποφέρω, αποδίδω: ► Η εργασία αυτή του έφερε πολλά κέρδη. 6. (αμτβ.) (μέσ.) συμπεριφέρομαι: ► Ο Γιάννης φέρεται πάντοτε με σεβασμό προς τους ηλικιωμένους.	► Φέρνω κάποιον στο αμήν (= εξαντλώ την υπομονή του) Παροιμ.: ► Όσα φέρνει η ώρα, δεν τα φέρνει ο χρόνος
φήμη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (φή-μη) [λόγ. < αρχ. φήμη]	1. ανεπιβεβαίωτη πληροφορία από άγνωστη πηγή που διαδίδεται από στόμα σε στόμα: ► Διαδόθηκε η φήμη ότι θα έχουμε βαρό χειμώνια. 2. η καλή ή κακή γνώμη για κάποιον ή κάτι: ► Αυτό το εστιατόριο έχει πολύ καλή φήμη. 3. το να είναι κανείς ονομαστός, διάσημος: ► Είναι ηθοποιός λαγκόσμιας φήμης.	Συνών.: διάδοση (1), υπόληψη, εκτίμηση (2), δόξα, αίγλη (3) Σύνθ.: φημολογία, περίφημος Οικογ. Λέξ.: φημιζομαι, φημολογούμαι Προσδιор.: ανεξακρίβωτη (1), υπερβολική, ανυπόστατη (1, 2)
φθόγγος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (φθόγ-γος) [αρχ. φθόγγος < φθέγγομαι (= αθρώνω ομιλία, προφέρω φθόγγους)]	1. (γραμμ.) οι απλές φωνές που παράγονται από τα φωνητικά όργανα και σχηματίζουν τις λέξεις: ► Η ελληνική γλώσσα έχει είκοσι πέντε φθόγγους. 2. μουσικός ήχος, νότα: ► Οι μουσικοί φθόγγοι είναι επτά.	Οικογ. Λέξ.: φθογγικός, φθογγολογικός Προσδιор.: συμφωνικός, φωνηεντικός (1)
φθόνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (φθό-νος, γεν. -ου, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. φθό-νος]	η ζήλια που αισθάνεται κανείς για την ευτυχία του άλλου: ► Οι επιτυχείς του προκάλεσαν μεγάλο φθόνο στους γνωστούς του.	Συνών.: ζήλια, ζηλοφθονία Οικογ. Λέξ.: φθονώ, φθονερός Προσδιор.: αδικαιολόγητος, παθολογικός
φιλοξενία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (φι-λο-ξε-νι-α) [λόγ. < αρχ. φιλο-ξενία < φίλος + ξένος]	υποδοχή και περιποίηση επισκεπτών ή ξένων στο σπίτι ή τον τόπο μας αντίστοιχα: ► Πέρασι επισκεφτήκαμε τους συγγενείς μας στην Έδεσσα και η φιλοξενία τους θα μας μείνει αξέχαστη.	Οικογ. Λέξ.: φιλόξενος, φιλοξενώ Προσδιор.: ελληνική, πατροπαράδοτη

φιλότιμος

φιλότιμος, -η, -ο (<i>Επίθετο, Ε2, έμφυχα</i>) (φι-λό-τι-μος) [λόγ. < αρχ. φιλότι-μος]	1. αυτός που έχει έντονο το αίσθημα τιμής και αξιοπρέπειας: ► <i>Ήταν ένας ιδιαίτερα φιλότιμος προπονητής, ώστε παραιτήθηκε άμεσα μετά τη βαριά ήττα της ομάδας του.</i> 2. αυτός που εκτελεί με προθυμία και ευσυνειδησία τα καθήκοντα και την εργασία του: ► <i>Βελτιώθηκε στα Μαθηματικά χάρη στις δικές του φιλότιμες προσπάθειες.</i>	Αντιθ.: αναισθητος (1), ασυνειδητος (1, 2) Συνών.: εθικτος (1), ευαίσθητος, ευσυνειδητος (2) Οικογ. Λέξ.: φιλότιμο (το), φιλότιμα (<i>επίρρ.</i>), φιλοτιμία, φιλοτιμούμαι
φορά (η) (<i>Ουσιαστικό, Ο18</i>) (φο-ρά) [λόγ. < αρχ. φορα < αρχ. φέρω]	1. κατεύθυνση προς την οποία κινείται κάτι: ► <i>Σήμερα ο άνεμος έχει φορά από βορρά προς νότο.</i> 2. η χρονική στιγμή, η περίοδος: ► <i>Οι δυο μας έχουμε συναντηθεί άλλες τρεις φορές.</i>	Συνών.: πορεία, εξέλιξη (1) Σύνθ.: επαναφορά Οικογ. Λέξ.: φέρω, φέρομαι Φράσεις: ► Μια φορά κι έναν καιρό (= κάποτε) ► Η φορά των πραγμάτων (= ο τρόπος που εξελίσσεται η κατάσταση)
φόρος (ο) (<i>Ουσιαστικό, Ο14</i>) (φό-ρος) [λόγ. < αρχ. φόρος < φέρω]	το χρηματικό ποσό που καταβάλλουν οι φορολογούμενοι στο κράτος ή στους δήμους που ανήκουν: ► <i>Οι πολίτες με μικρά εισοδήματα πληρώνουν λιγότερους φόρους στο κράτος.</i>	Συνών.: δασμός, φορολογία Σύνθ.: φορολογώ, φορολογία, φοροδιαφυγή, φοροαπαλλαγή, φοροφυγιάς Οικογ. Λέξ.: φέρω, φορά Προσδιορ.: άμεσος, έμμεσος, δημοτικός Φράσεις: ► Φόρος τιμής (= το να τιμήσουμε κάποιον για μια σπουδαία πράξη) ► Φόρος αίματος (= θάνατος πολλών ανθρώπων)
φορτώνω (<i>Ρήμα, Ρ1</i>) (<i>ενεστ. φορ-τώ-νω, αόρ. φόρτωσα, παθ. αόρ. φορτώθηκα, παθ. μτχ. φορτωμένος</i>)	1. (μτβ.) βάζω φορτίο σε κάποιον ή σε κάτι για μεταφορά: ► <i>Φορτώσαμε τα πράγματα στο αυτοκίνητο και τα μεταφέραμε στο καινούργιο σπίτι.</i> 2. (μτβ.) (μτφ.) αναθέτω σε	Αντιθ.: ξεφορτώνω (1) Σύνθ.: ξεφορτώνω, παραφορτώνω, εκφορτώνω Οικογ. Λέξ.: φορτίο, φορτικός, φόρτωμα, φόρτωση, φορτωτής, φορτικά (<i>επίρρ.</i>) Φράσεις: ► Τα φόρτωσε

[μεσν. φορτώνω < αρχ. φορτώ < φόρτος]	κάποιον κοπιαστικό ή δυσάρεστο έργο: ► <i>Του φόρτωσαν όλες τις δύσκολες δουλειές.</i> 3. (μτβ.) (μέσ., μτφ.) γίνομαι βάρος ή ενοχλητικός σε κάποιον: ► <i>Μου φορτώθηκε, για να πάμε μαζί διακοπές.</i>	στον κόκορα (= εγκατέλειψε κάθε προσπάθεια)
φουσκώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. φου-σκώ-νω, αόρ. φούσκωσα, παθ. αόρ. φουσκώθηκα, παθ. μτχ. φουσκωμένος) [μεσν. φουσκώνω < φούσκα]	1. (μτβ.) φυσώ σε κάτι αέρα, ώστε να αυξηθεί σε όγκο: ► <i>Φούσκωσε τα λάστιχα του αυτοκινήτου, προτού ξεκινήσει για το ταξίδι.</i> 2. (αμτβ.) διογκώνομαι, πρήζομαι: ► <i>Φούσκωσε το στομάχι του από το πολύ φαγητό.</i> 3. (αμτβ.) λαχανιάζω, αναπνέω με δυσκολία: ► <i>Φούσκωσε την ώρα που ανέβαινε στο βουνό.</i>	Αντιθ.: ξεφουσκώνω (1) Σύνθ.: παραφουσκώνω Οικογ. Λέξ.: φούσκα, φούσκωμα, φουσκωτός, φουσκάλα Φράσεις: ► <i>Φούσκωσαν τα μυαλά του (= έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του)</i> ► <i>Τα φουσκώνω (= παρουσιάζω τα πράγματα υπερβολικά)</i>
φράση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (φρά-ση, γεν. -ης, -εως πληθ. -εις) [λόγ. < αρχ. φράσις]	(γραμμα.) σύνολο λέξεων ή και μόνο μία λέξη με πλήρες νόημα που αποτελούν τμήμα μιας πρότασης ή μια ολόκληρη πρόταση: ► <i>Η γνωστή φράση «Μολών λαβέ» αποδίδεται στο Λεωνίδα της Σπάρτης.</i>	Σύνθ.: έκφραση, φρασεολογία Οικογ. Λέξ.: φραστικός, φραστικά (επίρρ.) Προσδιορ.: ονοματική, ρηματική, παροιμιώδης, ακατονόμαστη, χυδαία
φρόνηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (φρό-νη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -) [αρχ. φρόνησις < φρονώ]	η ορθή σκέψη, η σύνεση, η φρονιμάδα: ► <i>Αντιμετώπισε με φρόνηση τις οικονομικές δυσκολίες και κατόρθωσε να σώσει την επιχείρησή του.</i>	Σύνθ.: καταφρόνηση, περιφρόνηση Οικογ. Λέξ.: φρονώ, φρόνημα, φρόνιμος, φρονιμάδα
φροντίζω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. φρο-ντί-ζω, αόρ. φρόντισα, παθ.	1. (μτβ.) δείχνω ενδιαφέρον για κάτι, νοιάζομαι: ► <i>Φροντίζει για τη μόρφωση των παιδιών του.</i>	Αντιθ.: αμελώ (1) Συνών.: ενδιαφέρομαι, μεριμνώ (1) Οικογ. Λέξ.: φροντιστής, φροντιστήριο

φτάνω

μτχ. φροντισμένος) [αρχ. φροντίζω < φροντίς]	2. (μτβ.) καταβάλλω προσπάθεια να ρυθμίσω κάτι, επιδιώκω: ▶ Φροντίζει να είναι πάντοτε συνεπής στις υποχρεώσεις του. 3. (μτβ.) περιποιούμαι κάτι: ▶ Καθημερινά φροντίζει τα λουλούδια της αυλής του.	
φτάνω και φθά- νω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. φτά-νω, αόρ. έφτασα, παθ. μτχ. φτασμένος) [μεσν. φτάνω < αρχ. φθάνω]	1. (αμτβ.) καταλήγω εκεί όπου πήγαινα, βρίσκομαι στον προορισμό μου: ▶ Ύστερα από δυο ώρες ταξίδι φτάσαμε στη Θεσσαλονίκη. 2. (αμτβ.) είμαι κοντά, πλησιάζω: ▶ Φτάνει σε λίγο το καλοκαίρι. 3. (αμτβ.) (μτφ.) κατακτώ θέση, πραγματοποιώ το σκοπό μου: ▶ Έφτασε μέχρι το βαθμό του υποστρατήγου της αστυνομίας. 4. (μτβ.) καταλήγω, καταντώ: ▶ Έφτασε να ζει από τη βοήθεια των άλλων. 5. (αμτβ.) είμαι αρκετός: ▶ Φτάνουν τα χρήματα, για να αγοράσω ένα καλό αυτοκίνητο. 6. (μτβ.) προλαβαίνω, προφταίνω κάποιον: ▶ Τον έφτασε, προτού ανεβεί στο τρένο.	Αντίθ.: φεύγω, αναχωρώ (1) Συνών.: κοντεύω (2), αρκώ, επαρκώ (5) Σύνθ.: καταφτάνω, προφτάνω Φράσεις: ▶ Έφτασα! (= έρχομαι αμέσως) ▶ Έφτασε ο κόμπος στο χτένι (= το κακό προχώρησε πολύ) ▶ Τρέχω και δε φτάνω (= είμαι πολυάσχολος) ▶ Φτάνει και περισσεύει (= είναι υπεραρκετό) Παροιμ.: ▶ Όσα δε φτάνει η αλεπού τα κάνει κρεμαστόρια
φτηνός, και φθηνός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (φτη-νός) [μτγν. εϋθηνός < αρχ. εϋθυνώ (= αφθονώ, είμαι πλούσιος)]	1. αυτός που πουλιέται σε χαμηλή τιμή: ▶ Αγόρασε το σπίτι του σε σχετικά φτηνή τιμή. 2. (μτφ.) αυτός που είναι χαμηλής ποιότητας, (για πρόσ.) μικροπρεπής: ▶ Χρησιμοποιεί φτηνές δικαιολογίες. ▶ Η συμπεριφορά του δείχνει πόσο φτηνός άνθρωπος είναι.	Αντίθ.: ακριβός (1), ποιοτικός (2) Σύνθ.: πάμφθηνος Οικог. Λέξ.: φθηνά (επιρρ.), φθηνία, φθηναίω Φράσεις: ▶ Φτηνά τη γλιτώσα (= σώθηκα χωρίς να πάθω μεγάλη ζημιά) Παροιμ.: ▶ Ακριβός στα πίτουρα και φτηνός στ' αλεύρι

φουσιογνωμία

φουσιογνωμία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (φυ-σι-ο-γνω-μί-α) [λόγ. < αρχ. φυσι-ογνωμία (= μελέτη της φύσης)]	1. τα ιδιαίτερα εξωτερικά χαρακτηριστικά προσώπου ή πράγματος, όψη, εξωτερική εμφάνιση: ► Αυτό το κορίτσι έχει τη φουσιογνωμία της γιαγιάς του. 2. (μτφ.) σημαντική προσωπικότητα, άτομο που ξεχωρίζει: ► Ο Ν. Παπανικολάου υπήρξε μια εξέχουσα φουσιογνωμία στον τομέα της ιατρικής επιστήμης.	Συνών.: μορφή Οικογ. Λέξ.: φουσιογνωμικός, φουσιογνωμικά (επίρρ.), φουσιογνωμιστής Προσδιορ.: γνωστή (1, 2), συμπαθητική (1), σημαντική, ηγετική (2)
φυτό (το) (Ουσιαστικό, Ο31) (φυ-τό) [αρχ. φυτόν]	1. κάθε ζωντανός οργανισμός που φυτρώνει στο έδαφος και αποτελείται από ρίζες, βλαστό και φύλλα: ► Τα καλλωπιστικά φυτά τα χρησιμοποιούμε για την ομορφιά τους. 2. (μτφ.) αυτός που έχει χάσει ένα μέρος ή το σύνολο των διανοητικών του ικανοτήτων: ► Μετά το ατύχημα που είχε έχασε κάθε επικοινωνία με το περιβάλλον κι έμεινε φυτό.	Σύνθ.: φυτοζωώ, φυτοκομία, φυτολογία, φυτοφάγος, φυτοφάρμακο Οικογ. Λέξ.: φυτεύω, φυτευτός, φύτευση, φυτεία, φύτεμα, φυτικός Προσδιορ.: αρωματικό, διακοσμητικό, εξωτικό, καλλωπιστικό, τροπικό, φαρμακευτικό (1)
φωνήεν (το) (Ουσιαστικό, Ο48) (φω-νή-εν, γεν. -ήεντος, πληθ. -ήεντα) [αρχ. φωνήεν < ουδ. επιθ. φωνήεις (= εκείνος που έχει φωνή)]	ο φθόγγος που μπορεί να σχηματίσει μόνος του μια συλλαβή: ► Φωνήεντα είναι τα γράμματα α, ε, η, ι, ο, υ, ω.	Σύνθ.: φωνηεντόληκτος Οικογ. Λέξ.: φωνηεντικός
φως (το) (Ουσιαστικό, Ο43) (φως, γεν. -ός, πληθ. -α) [αρχ. φῶς]	1. ότι διεγείρει το αισθητήριο της όρασης και μας κάνει να βλέπουμε: ► Τα φυτά δε μεγαλώνουν, αν δεν τα βλέπει το φως. 2. η αίσθηση της όρασης: ► Βρήκε το φως του με τη βοήθεια του γιατρού.	Αντίθ.: σκότος (1) Συνών.: φέγγος (1), λάμπα, λυχνία, φανάρι (3) Σύνθ.: φωτογράφος, φωτοαγωγήση, φωτογένεια, φωτοκότταρο, φωταέριο, φωτοσύνθεση, φωτοαντίγραφο, πολύφωτο

	3. λαμπτήρας, πηγή φωτός: ► Χρειαζόμαστε μεγαλύτερο φως στην κουζίνα του σπιτιού μας. 4. (στον πληθ., μτφ.) γνώσεις, σοφία, μόρφωση: ► Ζήτησε τα φώτα της επιστήμης, για να αντιμετωπίσει κάποιο πρόβλημα υγείας.	Οικογ. Λέξ.: φωτίζω, φώτιση, φωτεινός, φωτεινότητα, φωστήρας, φωτιά Φράσεις: ► Είναι φως φανάρι (= είναι ολοφάνερο) ► Ήρθε στο φως (= αποκαλύφθηκε) ► Δίνω πράσινο φως (= επιτρέπω σε κάποιον κάτι) ► Ποιος στραβός δε θέλει το φως του (= όταν προτείνεται σε κάποιον κάτι που επιθυμεί)
φωτιά (η) (Ουσιαστικό, Ο18) (φω-τιά) [μεσν. φωτία (= λάμψη) < φῶς]	1. η καύση ενός υλικού με ταυτόχρονη παραγωγή φωτός, φλόγας και θερμότητας: ► Κάθισε κοντά στη φωτιά, για να ζεσταθεί. 2. πυρκαγιά: ► Οι φλόγες της φωτιάς κατέστρεψαν το δάσος. 3. (μτφ.) μάχη, ένοπλη σύγκρουση: ► Ο Αθανάσιος Διάκος έπεφτε πρώτος στη φωτιά, για να εμπυχώσει τα παλικάρια του.	Συνών.: πυρ (1), πόλεμος (3) Φράσεις: ► Φωτιά και λάβρα (= για μεγάλη ζέση ή για κάτι πανάκριβο ή για κάποιον που είναι θυμωμένος) ► Ανάβω φωτιές / Ρίχνω λάδι στη φωτιά (= δημιουργώ ένταση, προβλήματα) ► Παιζω με τη φωτιά (= διακινδυνεύω, ρισκάρω) ► Βάζω το χέρι μου στη φωτιά (= είμαι πολύ σίγουρος για κάτι)

χαιρετώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. χαι-ρε-τώ, αόρ. χαιρέτησα, παθ. αόρ. χαιρετήθηκα) [μεσν. χαιρετώ < αρχ. χαιρώ]	1. (μτβ.) δειχνω σε κάποιον που συναντώ τα φιλικά μου αισθήματα με λόγια ή με χειρονομίες: ► Χαιρέτησε έναν προς έναν όλους τους καλεσμένους. 2. (μτβ.) εκφράζω το σεβασμό μου σε τιμώμενο πρόσωπο ή σε εθνικό ή θρησκευτικό σύμβολο: ► Οι στρατιώτες στάθηκαν προσοχή, για να χαιρετήσουν τη σημαία.	Σύνθ.: αποχαιρετώ Οικог. Λέξ.: χαιρετίζω, χαιρετισμός, χαιρετίσματα (τα), χαιρετιστήριος, χαιρετούρα Φράσεις: ► Χαιρέτα μας τον πλάτανο (= για δυσάρεστη ή μηπερδεμένη κατάσταση)
χαλάζι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (χα-λά-ζι) [μεσν. χαλάζιν < ελνστ. χαλάζιον < αρχ. χάλαζα]	μικροί κόκκοι πάγου που πέφτουν από την ατμόσφαιρα στο έδαφος: ► Το χοντρό χαλάζι που έπεσε κατέστρεψε τα σπαρτά.	Σύνθ.: χαλαζόκοκκος, χαλαζόπτωση Οικог. Λέξ.: χάλαζα Παροιμ.: ► Στην αναβροχιά καλό είν' και το χαλάζι
χαλώ και χαλάω (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. χα-λώ, αόρ. χάλασα, παθ. αόρ. χαλάστηκα, παθ. μτχ. χαλασμένος) [μεσν. < αρχ. χαλώ (= χαλαρώνω)]	1. (αμτβ.) δε λειτουργώ κανονικά, καταστρέφομαι: ► Χάλασε το ψυγείο μας και χρειάζεται επισκευή. 2. (αμτβ.) αλλάζω προς το χειρότερο: ► Ο καιρός χάλασε και γι' αυτό δε θα πάμε εκδρομή. 3. (μτβ.) καταστρέφω, προκαλώ ζημιά σε κάτι:	Αντίθ.: φτιάχνω (1, 2, 3) Οικог. Λέξ.: χαλασμός, χαλαστής, χαλάστρα Φράσεις: ► Χαλώ τον κόσμο (= δημιουργώ μεγάλη φασαρία, προκειμένου να πετύχω κάτι) ► Χαλάει κόσμο (= έχει μεγάλη επιτυχία) ► Δε χάλασε ο κόσμος (= δεν πειράζει) ► Ο κόσμος να χαλάσει (= ό,τι και να γίνει)

	► Αγόρασε καινούργιο ρολόι και αμέσως το χάλασε. 4. (μτβ.) ξοδεύω, δαπανώ: ► Χαλάσαμε αρκετά χρήματα για την επισκευή του σπιτιού μας. 5. (μτβ.) ανταλλάσσω μεγαλύτερα νομίσματα με άλλα μικρότερα ίσης συνολικής αξίας: ► Έχεις να μου χαλάσεις είκοσι ευρώ;	
χαμηλός -ή, -ό (Επίθετο, ΕΙ, άψυχα) (χα-μη-λός) [αρχ. χαμηλός < χαμαί]	1. που έχει μικρό ύψος: ► Μένω σε μια χαμηλή μονοκατοικία. 2. που βρίσκεται κάτω από το κανονικό και το συνηθισμένο: ► Ο Γενάρης είναι ο μήνας που έχει πολύ χαμηλές θερμοκρασίες.	Αντίθ.: ψηλός (1, 2) Συνών.: κοντός (1) Σύνθ.: χαμηλόφωνος, χαμηλόμισθος, χαμηλόβαθμος Προσδιορίζ.: εισόδημα, βαθμολογία (2) Φράσεις: ► Άνθρωπος χαμηλών τόνων (= μετροπαθής άνθρωπος) ► Βαρομετρικό χαμηλό (= φυσικό φαινόμενο, κατά το οποίο η ατμοσφαιρική πίεση είναι ανώτερη σε κάποια σημεία απ' ό,τι στη γύρω περιοχή)
χάος (το) (Ουσιαστικό) (χά-ος, γεν. -ους, πληθ. -) [αρχ. χάος < χάσσω (= μένω με ανοιχτό το στόμα)]	1. το άπειρο διάστημα, το βαθύ χάσμα, η άβυσσος: ► Μπροστά μας, καθώς αγναντεύαμε, απλωνόταν ένα απέραντο χάος. 2. (μτφ.) μεγάλη σύγχυση, ακαταστασία: ► Έγινε διακοπή ηλεκτρικού ρεύματος και επικράτησε συγκοινωνιακό χάος.	Αντίθ.: τάξη (2) Συνών.: αταξία, αναστάτωση (2) Οικог. Λέξ.: χαστικός Προσδιορ.: ανεξερεύνητο, απέραντο (1)
χαρακτήρας (ο) (Ουσιαστικό, ΟΙ) (χα-ρα-κτή-ρας) [αρχ. χαρακτήρ < χαράσσω]	1. ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο σκέφτεται και συμπεριφέρεται κάθε άνθρωπος και ο οποίος τον κάνει να ξεχωρίζει απ' τους άλλους: ► Είναι ευαίσθητος χαρακτήρας, που δείχνει κατανόηση και αγάπη στους άλλους.	Οικог. Λέξ.: χαρακτηρίζω, χαρακτηρισμός, χαρακτηριστικός Προσδιορ.: ατομικός, φυλετικός, πράσος, κληρονομικός (1), γλωσσικός (3) Φράσεις: ► Κρατάει χαρακτήρα (= εμφανίζεται σταθερός)

	2. καθένα από τα πρόσωπα ενός λογοτεχνικού, θεατρικού ή κινηματογραφικού έργου: ►Οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες είναι συνήθως φανταστικά πρόσωπα. 3. (γραμμ.) το τελευταίο γράμμα του θέματος μιας λέξης: ►Στη λέξη μητέρα το «ρ» είναι ο χαρακτήρας του θέματος.	
χάρη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (χά-ρη, πληθ. γεν. -) [αρχ. χάρις (= ευγνωμοσύνη)]	1. ομορφιά, κομψότητα στην εξωτερική εμφάνιση, λεπτότητα στους τρόπους: ►Έχει μια ιδιαίτερη χάρη στον τρόπο που μιλάει. 2. προτέρημα, προσόν: ►Η ειλικρίνειά του είναι μία από τις πολλές χάρες που έχει. 3. η φιλική εξυπηρέτηση που κάνουμε σε κάποιον: ►Κάνε μου τη χάρη να μου φέρεις ένα ποτήρι νερό. 4. ευγνωμοσύνη για κάτι καλό: ►Σου χρωστάω μεγάλη χάρη για τη βοήθεια που μου πρόσφερες. 5. κάθε απόφαση που καταργεί ή μετριάζει ποινή που επιβλήθηκε: ►Ο κρατούμενος ελπίζει πως, επειδή έδειξε καλή συμπεριφορά, θα του δοθεί χάρη.	Συνών.: γοητεία (1), αρετή (2), χατίρι (3) Οικογ. Λέξ.: χαρίζομαι, χάρισμα, χαριστικός, χαριστικά (επίρρ.) Προσδιор.: γυναικεία (1), περίσια (1, 3), τελευταία (3) Φράσεις: ►Άλλος έχει το όνομα κι άλλος τη χάρη (= άλλος έχει την πραγματική αξία) ►Χάρις / Χάρη σε κάποιον ή κάτι (= με τη βοήθεια) ►Λόγου χάρη / Παραδείγματος χάρη (= για να χρησιμοποιήσω ένα παράδειγμα) Παροιμ.: ►Για χάρη του βασιλικού ποτιζεται κι η γλάστρα
χάρτης (ο) (Ουσιαστικό, Ο5) (χάρ-της) [αρχ. χάρτης]	αποτόπωση σε σμίκρυνση πάνω σε χαρτί ολόκληρης της γης ή ενός τμήματός της: ►Ο χάρτης είναι σχεδόν πάντα απαραίτητος κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της Γεωγραφίας.	Σύνθ.: χαρτογράφηση Οικογ. Λέξ.: χάρτα, χαρτί, χάρτινος, χαρτένιος Προσδιор.: γεωφυσικός, πολιτικός, οδικός (1) Φράσεις: ►Συνταγματικός ή καταστατικός χάρτης (=

		το Σύνταγμα μιας χώρας) ► Άσκηση επί χάρτου (= άσκηση στρατιωτικών μονάδων πάνω στο χάρτη και χωρίς στρατιώτες) ► Σβήσε με από το χάρτη (= μη με υπολογίζεις)
χαρωπός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα) (χα-ρω-πός) [ελνστ. χαρωπός < αρχ. χαροπός]	χαρούμενος, γελαστός, εύθυμος: ► Τα χαρωπά πρόσωπα των παιδιών έδειχναν την ικανοποίησή τους από τη χριστουγεννιάτικη σχολική γιορτή.	Αντίθ. σκυθρωπός Οικογ. Λέξ.: χαρωπά (επίρρ.) Προσδιορίζ.: πρόσωπο, όψη
χειμάρρος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (χει-μαρ-ρος) [λόγ. < ελνστ. χείμαρρος < χείμα (= χειμώνας, κρύο) + ρούς]	1. ορμητικό ρεύμα νερού που σχηματίζεται ύστερα από δυνατές βροχές ή όταν λιώνει το χιόνι: ► Η ξαφνική καταιγίδα μετέτρεψε τον ξεροπόταμο σε ορμητικό χείμαρρο. 2. (μτφ.) καθετί που είναι ορμητικό και ασταμάτητο: ► Όταν άρχισε να μιλάει, ήταν πραγματικός χείμαρρος.	Οικογ. Λέξ.: χειμαρρώδης Προσδιορ.: ορμητικός, πραγματικός (1, 2), σωστός (2)
χειραφέτηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (χει-ρα-φέ-τη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -) [λόγ. χειραφέτηση < χειραφετώ < χείρ + άφήμι (= αφήνω)]	η απελευθέρωση ενός ατόμου από την εξουσία κάποιου άλλου ή από κάθε επιρροή (οικογενειακή, οικονομική κ.λπ.): ► Οι γυναίκες αγωνίστηκαν σκληρά, για να κερδίσουν τη χειραφέτησή τους.	Σύνθ.: απελευθέρωση Οικογ. Λέξ.: χειραφετώ, χειραφετημένος
χειρωνακτικός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άφυχα) (χει-ρω-να-κτι-κός) [λόγ. < αρχ. χειρωνακτικός < αρχ. χειρώνας < χείρ + άναξ (= βασιλιάς)]	που γίνεται με εργασία των χεριών: ► Ο αγρότης κάνει από τη φύση της δουλειάς του πολλές χειρωνακτικές εργασίες.	Οικογ. Λέξ.: χειρώνακτας, χειρωνακτικά (επίρρ.) Προσδιορίζ.: εργασία, επάγγελμα

χέρι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (χέ-ρι) [μεσν. χέριον < μτγν. χέριον < υποκορ. αρχ. χείρ]	καθένα από τα δύο άνω άκρα του ανθρώπου, που ξεκινά από τον ώμο και καταλήγει στα δάκτυλα: ▶ Όλοι οι μαθητές σήκωσαν το χέρι την ώρα του μαθήματος.	Σύνθ.: χεροδύναμος, χεροπόδαρα Οικογ. Λέξ.: χερούλι Προσδιορ.: μακρόν, δυνατό (1), σιδερένιο (2) Φράσεις: ▶ Βάλε / δώσε χέρι (= βοήθησε) ▶ Δεξί χέρι (= χρήσιμος βοηθός) ▶ Είναι του χεριού μου / Τον έχω στο χέρι (= τον κάνω ό,τι θέλω) ▶ Δεύτερο χέρι (= μεταχειρισμένος) ▶ Φτιαγμένος στο χέρι (= χειροποίητος) ▶ Δώσαμε τα χέρια (= συμφωνήσαμε)
χημεία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (χη-μεί-α) [μτγν. χημεία]	1. η επιστήμη που μελετά τις ιδιότητες των σωμάτων και τις αλλοιώσεις της ύλης τους: ▶ Το Εργαστήριο Χημείας εξέτασε την ποιότητα του νερού. 2. (μτφ.) η αμοιβαία έλξη ή η σύμπτωση απόψεων: ▶ Υπάρχει χημεία μεταξύ τους και γι' αυτό αποφασίζουν εύκολα για πολλά πράγματα.	Σύνθ.: φυσικοχημεία, βιοχημεία Προσδιορ.: βιολογική, οργανική, ανόργανη, αναλυτική (1), πνευματική, ψυχική (2)
χλωμός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (χλω-μός) [μεσν. < ελνστ. φλόμος]	1. ωχρός, κίτρινος: ▶ Έγινε χλωμός από το φόβο του. 2. αχνός, χωρίς ζωντάνια: ▶ Το χλωμό φως του φεγγαριού απλωνόταν σε ολόκληρο τον κάμπο.	Αντίθ. καθαρός, έντονος (2) Οικογ. Λέξ.: χλωμάδα, χλωμάζω, χλώμισμα Προσδιοριζ.: πρόσωπο, όψη Φράσεις: ▶ Το βλέπω χλωμό (= το βλέπω δύσκολο)
χοντρικός -ή, -ό και χονδρικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άφυχα) (χο-ντρι-κός) [μεσν. χοντρικός < χονδρός]	που γίνεται ή πουλιέται σε μεγάλες ποσότητες: ▶ Οι χοντρικές τιμές των εμπορευμάτων είναι πάντοτε χαμηλότερες από τις λιανικές.	Αντίθ. λιανικός Σύνθ.: χονδρέμπορος Προσδιοριζ.: τιμή, πώληση Οικογ. Λέξ.: χοντρός, χοντρικά (επίρρ.)

χορηγός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (χο-ρη-γός) [αρχ. χορηγός < χορός + ἄγω]	1. αυτός που πληρώνει τις δαπάνες μιας καλλιτεχνικής, αθλητικής ή πολιτιστικής εκδήλωσης: ► Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 στην Αθήνα υπήρχαν πολλοί χορηγοί, που ανέλαβαν να πληρώσουν ένα μέρος από το κόστος των αγώνων. 2. (αρχ.) αυτός που πληρώνει τα έξοδα για τη διδασκαλία του χορού των θεατρικών παραστάσεων στην αρχαία Αθήνα: ► Στην αρχαιότητα πολλοί από αυτούς που κατείχαν σημαντική οικονομική και κοινωνική θέση αναλάμβαναν το ρόλο του χορηγού.	Συνών.: χορηγητής (1, 2) Οικογ. Λέξ.: χορηγώ, χορηγία
χρειάζομαι (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. χρει-ά-ζομαι, παθ. αόρ. χρειά-στηκα) [μτγν. χρειάζομαι < αρχ. χρεία (= ανάγκη)]	1. (μτβ.) έχω ανάγκη από κάτι: ► Τα λουλούδια χρειάζονται φως και νερό, για να μεγαλώσουν. 2. (μτβ.) είμαι αναγκαιός, χρήσιμος σε κάτι: ► Αν με χρειαστείτε, είμαι πρόθυμος να σας βοηθήσω. 3. (αμτβ.) (απρόσ.) είναι ανάγκη: ► Χρειάζεται να αγωνιστούμε όλοι, για να επικρατήσει ειρήνη και δικαιοσύνη σε ολόκληρο τον κόσμο.	Συνών.: πρέπει, οφείλει (3) Οικογ. Λέξ.: χρεία (= ανάγκη), χρειάζομαι Φράσεις: ► Τα χρειάστηκα (= φοβήθηκα πολύ)
χρέος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (χρέ-ος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. χρέος]	1. καθετί που οφείλει κανείς σε κάποιον άλλο και κυρίως χρήματα: ► Το χρέος του για τα καινούργια έπιπλα που αγόρασε είναι πέντε χιλιάδες ευρώ. 2. (μτφ.) το καθήκον: ► Όλοι έχουμε χρέος να προστατεύουμε το περιβάλλον.	Σύνθ.: χρεοφειλέτης, χρεοκοπία, υπόχρεος Οικογ. Λέξ.: χρεώνω, χρέωση, χρεώση, χρεωστικός, χρωστός Προσδιορ.: βραχυπρόθεσμο, δημόσιο (1), ηθικό (2) Φράσεις: ► Εκτελώ χρέη + γεν. (= ασκώ υπηρεσιακά καθήκοντα στη θέση άλλου)

χρησιμοποιώ

χρησιμοποιώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. χρη-σι-μο-ποι-ώ, αόρ. χρησι-μοποίησα, παθ. αόρ. χρησιμοποιήθηκα, παθ. μτχ. χρησιμο-ποιημένος) [λόγ. < γαλλ. utiliser < χρήσιμος + ποιώ]	1. (μτβ.) μεταχειρίζομαι κάτι για κάποιο σκοπό: ► Χρησιμοποιεί το αυτοκίνητό του, για να πηγαίνει στη δουλειά του. 2. (μτβ.) εκμεταλλεύομαι κάποιον ή κάτι, επωφελούμαι: ► Χρησιμοποίησε την τοπική τηλεόραση, για να κάνει γνωστά τα προβλήματα της περιοχής του.	Οικογ. Λέξ.: χρήσιμος, χρησιμοποίηση, χρησιμο-ποιήσιμος
χρήσιμος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άψυχα) (χρή-σι-μος) [λόγ. < αρχ. χρήσι-μος]	αυτός που είναι ωφέλιμος σε κάτι: ► Οι ταξιδιωτικοί οδηγοί περιέχουν χρήσιμες πληροφορίες.	Αντίθ.: άχρηστος, άσκοπος Συνών.: ωφέλιμος, επωφε-λής Σύνθ.: χρησιμοθηρικός, χρησιμοποιώ Οικογ. Λέξ.: χρήσιμα (επίρρ.), χρησιμεύω, χρησι-μότητα Προσδιορίζ.: γνώση, συμ-βουλή
χρίσμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (χρι-σμα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. χρι̅σμα < χρι̅ω (= αλείφω)]	1. ένα από τα επτά μυστήρια της Ορθόδοξης και Καθολικής Εκκλησίας, κατά το οποίο μέλη του σώματος αυτού που βαφτίζεται αλείφονται με μύρο: ► Το χρίσμα είναι ένα από τα υποχρεωτικά Μυστήρια της εκκλησίας. 2. (μτφ.) επίσημη αναγνώριση υποψήφιου βουλευτή, δημάρχου κ.λπ. από ένα κόμμα: ► Έλαβε το χρίσμα του υποψήφιου δημάρχου για το Δήμο της Αθήνας.	Οικογ. Λέξ.: χρίση (= επα-λειψη), χρίζω
χρόνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (χρό-νος, γεν. -ου, πληθ. -οι και -ια, γεν. πληθ. -ων και -ών) [λόγ. < αρχ. χρό-νος]	1. η διάρκεια που μετριέται με ώρες, ημέρες, μήνες κ.λπ.: ► Στις μεγάλες πόλεις χάνεται πολύς χρόνος για τις μετακινήσεις. 2. υπολογισμός της ηλικίας σε έτη: ► Πρόκειται για	Συνών.: καιρός (1), έτος (2) Σύνθ.: χρονογράφημα, χρονολογία, χρονόμετρο, χρονοτριβή, χρονοχρέωση, χρονοβόρος, χρονομέτρηση Οικογ. Λέξ.: χρονια, χρό-νιος, χρονίζω, χρονικός

	ένα κορίτσι είκοσι χρόνων. 3. (πληθ.) ορισμένη χρονική περίοδος, ορισμένη εποχή: ► <i>Η Ιστορία των Νεότερων Χρόνων διδάσκεται στις μεγαλύτερες τάξεις του δημοτικού σχολείου.</i> 4. (γραμμ.) τύπος του ρήματος που δηλώνει πότε και πώς γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα: ► <i>Ο Ενεστώτας είναι παροντικός και εξακολουθητικός χρόνος.</i>	Προσδιορ.: απαιτούμενος, απροσδιόριστος, διαθέσιμος (1, 2), προϊστορικοί (οι) (3) Φράσεις: ► Του χρόνου (= την επόμενη χρονιά) ► Και του χρόνου (= ευχή για κάποιον που γιορτάζει) ► Από χρόνο σε χρόνο (= από τη μια χρονιά στην άλλη) ► Χρόνια και ζαλιάνια (= πολύς καιρός) ► Εκτός τόπου και χρόνου (= αυτός που δεν καταλαβαίνει τι του γίνεται) Παροιμ.: ► Όσα φέρνει η ώρα δεν τα φέρνει ο χρόνος ► Πάρτον στο γάμο σου να σου πει και του χρόνου
χρώμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (χρώ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. χρώμα (= δέρμα, χρώμα του δέρματος)]	1. η εντύπωση που προκαλείται στο μάτι από την αντανάκλαση φωτός πάνω στην επιφάνεια των σωμάτων: ► <i>Το κόκκινο είναι ένα από τα βασικά χρώματα που χρησιμοποιούμε στη ζωγραφική.</i> 2. χρωστική ύλη, βαφή, μπογιά: ► <i>Σκεπτόμαστε να βάψουμε την αίθουσα του σχολείου με άλλο χρώμα.</i> 3. (μτφ.) τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και οι συνήθειες ενός λαού, μιας περιοχής: ► <i>Η εναλλαγή του τοπίου δίνει ένα ιδιαίτερο χρώμα στην Ελλάδα.</i>	Συνών.: χρωματισμός, απόχρωση (1), ιδιαιτερότητα, φυσιογνωμία (3) Σύνθ.: χρωματώσωμα, άχρωμος, διχρωμία, τριχρωμία, έγχρωμος, πολύχρωμος Οικογ. Λέξ.: χρωματίζω, χρωματισμός, χρωματιστός, χρωματικός, χρώμο Προσδιορ.: βασικό, έντονο, βαθύ, σκούρο, φωτεινό (1), ανθεκτικό, πλαστικό (2), τοπικό, παραδοσιακό (3) Φράσεις: ► Έχασε το χρώμα του (= χλώμιασε) ► Πήρε χρώμα (= μαύρισε) ► Αλλάζω χίλια χρώματα (= θυμώνω πολύ)
χώρα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (χώ-ρα) [αρχ. χώρα]	1. τμήμα της επιφάνειας της γης με ορισμένη έκταση, που αποτελεί αυτόνομο κράτος: ► <i>Ο αριθμός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυξάνεται συνεχώς.</i>	Σύνθ.: ενδοχώρα Οικογ. Λέξ.: χωριό, χωριάτης, χωρατό Φράσεις: ► Λαμβάνει χώρα (= γίνεται, συμβαίνει) ► Η χώρα του ανατέλλοντος ηλίου (= η Ιαπωνία)

	2. περιοχή του ανθρώπινου σώματος: ▶ Έχει ενδοχλήσεις στην κοιλιακή χώρα. 3. πρωτεύουσα νησιού: ▶ Το λιμάνι του νησιού βρίσκεται στη Χώρα.	
χωρίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. χω-ρί-ζω, αόρ. χώρισα, παθ. αόρ. χωρίστηκα, παθ. μτχ. χωρισμένος) [αρχ. χωρίζω < χωρίζ]	1. (μτβ.) βάζω κάτι χωριστά από κάτι άλλο, ξεχωρίζω: ▶ Χωρίζω τα ώριμα από τα άγουρα φρούτα. 2. (μτβ.) μοιράζω κάτι, διαιρώ: ▶ Χώρισαν την κληρονομιά σε τέσσερα ίσα μέρη. 3. (αμτβ.) διαλύω το γάμο: ▶ Ήταν παντρεμένοι για πολλά χρόνια αλλά χώρισαν. 4. (αμτβ.) διακόπτω τη συνεργασία μου με κάποιον: ▶ Παλιότερα ήταν συνέταιροι στην επιχείρηση, αλλά στη συνέχεια χώρισαν.	Αντιθ. ανακατεύω (1), ενώνω (2), συνενώνω (1, 2) Συνών.: ξεχωρίζω, διαχωρίζω (1), διαμοιράζω, κατανέμω (2) Σύνθ.: καταχωρίζω, αποχωρίζω, ξεχωρίζω, διαχωρίζω Οικογ. Λέξ.: χώρισμα, χωρισμός, χωριστός Φράσεις: ▶ Χωρίζουν οι δρόμοι μας (= αποχωρίζομαστε αναγκαστικά)
χωριό (το) (Ουσιαστικό, Ο31) (χω-ριό) [μεσν. χωριόν < αρχ. χωρίον < χῶρος]	1. οικισμός μικρότερος από την πόλη και την κομόπολη με λιγότερους από 2000 κατοίκους: ▶ Αρκετά ορεινά χωριά της Πίνδου μένουν το χειμώνα χωρίς κατοίκους. 2. το σύνολο των κατοίκων του χωριού: ▶ Στο πανηγύρι συμμετείχε όλο το χωριό.	Σύνθ.: κεφαλοχώρι Οικογ. Λέξ.: χωρικός, χωριάτης, χωριανός Προσδιορ.: απομονωμένο, αποκλεισμένο, γραφικό, ορεινό, παραθαλάσσιο, πεδινό (1) Φράσεις: ▶ Δεν κάνουμε χωριό (= δεν ταιριάζουμε) ▶ Γίναμε από δυο χωριά (= μαλώσαμε) ▶ Όνομα και μη χωριό (= για κάποιον που δε θέλουμε να τον κατονομάσουμε)
χώρος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (χώ-ρος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [αρχ. χῶρος]	1. τόπος, μέρος που καταλαμβάνει κάτι: ▶ Η τραπεζαρία καταλαμβάνει το μεγαλύτερο χώρο του σπιτιού. 2. ελεύθερη έκταση για ορισμένη χρήση: ▶ Στις μεγάλες πόλεις δεν υπάρχουν	Συνών.: κλάδος (3) Σύνθ.: χωροταξικός, χωροφυλακή, ευρύχωρος Οικογ. Λέξ.: χωρά, χῶρα, χωριό Προσδιορ.: ακάλυπτος, κοινόχρηστος (1, 2) Φράσεις: ▶ Ζωτικός χώρος

πολλοί χώροι για τη στάθμευση των αυτοκινήτων.

3. (μτφ.) τομέας κοινωνικής ή πνευματικής δραστηριότητας: ► Ο χώρος της ιατρικής επιστήμης έχει να επιδείξει σημαντική πρόοδο κατά τις τελευταίες δεκαετίες.

4. (φυσ.) το σύμπαν, το άπειρο: ► Ο χώρος του διαστήματος συγκινεί ιδιαίτερα τα παιδιά.

(= ο αναγκαίος χώρος για να αναπτυχθεί κάτι)

ψάρι (το)

(Ορολογιακό, Ο36)

(ψά-ρι)

[μεσν. < αρχ. ὀψάριον < ὄψον (= προ-σφάγι)]

σπονδυλωτό ζώο που ζει στο νερό, αναπνέει με βράγχια, έχει λέπια και αποτελεί μία από τις βασικές τροφές του ανθρώπου: ► Εκτός από τα θαλασσινά ψάρια υπάρχουν και τα ψάρια του γλυκού νερού.

Συνών.: ιχθύς

Σύνθ.: ψαραγορά, ψαρό-βαρκα, ψαρονέφρι, ψαροταβέρνα, ψαρόσουπα, σκυλόψαρο

Οικογ. Λέξ.: ψαράς, ψαριά, ψάρεμα, ψαρεύω, ψαράδικο

Προσδιορ.: πελαγίσιο, σπαρταριστό

Φράσεις: ► Ψήνω το ψάρι στα χείλη (= βασανίζω, ταλαιπωρώ) ► Σαν το ψάρι έξω απ' το νερό (= για κάποιον που αισθάνεται ότι βρίσκεται έξω απ' το περιβάλλον του)

Παροιμ.: ► Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό

ψάχνω

(Ρήμα, Ρ1)

(ενεστ. ψά-χνω, αόρ. έψαξα, παθ. αόρ. ψάχτηκα, παθ. μτχ. ψαγμένος)

[μεσν. ψάχνω < αρχ. ψαύω (= ψη-λαφώ)]

1. (μτβ.) προσπαθώ να βρω κάτι, γυρεύω: ► Ψάχνει να βρει την καταγωγή του παππού του.

2. (μτβ.) κάνω σωματική έρευνα σε κάποιον: ► Τον έψαξαν και βρήκαν επάνω του πολλά χρήματα.

3. (αμτβ.) (μέσ.) προβληματίζομαι: ► Ακόμα ψάχνεται, γι' αυτό που θέλει τελικά να κάνει.

Αντίθ.: βρίσκω (1)

Συνών.: αναζητώ (1, 3)

Οικογ. Λέξ.: ψάξιμο

Φράσεις: ► Ψάχνω με το κερί (= αναζητώ επίμονα) ► Ψάχνω φύλλους σ' άχυρα (= για κάτι που είναι αδύνατο να βρεθεί) ► Στον ουρανό σ' έψαχνα και στη γη σε βρήκα (= για κάποιον που τον βρίσκεις εκεί που δεν το περιμένεις)

ψελλιζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ψελ-λί-ζω, αόρ. ψέλλισα) [λόγ. < αρχ. ψελλίζω (= τραυλίζω) < ψελλός]	(μτβ.) μιλώ με δυσκολία είτε από φυσική διαταραχή είτε από φόβο, τραυλίζω: ► Απλό την ταραχή του ψέλλισε μόνο μερικές λέξεις.	Οικογ. Λέξ.: ψέλλισμα
ψέμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (ψέ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [μεσν. ψέμα < ελνστ. ψεύμα < αρχ. ψεύσμα]	καθετί που δεν είναι αληθινό ή πραγματικό: ► <i>Κανείς δεν τον εμπιστεύεται, γιατί λέει συνεχώς ψέματα.</i>	Αντίθ. αλήθεια Συνών.: ψευτιά, ψεύδος Προσδιορ.: αθώο, πρωταπριλιάτικο, χοντρό Φράσεις: ► Τελείωσαν τα ψέματα (= δεν υπάρχουν άλλα περιθώρια) ► Μου φαίνεται σαν ψέμα (= για κάτι που δεν το περίμενα)
ψηφιζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ψη-φί-ζω, αόρ. ψήφισα, παθ. αόρ. ψηφίστηκα, παθ. μτχ. ψηφισμένος) [λόγ. < αρχ. ψηφίζω < ψήφος]	1. (μτβ.) δηλώνω την προτίμησή μου για την εκλογή κάποιου σε μία θέση: ► <i>Τον ψήφισαν πάλι για δήμαρχο της πόλης.</i> 2. (αμτβ.) ασκώ το εκλογικό μου δικαίωμα: ► <i>Για να ψηφίσει κάποιος, πρέπει να έχει συμπληρώσει το νόμιμο όριο ηλικίας.</i> 3. (μτβ.) επιδοκιμάζω, εγκρίνω: ► <i>Όλα τα κόμματα της Βουλής ψήφισαν την πρόταση νόμου για την προστασία του περιβάλλοντος.</i>	Αντίθ. καταψηφιζω (3) Συνών.: υπερψηφιζώ (1) Σύνθ.: υπερψηφιζώ, καταψηφιζώ Οικογ. Λέξ.: ψήφος, ψήφιση, ψήφισμα Φράσεις: ► Ψηφιζώ με τα δυο χέρια (= δείχνω την απόλυτη υποστήριξη σε υποψήφιο ή κόμμα)
ψυχή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (ψυ-χή) [αρχ. ψυχή (= πνοή, ζωή) < ψύχω (= φουσώ)]	1. το ένα από τα δύο, μαζί με το σώμα, βασικά στοιχεία της ανθρώπινης ύπαρξης: ► <i>Ο άνθρωπος αποτελείται από σώμα και ψυχή.</i> 2. ο ηθικός και συναισθηματικός εσωτερικός κόσμος του ανθρώπου σε αντίθεση με το νου, τη διάνοια: ► <i>Βοηθάει όσο μπορεί τους φτωχούς, γιατί έχει καλή</i>	Αντίθ. δειλία (4) Σύνθ.: ψυχαγωγία, ψυχανάλυση, ψυχασθενής, ψυχίατρος, ψυχολογία, ψυχοπαιδαγωγική, ψυχοσύνθεση, ψυχοσωματικός, ψυχοσάββατο Οικογ. Λέξ.: ψυχικός, ψυχικό (το), ψύχωση, ψυχομένος Προσδιορ.: αγνή, αθάνατη (1, 2, 4), αθώα, αδούλωτη (2, 4), περιήφανη (2, 4),

ψύχραιμος

	ψυχή. 3. (συνεκδ.) ο άνθρωπος: ► Στο χωριό μου δε ζουν περισσότερες από πενήντα ψυχές. 4. (μτφ.) θάρρος, τόλμη, δύναμη: ► Το 1940 οι Έλληνες πολέμησαν με ψυχή και ηρωισμό.	ρομαντική (1, 2) Φράσεις: ► Βγάζω την ψυχή κάποιου (= τον ταλαιπωρώ) ► Άβυσσος η ψυχή του ανθρώπου (= για ανεξήγητη συμπεριφορά) ► Με την ψυχή στο στόμα (= με μεγάλο άγχος) ► Το λέει η ψυχή του (= είναι θαρραλέος)
ψύχραιμος, -η, -ο <i>(Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άψυχα)</i> (ψύ-χραι-μος) [λόγ. ψύχραιμος < ψυχρός + αίμα]	το να παραμένει κανείς απαθής, ατάραχος και γαλήνιος μπροστά σε δύσκολες καταστάσεις: ► Αν γίνει σεισμός, πρέπει να φανείτε ψύχραιμοι και να εφαρμόσετε τα μέτρα προστασίας που γνωρίζετε.	Αντίθ.: ταραγμένος Συνών.: νηφάλιος, συγκρατημένος Οικог. Λέξ.: ψύχραιμα (<i>επίρρ.</i>), ψυχραιμία Προσδιορίζ.: αντίδραση, στάση, αντιμετώπιση
ψυχρός, -ή, -ό <i>(Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άψυχα)</i> (ψυ-χρός) [λόγ. < αρχ. ψυχρός < ψύχω]	1. που έχει χαμηλή θερμοκρασία, κρύος: ► Το κλίμα σε πολλές περιοχές της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα ψυχρό. 2. (μτφ.) αυτός που δεν έχει ενθουσιασμό, απαθής, αδιάφορος: ► Εμφανίζεται πάντοτε ως ένας ψυχρός και απότομος χαρακτήρας.	Αντίθ.: θερμός, ζεστός (1, 2), εγκάρδιος, ενθουσιώδης (2) Σύνθ.: ψυχρολουσία, ψύχραιμος, ψυχραιμία, ψυχροπολεμικός Οικог. Λέξ.: ψύχρα, ψυχραίνω, ψυχρότητα Προσδιορίζ.: ατμόσφαιρα (1, 2), βλέμμα, υποδοχή (2)

ωμέγα

ωδειο (το)

(Ουσιαστικό, Ο32)
(ω-δει-ο)
[λόγ. < αρχ. ὠδεῖον
< ὠδή (= τραγούδι)]

1. **σχολή όπου διδάσκειται μουσική:** ► *Κάνει πέντε χρόνια μαθήματα πιάνου στο Δημοτικό Ωδειο.*
2. **(στην αρχαιότητα) οικοδόμημα που έμοιαζε με θέατρο και χρησιμοποιε για μουσικές εκδηλώσεις:** ► *Το Ωδειο του Ηρώδου του Αττικού βρίσκεται στην Ακρόπολη των Αθηνών.*

Οικογ. Λέξ.: ωδή, ωδικός
Προσδιορ.: κρατικό, ιδιωτικό, Δημοτικό, Εθνικό (1)

ώθηση (η)

(Ουσιαστικό, Ο25)
(ώ-θη-ση, γεν. -ης,
-ήσεως, πληθ. -ήσεις)
[λόγ. < ελνστ. ὠθη-
σις < ὠθῶ]

1. **σπρώξιμο:** ► *Κάθε σώμα που βυθίζεται στο νερό δέχεται μια ώθηση προς τα επάνω.*
2. **(μτφ.) παρακίνηση για δράση, παρότρυνση, ενθάρρυνση:** ► *Οι νέες τεχνολογίες στη γεωργία έδωσαν ώθηση στη βελτίωση της παραγωγής.*

Οικογ. Λέξ.: ωθῶ, ωθητικός

ωκεανός (ο)

(Ουσιαστικό, Ο13)
(ω-κε-α-νός)
[λόγ. < ελνστ. ὠκε-
ανός (= η μεγάλη
εξωτερική θάλασσα)]

1. **μεγάλη θάλασσα έκταση που διαχωρίζει τις ηπείρους:** ► *Οι Ωκεανοί είναι πέντε: Ατλαντικός, Ειρηνικός, Νότιος Παγωμένος, Αρκτικός και Ινδικός.*
2. **(μτφ.) καθετί απέραντο και αχανές:** ► *Το διαδίκτυο προσφέρει έναν ωκεανό*

Σύνθ.: ωκεανογράφος, ωκεανογραφία, ωκεανολογία
Οικογ. Λέξ.: ωκεάνιος, Ωκεανία (= Αυστραλία και Ν. Ζηλανδία)
Φράσεις: ► Σταγόνα στον ωκεανό (= για κάτι εντελώς ασήμαντο)

	γνώσεων σε όποιον ξέρει να το αξιοποιήσει.	
ωμός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (ω-μός) [αρχ. ώμος] Προσοχή! ▶ ώμος – ωμός – όμως	1. που δεν έχει ψηθεί, δεν έχει μαγειρευτεί: ▶ Προτιμάει να τρώει το κρέας σχεδόν ωμό παρά καλοψημένο. 2. (μτφ.) αυτός που είναι σκληρός, άγριος, απάνθρωπος: ▶ Μερικές φορές αντιμετωπίζει τους άλλους με ωμό και βίαιο τρόπο.	Αντίθ.: ψητός (1) Συνών.: άσπλαχνος (2) Οικог. Λέξ.: ωμά (επίρρ.), ωμότητα Φράσεις: ▶ Ωμή αλήθεια (= καθαρή αλήθεια, χωρίς εξωραϊσμό) Παροιμ.: ▶ Ούτε ωμός, ούτε ψημένος, ούτε και τηγανισμένος
ώριμος -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ώ-ρι-μος) [αρχ. ώριμος < ώ-ρα]	1. (για καρπό) που έχει φτάσει σε πλήρη ανάπτυξη και είναι έτοιμος για συγκομιδή και κατανάλωση: ▶ Τα σταφύλια ήταν ώριμα για τρύγο από πολύ νωρίς εφέτος. 2. (για ανθρώπους, μτφ.) αυτός που βρίσκεται στην ακμή της ηλικίας του και έχει αποκτήσει την ικανότητα να κρίνει και να αποφασίζει με σοβαρότητα και υπευθυνότητα: ▶ Τον εμπιστεύομαι, γιατί είναι πια ώριμος να αποφασίζει για όλα τα ζητήματα μόνος του.	Αντίθ.: άγουρος, αγίνωτος (1), ανώριμος (2) Συνών.: γινωμένος (1) Οικог. Λέξ.: ωριμάζω, ωρίμανση, ωρίμασμα, ωριμότητα Προσδιοριζ.: φρούτα (1)
ως (Επίρρημα & Πρόθεση) [λόγ. < αρχ. ώς]	A. (επίρρ.) 1. (αναφορικό) καθώς, όπως: ▶ Τέτοια ώρα, ως συνήθως, διαβάζει τα μαθήματά του. 2. (τροπικό) (για ιδιότητα) σαν, ως: ▶ Διορίστηκε ως νηπιαγωγός στην Ιθάκη. B. (πρόθ.) 1. ως, έως: ▶ Το κτήμα φτάνει ως την κορυφή του λόφου. ▶ Δουλεύει από το πρωί ως το βράδυ.	Φράσεις: ▶ Ως εδώ και μη παρέκει (= μέχρι εδώ και όχι παραπέρα) ▶ Ως επί το πλείστον (= τις πιο πολλές φορές) ▶ Ως εκ τούτου (= για το λόγο αυτό) ▶ Ως ακολούθως / εξής (= όπως παρακάτω) ▶ Ως είθισται (= όπως συνηθίζεται)

	2. (για ποσό) περίπου: ► Το σπίτι του απέχει ως πεντακόσια μέτρα από το σχολείο.	
ωτορινολαρυγολόγος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ω-το-ρι-νο-λα-ρυγ-γο-λό-γος) [λόγ. < γαλλ. otorhinolaryngologie < αρχ. ὠτα + ῥίς (= μύτη) + λάρυξ (= λάρυγγας)]	ο γιατρός που ασχολείται με τις παθήσεις των αυτιών, της μύτης και του λάρυγγα: ► Επισκέφτηκε τον ωτορινολαρυγγολόγο, γιατί πονούσε έντονα το αυτί του.	Συνών.: ωριλά (< ωτορινο-λαρυγγολόγος) Οικογ. Λέξ.: ωτορινολαρυγγολογία
ωφέλιμος -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ω-φέ-λι-μος) [αρχ. ὠφέλιμος < ὠφέλω]	αυτός που είναι προς το καλό ή το συμφέρον κάποιου: ► Τα φρούτα και τα λαχανικά είναι ωφέλιμα για την υγεία του ανθρώπου.	Αντίθ.: ανώφελος, άχρηστος Συνών.: επωφελής, χρήσιμος Οικογ. Λέξ.: ωφελώ, ωφέλεια, ωφέλημα, ωφελιμισμός, ωφελιμότητα Προσδιοριζ.: βιβλίο, φορτίο, ενέργεια Φράσεις: ► Το τερπνόν μετά του ωφελίμου (= για κάτι ευχάριστο και χρήσιμο μαζί) ► Ωφέλιμο φορτίο (= το βάρος που επιτρέπεται να μεταφέρει ένα μεταφορικό μέσο)
ωχρός -ή, -ό (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ώ-χρός) [λόγ. < αρχ. ὠχρός]	αυτός που έχει το χρώμα της ώχρας, κιτρινωπός, χλωμός, άτονος: ► Έγινε ωχρός από το φόβο που πήρε.	Συνών.: κιτρινός Σύνθ.: κάτωχρος, ωχροπρόσωπος Οικογ. Λέξ.: ώχρα, ωχριώ Προσδιοριζ.: πρόσωπο

4. Η προφορά των φθόγγων

Φθόγγοι ονομάζονται οι απλές φωνές με τις οποίες σχηματίζονται οι λέξεις.

Η γλώσσα μας έχει τους εξής 25 φθόγγους: α, ε, ι, ο, ου, β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, π, ρ, σ, τ, φ, χ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ. Όπως παρατηρούμε, δεν υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στους φθόγγους και τα γράμματα της γλώσσας μας. Για παράδειγμα έχουμε φθόγγους που παριστάνονται με δύο γράμματα ου, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ, αλλά και περισσότερα γράμματα που παριστάνουν τον ίδιο φθόγγο ι, υ, η.

Οι φθόγγοι χωρίζονται σε φωνήεντα και σε σύμφωνα. **Φωνήεντα** είναι οι φθόγγοι που σχηματίζουν μόνοι τους μία συλλαβή: α, ε, ου. **Σύμφωνα** είναι οι φθόγγοι που δεν μπορούν να σχηματίσουν μόνοι τους μία συλλαβή: κ, τ, σ.

Δίψηφα

Τα δίψηφα είναι δύο γράμματα μαζί που παριστάνουν ένα φθόγγο. Χωρίζονται σε:

A. Δίψηφα φωνήεντα

1. Το **ου** για το φθόγγο (ου): του βράχου.
2. Το **αι** που προφέρεται, όπως το **ε**: παιδιά.
3. Το **ει**, το **οι** και το **υι** που προφέρονται, όπως το **ι**: φωνάζει, φίλοι, υιοθεσία.

B. Δίψηφα σύμφωνα

1. Τα **μπ**, **ντ**, και το **γκ**. Αυτά έχουν άλλοτε άρρινη κι άλλοτε έρρινη προφορά.

Άρρινη προφορά έχουν, όταν βρίσκονται :

α) στην αρχή των λέξεων : μπήκα, μπάλα, ντουλάπα, γκρεμίζω.

β) μέσα στη λέξη, ύστερα από σύμφωνο και πιο σπάνια ύστερα από φωνήεν (σε ξένες λέξεις): μπάρμπας, μπαγκέτα, μπαρμπούνι.

2. Το **τσ** και το **τζ**: τσιρότο, έτσι, Νίτσα, κατσικά, τζιτζίκι, τζάμι, τζάκι.

5. Η σημασία των λέξεων

Ομώνυμα ή Ομόηχα

Ομώνυμα ή Ομόηχα λέγονται οι λέξεις που προφέρονται το ίδιο, αλλά έχουν διαφορετική σημασία. Οι ομόηχες λέξεις έχουν συνήθως και διαφορετική ορθογραφία. Μερικές από τις συχνότερες ομόηχες λέξεις είναι:

δανεικός (< δανείζω)

διάλειμμα (διακοπή)

έκκληση (~ σε βοήθεια)

εξάρτηση (< εξαρτώμαι)

εφορία (οικονομική υπηρεσία)

κλίμα (ενός τόπου)

κλείνω (την πόρτα)

κόμμα (το σημείο στίξης)

κριτικός (αυτός που ασκεί κριτική)

λίρα (το νόμισμα)

λιμός (πεινιά)

λυτός (αυτός που έχει λυθεί)

όρος (συμφωνία)

σήκω (ρήμα)

σατιρικός (αυτός που σατιρίζει)

σκηνή (η)

σωρός (ο) (στοίβα από πράγματα)

τοιχος (ο)

ύλη (το υλικό)

φύλλο (δέντρου)

χήρος (αυτός που έχασε τη γυναίκα του)

ψηλός (αυτός που έχει ύψος)

δανικός (από τη Δανία)

διάλυμα (< διαλύω)

έκλυση (~ θερμοότητας)

εξάρτηση (~ του στρατιώτη)

ευφορία (α) πλούσια παραγωγή,
β) ευεξία)

κλήμα (το αμπέλι)

κλίνω (ένα ρήμα)

κώμα (λήθαργος)

κρητικός (από την Κρήτη)

λύρα (το μουσικό όργανο)

λοιμός (επιδημική νόσος)

λιτός (αυτός που αρκείται σε λίγα)

όρος (βουνό)

σύκο (το φρούτο)

σατυρικός (ο σχετικός με το σάτυρο)

σκοινί (το)

σορός (η) (το νεκρό σώμα)

τείχος (το)

ίλη (μονάδα τεθωρακισμένων)

φύλο (αρσενικό ή θηλυκό)

χóiρος (το γουρουνί)

ψιλός (λεπτός)

Παρώνυμα

Παρώνυμα είναι λέξεις που μοιάζουν κάπως στην προφορά, αλλά έχουν διαφορετική σημασία. Αυτός ακριβώς είναι και ο λόγος που συχνά συγχέουμε τη σημασία της μιας λέξης με την άλλη. Πολλές φορές οι λέξεις αυτές ξεχωρίζουν, γιατί τονίζονται σε διαφορετική συλλαβή. Στην περίπτωση αυτή μιλάμε για **τονικά παρώνυμα**.

Παραδείγματα παρώνυμων:

αμαρτωλός (αυτός που έχει αμαρτίες)

αμείλικτος (σκληρός)

αμυγδαλιές (το δέντρο)

άπληστος (αχόρταγος)

αχόρταγος (λαίμαργος)

γένεση (δημιουργία)

γέρνω

γέρος (ηλικιωμένος)

εκατόμβη (πολλά θύματα)

εγκληματώ (κάνω έγκλημα)

έκθλιψη (στη γραμματική)

επιβολή (~ ενός φόρου)

ημιτόνιο (στη μουσική)

ηπειρωτικός (αυτός που ανήκει σε ήπειρο)

ήμερος

θόλος

Ινδός (από την Ινδία)

καλόβολος (βολεύεται εύκολα)

κάμαρα (το δωμάτιο)

νόμος

οδύνη (ψυχικός πόνος)

παίρνω (κάτι)

αρματολός (αυτός που κρατά άρματα)

αμίλητος (που δε μιλά)

αμυγδαλές (ο αδένας)

άπλυτος (αυτός που δεν έχει πλυθεί)

αχόρταστος (αυτός που δε χόρτασε ακόμη)

γέννηση (ο τοκετός)

γερνώ

γερός (δυνατός)

κατακόμβη (υπόγειο νεκροταφείο)

εγκλιματίζω (συνηθίζω στο κλίμα)

έκλειψη (~ ηλίου)

επιβουλή (κακόβουλο σχέδιο)

ημίτονο (στα μαθηματικά)

ηπειρώτικος (από την Ήπειρο)

ήρεμος

θολός

Ινδιάνος (ο ιθαγενής της Αμερικής)

καλόβουλος (θέλει το καλό)

καμάρα (η θολωτή κατασκευή)

νομός

ωδίνες (οι πόνοι της γέννας)

περνώ (το δρόμο)

περήφανος

πολιτικός (αυτός που έχει σχέση με την πολιτική)

πρότυπο (υπόδειγμα)

σήραγα (το τούνελ)

στερώ (παίρνω κάτι που ανήκει σε άλλον)

στήλη (επιτύμβια)

σχολείο

σφήκα (το έντομο)

τεχνικός (σε σχέση με μια τέχνη)

περίφημος

πολίτικος (αυτός που έχει σχέση με την Κωνσταντινούπολη)

πρωτότυπο (όχι αντίγραφο)

σύριγγα (το όργανο για την ένεση)

υστερώ (μένω πίσω)

στύλος (η κολόνα)

σχόλιο

σφίγγα (μυθολογικό τέρας)

ο τεχνητός (αυτός που δεν είναι φυσικός)

Συνώνυμα και Αντίθετα

Συνώνυμα λέγονται οι λέξεις που είναι διαφορετικές μεταξύ τους, αλλά έχουν περίπου την ίδια σημασία (π.χ. βλέπω, κοιτάζω, παρατηρώ κ.λπ.). Θα πρέπει να θυμόμαστε ότι η σημασία τους δεν είναι ακριβώς η ίδια (βλ. παρακάτω ταυτόσημα), αλλά μας βοηθούν να περιγράψουμε αυτό που θέλουμε κάθε φορά, επιλέγοντας τη λέξη που μας ταιριάζει καλύτερα.

Αντίθετα λέγονται οι λέξεις που έχουν εντελώς διαφορετική σημασία μεταξύ τους (π.χ. ψηλός - κοντός, όμορφος - άσχημος).

Σημ. Συνώνυμες και Αντίθετες λέξεις θα βρούμε στην τρίτη στήλη των λημμάτων του Λεξικού μας.

Ταυτόσημα

Ταυτόσημες λέγονται οι λέξεις που η σημασία τους είναι εντελώς ίδια.

Τέτοιες ταυτόσημες λέξεις που συναντούμε στη γλώσσα μας είναι:

αραποσίτι
αχλάδι
γίδα
γρούλος
καταγής
κοκκινογούλια
μελισσουργός
(το πουλί)

καλαμπόκι
απίδι
κατσίκα
τριζόνι
χάμω
παντζάρια
μελισσοφάγος

όρνιθα
ορνιθώνας
πετεινός
στέγη
φλαμούρι
ψαρόνι

κότα
κοτέτσι
κόκορας
σκεπή
τίλιο
μαυροπούλι

6. Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

A. Πού τονίζουμε τις λέξεις

Ο τόνος σημειώνεται:

1. Πάνω στο φωνήεν που ακούγεται πιο πολύ: *εσύ, πάνω.*
2. Μπροστά και πάνω στο κεφαλαίο φωνήεν που τονίζεται: *Έλληνας, Όμηρος, Άρτα.*
3. Πάνω στο φωνήεν της διφθόγγου που προφέρεται δυνατότερα: *νεράιδα.*
4. Πάνω στο δεύτερο φωνήεν του δίψηφου φωνήεντος και του συνδυασμού **αυ** και **ευ**: *σακούλι, είμαστε, αύριο, εύχομαι.*
5. Σε κάθε λέξη μπορεί να τονιστεί μόνο μία από τις τρεις τελευταίες συλλαβές: *αγαπώ, τιμόνι, τρίγωνο.*

B. Πότε τονίζουμε τις λέξεις

1. Τόνο παίρνει κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές: *γράμμα, άνθρωπος.*
2. Οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν παίρνουν τόνο. Θεωρούνται μονοσύλλαβοι και μένουν χωρίς τόνο οι συνιζημένοι τύποι (δύο φωνήεντα που προφέρονται σε μια συλλαβή), π.χ. *μια, δυο, για, γεια, πια, ποιος, γιος, νιος, πω.*
Προσοχή στη διαφορά: *μία-μια, δύο-δυο, ο βίος-το βιος.*
3. Παίρνει τόνο ο **διαζευκτικός σύνδεσμος** ή (για να ξεχωρίζει από το άρθρο η): *Η η Άννα ή η Μαρία.*
4. Παίρνουν τόνο τα **ερωτηματικά** πού και πώς: *Πού ήσουν; Δε μας είπες πώς τα πέρασες.*
5. Παίρνουν τόνο τα **πού** και **πώς** στις παρακάτω περιπτώσεις: *πού να σου τα λέω, από πού κι ως πού, πού και πού, αραιά και πού, πώς και πώς.*
6. Παίρνουν τόνο και **οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών** (*μου, σου, του, την, της, τον, το, μας, σας, τους, τα*), όταν στην ανάγνωση υπάρχει περίπτωση να θεωρηθούν εγκλιτικές λέξεις: *ο πατέρας μου* είπε (= ο πατέρας είπε σ' εμένα), ενώ *ο πατέρας μου* είπε (ο δικός μου πατέρας είπε), *η δασκάλα* **μάς** τα έδωσε (η δασκάλα τα έδωσε σ' εμάς), ενώ *η δασκάλα* **μας** τα έδωσε (η δική μας δασκάλα τα έδωσε).
Όταν, όμως, δεν υπάρχει περίπτωση να μπερδευτούν οι προσωπικές αντωνυμίες με τα ομόηχά τους εγκλιτικά, τότε δεν παίρνουν τόνο: *Ο δάσκαλος που θα μας στείλουν.*
8. Ο τόνος του εγκλιτικού που ακούγεται στη λήγουσα των προπαροξύτων λέξεων σημειώνεται: *ο πρόεδρος* μας. Το ίδιο γίνεται και στο πρώτο από τα δύο εγκλιτικά, όταν προηγείται παροξύτονη προστακτική: *δώσε μου* το.
9. Όταν μια λέξη παθαίνει έκθλιψη ή αποκοπή και γίνεται μονοσύλλαβη, κρατάει τον τόνο: *μήτε* αυτός - *μήτ'* αυτός, *δείξε* το - *δείξ'* το.
10. Ένας τύπος του ρήματος που έμεινε άτονος μετά από αφαίρεση, δεν ανεβάζει τον τόνο στην προηγούμενη λέξη: *θα έλεγε* - *θα* 'λεγε, *μου έριξε* - *μου* 'ριξε, αλλά *θά* 'ρθω και *θα* 'ρθω.

7. Η γραφή των αριθμητικών

Τα **αριθμητικά** είναι λέξεις που φανερώνουν αριθμητικές ποσότητες ή εκφράζουν αριθμητικές σχέσεις. Τα αριθμητικά είναι **επίθετα** ή **ουσιαστικά**.

Τα αριθμητικά επίθετα τα χωρίζουμε στις παρακάτω κατηγορίες:

- **απόλυτα**, που φανερώνουν ορισμένο πλήθος (*ένας - μία - ένα, δύο, τρεις - τρία, τέσσερις - τέσσερα, πέντε, δεκαέξι, τριάντα, εκατό, χίλια κ.λπ.*)
- **τακτικά**, που φανερώνουν τη θέση που παίρνει κάτι σε μια σειρά από όμοια πράγματα (*πρώτος, δεύτερος, τρίτος, τέταρτος, δέκατος όγδοος, εικοστός, τριακοστός, χιλιοστός κ.λπ.*)
- **πολλαπλασιαστικά**, που φανερώνουν από πόσα μέρη αποτελείται κάτι (*μονός, διπλός, τριπλός, πενταπλός, εικοσαπλός κ.λπ.*)
- **αναλογικά**, που φανερώνουν πόσες φορές μεγαλύτερο είναι ένα ποσό από ένα άλλο (*διπλάσιος, τριπλάσιος, τετραπλάσιος, δεκαπλάσιος κ.λπ.*)

Τα **αριθμητικά ουσιαστικά** είναι αφηρημένα ουσιαστικά, σχηματίζονται από τις καταλήξεις των απόλυτων αριθμητικών και ονομάζονται **περιληπτικά**. Φανερώνουν:

- α.** το περίπου (*δεκαριά, εικοσαριά, πενηνταριά κ.λπ.*)
- β.** πλήθος μονάδων που κάνουν ένα σύνολο (*δυάδα, τριάδα, τετράδα, πενήντάδα κ.λπ.*)

Τι πρέπει να προσέχουμε στη γραφή των αριθμητικών

- Τα απόλυτα αριθμητικά από το 13 έως το 19 γράφονται με μία λέξη: *δεκατρία, δεκαέξι, δεκαοχτώ*. Από το 21 και μετά γράφονται σε χωριστές λέξεις: *είκοσι πέντε, σαράντα δύο*.
- Τα τακτικά αριθμητικά γράφονται σε χωριστές λέξεις από το 13 και μετά: *δέκατος τρίτος, εικοστός όγδοος*.
- Γράφονται **με ένα ν**: το *ένατος*, το *ενενήντα* (90) με τα παράγωγά του (*ενενηκοστός κ.λπ.*).
- Γράφονται **με δύο ν**: το *εννέα - εννιά* (9) το *εννιακόσια* (900) με τα παράγωγά του (*εννιακοσιοστός*).

Τα αριθμητικά ένα, τρία και τέσσερα έχουν 3 γένη και κλίνονται: Το ένα μόνο στον ενικό, το τρία και το τέσσερα μόνο στον πληθυντικό.

- Τα αριθμητικά, όταν γίνονται πρώτα συνθετικά σε κάποιες λέξεις, γράφονται ως εξής:

Το αριθμητικό	γίνεται	όπως στο
ένα	μον(ο)-	μονόστηλο, μονάκριβη
δύο	δι-	δίψηφο, διμέτωπος
	δισ-	δισεκατομμύριο
	δυ-	δυάδα
τρία	τρι-	τρίγωνο, τρίποδο
	τρισ-	τρισέλιδος, τρισένδοξος
τέσσερα	τετρα-	τετράπλευρο, τετραώροφος
πέντε	πεντο-	πεντοζάλης, πεντόβολα
	πεντα-	πεντάμηνο, πεντάλεπτο
έξι	εξα-	εξάχρονος, εξαπτέρυγα
επτά ή εφτά	επτα- ή εφτα-	επτάχρονος, επταμηνίτικος
οκτώ ή οχτώ	οκτα- ή οχτα-	οκτάτομος, οχτάωρο
εννέα ή εννιά	εννια-	εννιάμερα

Πίνακας των απόλυτων και των τακτικών αριθμητικών

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα Αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
1	α'	ένας, μία-μια, ένα	πρώτος
2	β'	δύο, δυο	δεύτερος
3	γ'	τρεις, τρία	τρίτος
4	δ'	τέσσερις, τέσσερα	τέταρτος
5	ε'	πέντε	πέμπτος
6	στ'	έξι	έκτος
7	ζ'	επτά (εφτά)	έβδομος
8	η'	οκτώ (οχτώ)	όγδοος
9	θ'	εννέα (εννιά)	ένατος
10	ι'	δέκα	δέκατος
11	ια'	ένδεκα (έντεκα)	ενδέκατος
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος
13	ιγ'	δεκατρία	δέκατος τρίτος
14	ιδ'	δεκατέσσερα	δέκατος τέταρτος
15	ιε'	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος
16	ιστ'	δεκαέξι (δεκάξι)	δέκατος έκτος
17	ιζ'	δεκαεπτά (δεκαεφτά)	δέκατος έβδομος

18	ιη'	δεκαοκτώ (δεκαοχτώ)	δέκατος όγδοος
19	ιθ	δεκαεννέα (δεκαεννιά)	δέκατος ένατος
20	κ'	είκοσι	εικοστός
30	λ'	τριάντα	τριακοστός
40	μ'	σαράντα	τεσσαρακοστός
50	ν'	πενήντα	πεντηκοστός
60	ξ'	εξήντα	εξηκοστός
70	ο'	εβδομήντα	εβδομηκοστός
80	π'	ογδόντα	ογδοηκοστός
90	Ϟ'	ενενήντα	ενενηκοστός
100	ρ'	εκατό	εκατοστός
101	ρα'	εκατόν ένα	εκατοστός πρώτος
110	ρι'	εκατόν δέκα	εκατοστός δέκατος
200	σ'	διακόσιοι, -ιες, -ια	διακοσιοστός
300	τ'	τρ(ι)ακόσιοι, -ιες, -ια	τριακοσιοστός
400	υ'	τετρακόσιοι, -ιες, -ια	τετρακοσιοστός
500	φ'	πεντακόσιοι, -ιες, -ια	πεντακοσιοστός
600	χ'	εξακόσιοι, -ιες, -ια	εξακοσιοστός
700	ψ'	εφτακόσιοι, -ιες, -ια	εφτακοσιοστός
800	ω'	οχτακόσιοι, -ιες, -ια	οχτακοσιοστός
900	Ϙ	εννιακόσιοι, -ιες, -ια	εννιακοσιοστός
1.000	, α	χίλιοι, -ιες, -ια	χιλιοστός
2.000	, β	δύο χιλιάδες	δισχιλιοστός
10.000	, ι	δέκα χιλιάδες	δεκακισχιλιοστός
100.000	, ρ	εκατό χιλιάδες	εκατοντακισχιλιο- στός
1.000.000		ένα εκατομμύριο	εκατομμυριοστός
1.000.000.000		ένα δισεκατομμύριο	δισεκατομμυριοστός

8. ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΛΙΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

1. ΟΝΟΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ							
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ					
Ονομαστική	Γενική	Αιτιατική	Κλητική	Ονομαστική	Γενική	Αιτιατική	Κλητική
ΑΡΘΡΑ							
Αρσενικό	του	το(ν)	----	οι	των	τους	---
Θηλυκό	της	τη(ν)	----	οι	των	τις	---
Ουδέτερο	του	το	---	τα	των	τα	---
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ							
Αρσενικά							
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ					
01 αρσ. σε -ας ισοσύλλ.	του αγώνα	τον αγώνα	αγώνα	οι αγώνες	των αγώνων	τους αγώνες	αγώνες
02 αρσ. σε -ας ισοσύλλ.	του ταμια	τον ταμια	ταμια	οι ταμίες	των ταμιών	τους ταμίες	ταμίες
03 αρσ. σε -ας ισοσύλλ.	του πίνακα	τον πίνακα	πίνακα	οι πίνακες	των πινάκων	τους πίνακες	πίνακες
04 αρσ. σε -άς ανισοσύλλ.	του ψαρά	τον ψαρά	ψαρά	οι ψαράδες	των ψαράδων	τους ψαράδες	ψαράδες
05 αρσ. σε -ης ισοσύλλ.	του ναύτη	το(ν) ναύτη	ναύτη	οι ναύτες	των ναυτών	τους ναύτες	ναύτες
06 αρσ. σε -ής ισοσύλλ.	του νικητή	το(ν) νικητή	νικητή	οι νικητές	των νικητών	τους νικητές	νικητές
06 αρσ. σε -ής με διατλό πληθ.	του βουτηχτή	το(ν) βουτηχτή	βουτηχτή	οι βουτηχτές βουτηχτάδες	των βουτηχτών βουτηχτάδων	τους βουτηχτές βουτηχτάδες	βουτηχτές βουτηχτάδες

Ο8 αρσ. σε -ης αντισούλλ.	ο καφετζής	του καφετζή	τον καφετζή	καφετζή	οι καφετζήδες	των καφετζήδων	τους καφετζήδες	καφετζήδες	
Ο9 αρσ. σε -ης αντισούλλ.	ο μανάβης	του μανάβη	το(ν) μανάβη	μανάβη	οι μανάβηδες	των μανάβηδων	τους μανάβηδες	μανάβηδες	
Ο10 αρσ. σε -ης αντισούλλ.	ο φούρναρης	του φούρναρη	το(ν) φούρναρη	φούρναρη	οι φουρνάριδες	των φουρνάριδων	τους φουρνάριδες	φουρνάριδες	
Ο11 αρσ. σε -ές αντισούλλ.	ο καφές	του καφέ	τον καφέ	καφέ	οι καφέδες	των καφέδων	τους καφέδες	καφέδες	
Ο12 αρσ. σε -ούς αντισούλλ.	ο παππούς	του παππού	τον παππού	παππού	οι παππούδες	των παππούδων	τους παππούδες	παππούδες	
Ο13 αρσ. σε -ός αντισούλλ.	ο ουρανός	του ουρανού	τον ουρανό	ουρανέ	οι ουρανοί	των ουρανών	τους ουρανοί	ουρανοί	
Ο14 αρσ. σε -ός αντισούλλ.	ο δρόμος	του δρόμου	το δρόμο	δρόμε	οι δρόμοι	των δρόμων	τους δρόμους	δρόμοι	
Ο15 αρσ. σε -ός αντισούλλ.	ο αντιπάλος	του αντιπάλου	τον αντιπало	αντίπαλε	οι αντίπαλοι	των αντιπάλων	τους αντιπάλους	αντίπαλοι	
Ο16 αρσ. σε -ός αντισούλλ.	ο άγγελος	του αγγέλου	τον άγγελο	άγγελε	οι άγγελοι	των αγγέλων	τους αγγέλους	άγγελοι	
Ο17 αρσ. σε -ές ιδιόκλιτα	ο δεκανέας	του δεκανέα	το δεκανέα	δεκανέα	οι δεκανείς	των δεκανέων	τους δεκανείς	δεκανείς	
Θηλυκά									
Ο18 θηλ. σε -ά αντισούλλ.	η καρδιά	της καρδιάς	την καρδιά	καρδιά	οι καρδιές	των καρδιών	τις καρδιές	καρδιές	
Ο19 θηλ. σε -α αντισούλλ.	η ώρα	της ώρας	την ώρα	ώρα	οι ώρες	των ωρών	τις ώρες	ώρες	
Ο20 θηλ. σε -α αντισούλλ.	η θάλασσα	της θάλασσας	τη θάλασσα	θάλασσα	οι θάλασσες	των θαλασσών	τις θαλασσες	θάλασσες	
Ο21 θηλ. σε -α αντισούλλ.	η ελπίδα	της ελπίδας	την ελπίδα	ελπίδα	οι ελπίδες	των ελπίδων	τις ελπίδες	ελπίδες	
Ο22 θηλ. σε -α αντισούλλ.	η σάλπιγγα	της σάλπιγγας	τη σάλπιγγα	σάλπιγγα	οι σάλπιγγες	των σάλπιγγων	τις σάλπιγγες	σάλπιγγες	

023 θηλ. σε -ά ισοσύλλ.	η γιαγιά	της γιαγιάς	τη γιαγιά	γιαγιά	οι γιαγιάδες	των γιαγιάδων	τις γιαγιάδες	γιαγιάδες	
024 θηλ. σε -ή ισοσύλλ.	η ψυχή	της ψυχής	την ψυχή	ψυχή	οι ψυχές	των ψυχών	τις ψυχές	ψυχές	
025 θηλ. σε -η ισοσύλλ.	η ανάγκη	της ανάγκης	την ανάγκη	ανάγκη	οι ανάγκες	των αναγκών	τις ανάγκες	ανάγκες	
026 θηλ. σε -η ισοσύλλ.	η ζάχαρη	της ζάχαρης	τη ζάχαρη	ζάχαρη	οι ζάχαρες	-	τις ζάχαρες	ζάχαρες	
027 θηλ. σε -η αρχαιοκλ.	η πράξη	της πράξης	την πράξη	πράξη	οι πράξεις	των πράξεων	τις πράξεις	πράξεις	
028 θηλ. σε -η αρχαιοκλ.	η δύναμη	της δυναμής	δύναμη	δύναμη	οι δυνάμεις	των δυνάμεων	τις δυνάμεις	δυνάμεις	
029 θηλ. σε -ος αρχαιοκλ.	η διάμετρος	της διαμέτρου	τη διάμετρο	(διάμετρο)	οι διάμετροι (διάμετρος)	των διαμέτρων	τις διαμέτρους (διάμετρος)	διάμετροι	
030 θηλ. σε -ού ανισοσύλλ.	η αλεπού	της αλεπούς	την αλεπού	αλεπού	οι αλεπούδες	των αλεπούδων	τις αλεπούδες	αλεπούδες	
Ουδέτερα									
031 Ουδ. σε -ό ισοσύλλ.	το βουνό	του βουνού	το βουνό	βουνό	τα βουνά	των βουνών	τα βουνά	βουνά	
032 Ουδ. σε -ο ισοσύλλ.	το μήλο	του μήλου	το μήλο	μήλο	τα μήλα	των μήλων	τα μήλα	μήλα	
033 Ουδ. σε -ο ισοσύλλ.	το σίδερο	του σιδήρου	το σίδερο	σίδηρο	τα σίδηρα	των σιδήρων	τα σίδηρα	σίδηρα	
034 Ουδ. σε -ο ισοσύλλ.	το θέατρο	του θεάτρου	το θέατρο	θέατρο	τα θέατρα	των θεάτρων	τα θέατρα	θέατρα	
035 Ουδ. σε -ί ισοσύλλ.	το παιδί	του παιδιού	το παιδί	παιδί	τα παιδιά	των παιδιών	τα παιδιά	παιδιά	
036 Ουδ. σε -ι ισοσύλλ.	το τραγούδι	του τραγουδιού	το τραγούδι	τραγούδι	τα τραγούδια	των τραγουδιών	τα τραγούδια	τραγούδια	
037 Ουδ. σε -ος ισοσύλλ.	το μέρος	του μέρους	το μέρος	μέρος	τα μέρη	των μερών	τα μέρη	μέρη	

038 Ουδ. σε -ος ιουσιβλ.	το εδάφος	του εδάφους	το εδάφος	εδάφος	τα εδάφη	των εδαφών	τα εδάφη	εδάφη	
039 Ουδ. σε -μα αντισυβλ.	το κόμμα	του κόμματος	το κόμμα	κόμμα	τα κόμματα	των κομμάτων	τα κόμματα	κόμματα	
040 Ουδ. σε -μα αντισυβλ.	το όνομα	του ονόματος	το όνομα	όνομα	τα ονόματα	των ονομάτων	τα ονόματα	ονόματα	
041 ουδ. σε -μο αντισυβλ.	το γράψιμο	του γραψιματος	το γράψιμο	γράψιμο	τα γραψίματα	των γραψιμάτων	τα γραψίματα	γραψίματα	
042 Ουδ. σε -ας αντισυβλ.	το κρέας	του κρέατος	το κρέας	κρέας	τα κρέατα	των κρεάτων	τα κρέατα	κρέατα	
043 Ουδ. σε -ως αντισυβλ.	το φως	του φωτός	το φως	φως	τα φώτα	των φώτων	τα φώτα	φώτα	
044 Ουδ. σε -ον ιδιόκλιτα	το ον	του όντος	το ον	ον	τα όντα	των όντων	τα όντα	όντα	
045 Ουδ. σε -ον ιδιόκλιτα	το μέλλον	του μέλλοντος	το μέλλον	μέλλον	τα μέλλοντα	των μελλόντων	τα μέλλοντα	μέλλοντα	
046 Ουδ. σε -αν ιδιόκλιτα	το παν	του παντός	το παν	παν	τα πάντα	των πάντων	τα πάντα	πάντα	
047 Ουδ. σε -έν ιδιόκλιτα	το μηδέν	του μηδενός	το μηδέν	μηδέν	τα φωνηέντα	των φωνηέντων	τα φωνηέντα	φωνηέντα	
048 Ουδ. σε -εν ιδιόκλιτα	το φωνήεν	του φωνηέντος	το φωνήεν	φωνήεν	τα φωνηέντα	των φωνηέντων	τα φωνηέντα	φωνηέντα	
049 Ουδ. σε -ύ ιδιόκλιτα	το οξύ	του οξέως	το οξύ	οξύ	τα οξέα	των οξέων	τα οξέα	οξέα	
050 Ουδ. σε -ο ιδιόκλιτα	το δόρυ	του δόρατος	το δόρυ	δόρυ	τα δόρατα	των δοράτων	τα δόρατα	δόρατα	
ΕΠΙΘΕΤΑ									
E1 Επιθ. σε -ος, -ή, -ό	ο καλός η καλή το καλό	του καλού της καλής του καλού	τον καλό την καλή το καλό	καλέ καλή καλό	οι καλοί οι καλές τα καλά	των καλών των καλών των καλών	τους καλούς τις καλές τα καλά	καλοί καλές καλά	
E2 Επιθ. σε -ος, -η, -ο	ο όμορφος η όμορφη το όμορφο	του όμορφου της όμορφης του όμορφου	τον όμορφο την όμορφη το όμορφο	όμορφε όμορφη όμορφο	οι όμορφοι οι όμορφες τα όμορφα	των όμορφων των όμορφων των όμορφων	τους όμορφους τις όμορφες τα όμορφα	όμορφοι όμορφες όμορφα	

E3 Επιθ. σε -ος, -α, -ο	ο ωρατός η ωραία το ωραίο	του ωραίου της ωραίας του ωραίου	τον ωραίο την ωραία το ωραίο	ωραία ωραία ωραία	οι ωραίοι οι ωραίες τα ωραία	των ωραίων των ωραίων των ωραίων	τους ωραίους τις ωραίες τα ωραία	ωραίοι ωραίες ωραία	
E4 Επιθ. σε -ος, -τα, -ο	ο πλούσιος η πλούσια το πλούσιο	του πλούσιου της πλούσιας του πλούσιου	τον πλούσιο την πλούσια το πλούσιο	πλούσιε πλούσια πλούσιο	οι πλούσιοι οι πλούσιες τα πλούσια	των πλούσιων των πλούσιων των πλούσιων	τους πλούσιους τις πλούσιες τα πλούσια	πλούσιοι πλούσιες πλούσια	
E5 Επιθ. σε -ός, τή, -ή	ο γλυκός η γλυκιά το γλυκό	του γλυκού της γλυκιάς του γλυκού	το γλυκό τη γλυκιά το γλυκό	γλυκέ γλυκιά γλυκό	οι γλυκοί οι γλυκιές τα γλυκά	των γλυκών των γλυκών των γλυκών	τους γλυκούς τις γλυκιές τα γλυκά	γλυκοί γλυκιές γλυκά	
E6 Επιθ. σε -ός, τή, -ή	ο βαθύς η βαθιά το βαθύ	του βαθιού της βαθιάς του βαθιού	το βαθύ τη βαθιά το βαθύ	βαθύ βαθιά βαθύ	οι βαθιοί οι βαθιές τα βαθιά	των βαθιών των βαθιών των βαθιών	τους βαθιούς τις βαθιές τα βαθιά	βαθιοί βαθιές βαθιά	
E7 Επιθ. σε -ής, -τή, -ι	ο σταχτής η σταχτιά το σταχτι	του σταχτιού της σταχτιάς του σταχτιού	το σταχτι τη σταχτιά το σταχτι	σταχτι σταχτιά σταχτι	οι σταχτιοί οι σταχτιές τα σταχτιά	των σταχτιών των σταχτιών των σταχτιών	τους σταχτιούς τις σταχτιές τα σταχτιά	σταχτιοί σταχτιές σταχτιά	
E8 Επιθ. σε -ής, -α, -ικο	ο ζηλιάρης η ζηλιάρα το ζηλιάρικο	του ζηλιάρη της ζηλιάρας του ζηλιάρικου	το ζηλιάρη τη ζηλιάρα το ζηλιάρικο	ζηλιάρη ζηλιάρα ζηλιάρικο	οι ζηλιάρηδες οι ζηλιάρες τα ζηλιάρικα	των ζηλιάρηδων των ζηλιάρικων των ζηλιάρικων	τους ζηλιάρηδες τις ζηλιάρες τα ζηλιάρικα	ζηλιάρηδες ζηλιάρες ζηλιάρικα	
E9 Επιθ. σε -ής, -ής, -ές	ο συνεχής η συνεχής το συνεχές	του συνεχούς της συνεχούς του συνεχούς	το συνεχή τη συνεχή το συνεχές	συνεχί(ς) συνεχής συνεχές	οι συνεχείς οι συνεχείς τα συνεχή	των συνεχών των συνεχών των συνεχών	τους συνεχείς τις συνεχείς τα συνεχή	συνεχείς συνεχείς συνεχή	
E10 Επιθ. σε -ός, -ος & -η, -ο	ο διάδικος η διάδικος διάδικη το διάδικο	του διαδίκου διάδικου της διαδίκου του διαδίκου διάδικου	το διάδικο την διάδικο διάδικη το διάδικο	διάδικε διάδικε διάδικη διάδικο	οι διάδικοι οι διάδικοι οι διάδικες τα διάδικα	των διαδίκων των διαδίκων των διαδίκων διάδικων	τους διαδίκους διάδικους τις διαδίκους διάδικες τα διάδικα	διάδικοι διάδικοι διάδικες διάδικα	
Επιθετο πολύς, πολλή, πολύ	ο πολύς η πολλή το πολύ	της πολλής	τον πολύ την πολλή το πολύ		οι πολλοί οι πολλές τα πολλά	των πολλών των πολλών των πολλών	τους πολλούς τις πολλές τα πολλά	(πολλοί) (πολλές) (πολλά)	
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ									
	ένας μία ένα	ενός μιας ενός	ένα(ν) μία, μια ένα						

						τρεις τρεις τρία	τριών τριών τριών	τρεις τρεις τρία	τριών τριών τριών	τρεις τρεις τρία	
						τέσσερις τέσσερις τέσσερα	τεσσάρων τεσσάρων τεσσάρων	τέσσερις τέσσερις τέσσερα	τεσσάρων τεσσάρων τεσσάρων	τέσσερις τέσσερις τέσσερα	
ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ											
		εγώ	εμένα, με	εμένα, με	εμείς	εμείς	εμάς, μας	εμείς	εμάς, μας	εμάς, μας	
		εσύ	εσένα, σε	εσύ	εσείς	εσείς	εσάς, σας	εσείς	εσάς, σας	εσείς	
		αυτός, τος	αυτού, του	αυτόν, τον	αυτοί, τοι	αυτοί, τοι	αυτών, τους	αυτούς, τους	αυτών, τους	αυτούς, τους	
		αυτή, τη	αυτήs, της	αυτή(ν), τη(ν)	αυτές, τες	αυτές, τες	αυτών, τους	αυτές, τες	αυτών, τους	αυτές, τες	
		αυτό, το	αυτού, του	αυτό, το	αυτά, τα	αυτά, τα	αυτών, τους	αυτά, τα	αυτών, τους	αυτά, τα	
ΡΗΜΑΤΑ											
είμαι											
ενεστ.	ορ./οπ.	είμαι	είσαι	είσαι	είναι	είμαστε	είστε	είστε	είστε	είναι	
	μτχ.	όντας									
	οριστ.	ήμουν	ήσουν	ήσαν	ήταν	ήμαστε & ήμασταν	ήσατε & ήσασταν	ήσατε & ήσασταν	ήσατε & ήσασταν	ήσαν	
	μέλλ.	θα είμαι	θα είσαι	θα είναι	θα είναι	θα είμαστε	θα είστε & θα είσατε	θα είστε & θα είσατε	θα είστε & θα είσατε	θα είναι	
έχω											
ενεστ.	ορ./οπ.	έχω	έχεις	έχεις	έχει	έχουμε	έχετε	έχετε	έχετε	έχουν	
	μτχ.	έχοντας									
	οριστ.	είχα	είχες	είχαν	είχε	είχαμε	είχατε	είχατε	είχατε	είχαν	
	μέλλ.	θα έχω	θα έχεις	θα έχουν	θα έχει	θα έχουμε	θα έχετε	θα έχετε	θα έχετε	θα έχουν	
P1 δένω											

ενεστ.	ορ./ υπ.	δένω	δένεις	δένει	δένουμε	δένετε	δένουν
	προστ.		δένε			δένετε	
	μχ.	δένοντας					
πρτ.	οριστ.	έδενα	έδενεις	έδενε	δέναμε	δένατε	έδεναν
αορ.	οριστ.	έδεσα	έδεοεις	έδεσε	δέοαμε	δέοατε	έδεσαν
	υποτ.	δέσω	δέσοεις	δέσει	δέοουμε	δέοοτε	δέοουν
	προστ.		δέσε			δέοτε	
εξακολ. μέλλ.		θα δένω	θα δένεις	θα δένει	θα δένουμε	θα δένετε	θα δένουν
συνοπτ. μέλλ.		θα δέσω	θα δέοεις	θα δέοει	θα δέοουμε	θα δέοοτε	θα δέοουν
πρκ.	ορ./ υπ.	έχω δέοει (ή έχω δεμένο)	έχεις δέοει	έχει δέοει	έχοουμε δέοει	έχετε δέοει	έχουν δέοει
υπερσ.		είχα δέοει (ή είχα δεμένο)	είχεις δέοει	είχε δέοει	είχαμε δέοει	είχατε δέοει	είχαν δέοει
μέλλ. συντελ.		θα έχω δέοει (ή θα έχω δεμένο)	θα έχεις δέοει	θα έχει δέοει	θα έχοουμε δέοει	θα έχετε δέοει	θα έχουν δέοει
δένομαι							
ενεστ.	ορ./ υπ.	δένομαι	δένεοαι	δένεται	δενόμαοτε	δένεοτε	δένονται
	προστ.		(δένου)			(δένεοτε)	
πρτ.	οριστ.	δενόμοιου	δενόοου	δενόταν	δενόμαοταν, -αοτε	δενόοαοταν, -αοτε	δενόταν
αορ.	οριστ.	δέθηκα	δέθηκες	δέθηκε	δεθήκαμε	δεθήκατε	δέθηκαν
	υποτ.	δεθλώ	δεθείς	δεθεί	δεθούμε	δεθείτε	δεθούν
	προστ.		δέοου			δεθείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα δένομαι	θα δένεοαι	θα δένεται	θα δενόμαοτε	θα δένεοτε	θα δένονται

συνοπ. μέλλ.	θα δεθώ	θα δεθείς	θα δεθεί	θα δεθοῦμε	θα δεθείτε	θα δεθούν
πρκ.	ὄρω δεθεί (ἢ εἶμαι δεμένος)	έχεις δεθεί	έχει δεθεί	έχουμε δεθεί	έχετε δεθεί	έχουν δεθεί
	μτχ. δεμένος, -η, -ο					
υπερσ.	είχα δεθεί (ἢ ἦμουν δεμένος)	είχες δεθεί	είχε δεθεί	είχαμε δεθεί	είχατε δεθεί	είχαν δεθεί
μέλλ. συντελ.	θα έχω δεθεί (ἢ θα εἶμαι δεμένος)	θα έχεις δεθεί	θα έχει δεθεί	θα έχουμε δεθεί	θα έχετε δεθεί	θα έχουν δεθεί
P2 κρύβω						
ενεστ.	κρύβω	κρύβεις	κρύβει	κρύβουμε	κρύβετε	κρύβουν
	προστ.		κρύβε		κρύβετε	
	μτχ.					
πρτ.	κρύβοντας					
οριστ.	έκρυβα	έκρυβες	έκρυβε	κρύβαμε	κρύβατε	έκρυβαν
αόρ.	έκρυψα	έκρυψες	έκρυψε	κρύψαμε	κρύψατε	έκρυψαν
	υποστ.	κρύψω	κρύψει	κρύψουμε	κρύψετε	κρύψουν
	προστ.	κρύψε			κρύψτε	
εξασκολ. μέλλ.	θα κρύβω	θα κρύβεις	θα κρύβει	θα κρύβουμε	θα κρύβετε	θα κρύβουν
συνοπ. μέλλ.	θα κρύψω	θα κρύψεις	θα κρύψει	θα κρύψουμε	θα κρύψετε	θα κρύψουν
πρκ.	έχω κρύψει (ἢ έχω κρυμμένο)	έχεις κρύψει	έχει κρύψει	έχουμε κρύψει	έχετε κρύψει	έχουν κρύψει
υπερσ.	είχα κρύψει (ἢ είχα κρυμμένο)	είχες κρύψει	είχε κρύψει	είχαμε κρύψει	είχατε κρύψει	είχαν κρύψει
μέλλ. συντελ.	θα έχω κρύψει (ἢ θα έχω κρυμμένο)	θα έχεις κρύψει	θα έχει κρύψει	θα έχουμε κρύψει	θα έχετε κρύψει	θα έχουν κρύψει
κρύβομαι						
ενεστ.	κρύβομαι	κρύβεσαι	κρύβεται	κρύβομαστε	κρύβεστε	κρύβονται

	προστ.		(κρύβου)		κρυβόταν	κρυβόμασταν, -αστε	(κρύβεστε)	κρυβόνταν
πρτ.	οριστ.	κρυβόμου	κρυβού	κρυβόταν	κρυβόμασταν, -αστε	κρυβόμασταν, -αστε	κρυβόμασταν, -αστε	κρυβόνταν
αόρ.	οριστ.	κρύφτηκα	κρύφτηκες	κρύφτηκα	κρύφτηκαμε	κρύφτηκατε	κρύφτηκατε	κρύφτηκαν
	υποστ.	κρυφτώ	κρυφτείς	κρυφτεί	κρυφτούμε	κρυφτείτε	κρυφτείτε	κρυφτούν
	προστ.		κρύψου			κρυφτείτε	κρυφτείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα κρυβόμαι	θα κρύβεσαι	θα κριβεται	θα κρυβόμαστε	θα κρύβεστε	θα κρύβεστε	θα κρύβονται
συνοπτ. μέλλ.		θα κρυφτώ	θα κρυφτείς	θα κρυφτει	θα κρυφτούμε	θα κρυφτείτε	θα κρυφτείτε	θα κρυφτούν
πρκ.	ορ. / υπ.	έχω κρυφτεί (ή είμαι κρυμμένος)	έχεις κρυφτεί	έχει κρυφτεί	έχουμε κρυφτεί	έχετε κρυφτεί	έχετε κρυφτεί	έχουν κρυφτεί
	μτχ.	κρυμμένος, -η, -ο						
υπερσ.		είχα κρυφτεί (ή ήμουν κρυμμένος)	είχες κρυφτεί	είχε κρυφτεί	είχαμε κρυφτεί	είχατε κρυφτεί	είχατε κρυφτεί	είχαν κρυφτεί
μέλλ. συντελ.		θα έχω κρυφτεί (ή θα είμαι κρυμμένος)	θα έχεις κρυφτεί	θα έχει κρυφτεί	θα έχουμε κρυφτεί	θα έχετε κρυφτεί	θα έχετε κρυφτεί	θα έχουν κρυφτεί
		P3 πλέκω						
ενεστ.	ορ. / υπ.	πλέκω	πλέκεις	πλέκει	πλέκουμε	πλέκετε	πλέκετε	πλέκουν
	προστ.		πλέκε			πλέκετε	πλέκετε	
	μτχ.	πλέκοντας						
πρτ.	οριστ.	έπλεκα	έπλεκες	έπλεκε	έπλεκαμε	έπλεκατε	έπλεκατε	έπλεκαν
αόρ.	οριστ.	έπλεξα	έπλεξες	έπλεξε	έπλεξαμε	έπλεξατε	έπλεξατε	έπλεξαν
	υποστ.	πλέξω	πλέξεις	πλέξει	πλέξουμε	πλέξετε	πλέξετε	πλέξουν
	προστ.		πλέξε			πλέξετε	πλέξετε	
εξακολ. μέλλ.		θα πλέκω	θα πλέκεις	θα πλέκει	θα πλέκουμε	θα πλέκετε	θα πλέκετε	θα πλέκουν

συνοπ. μέλλ.	θα πλέξω	θα πλέξεις	θα πλέξει	θα πλέξουμε	θα πλέξετε	θα πλέξουν
πρκ.	ορ. / σπ. έχω πλέξει (ή έχω πλεγμένο)	έχεις πλέξει	έχει πλέξει	έχομε πλέξει	έχετε πλέξει	έχουν πλέξει
υπερσ.	ειχα πλέξει (ή ειχα πλεγμένο)	ειχες πλέξει	ειχε πλέξει	ειχαμε πλέξει	ειχατε πλέξει	ειχαν πλέξει
μέλλ. συντελ.	θα έχω πλέξει (ή θα έχω πλεγμένο)	θα έχεις πλέξει	θα έχει πλέξει	θα έχουμε πλέξει	θα έχετε πλέξει	θα έχουν πλέξει
πλέκομαι						
ενεστ.	πλέκομαι	πλέκεις (πλέκω)	πλέκεται	πλεκόμαστε	πλέκεστε (πλέκεστε)	πλέκονται
πρτ.	πλεκόμουν	πλεκόσουν	πλεκόταν	πλεκόμασταν, -αστε	πλεκόσασταν, -αστε	πλέκονταν
αορ.	πλέχτηκα	πλέχτηκες	πλέχτηκε	πλεχτήκαμε	πλεχτήκατε	πλέχτηκαν
	πλεχτώ	πλεχτείς	πλεχτεί	πλεχτούμε	πλεχτείτε	πλεχτούν
	προστ.	πλέξω			πλεχτείτε	
εξακολ. μέλλ.	θα πλέκομαι	θα πλέκεις	θα πλέκεται	θα πλεκόμαστε	θα πλέκεστε	θα πλέκονται
συνοπ. μέλλ.	θα πλεχτώ	θα πλεχτείς	θα πλεχτεί	θα πλεχτούμε	θα πλεχτείτε	θα πλεχτούν
πρκ.	ορ. / σπ. έχω πλεχτεί (ή ειμαι πλεγμένος)	έχεις πλεχτεί	έχει πλεχτεί	έχομε πλεχτεί	έχετε πλεχτεί	έχουν πλεχτεί
	μτχ.	πλεγμένος, -η, -ο				
υπερσ.	ειχα πλεχτεί (ή ήμουν πλεγμένος)	ειχες πλεχτεί	ειχε πλεχτεί	ειχαμε πλεχτεί	ειχατε πλεχτεί	ειχαν πλεχτεί
μέλλ. συντελ.	θα έχω πλεχτεί (ή θα ειμαι πλεγμένος)	θα έχεις πλεχτεί	θα έχει πλεχτεί	θα έχουμε πλεχτεί	θα έχετε πλεχτεί	θα έχουν πλεχτεί
P4 δροσιζω						
ενεστ.	ορ. / σπ. δροσιζω	δροσιζεις	δροσιζει	δροσιζουμε	δροσιζετε	δροσιζουν

	προστ.		δρόσιζε				δρόσιζετε	
	μτχ.	δρόσιζοντας						
πρτ.	οριστ.	δρόσιζα	δρόσιζεις	δρόσιζε	δρόσιζαμε	δρόσιζατε	δρόσιζαν	
αόρ.	οριστ.	δρόσισα	δρόσισας	δρόσισε	δρόσισαμε	δρόσισατε	δρόσισαν	
	υποτ.	δρόσισω	δρόσισεις	δρόσισει	δρόσισωμε	δρόσισατε	δρόσισουν	
	προστ.		δρόσισε			δρόσιστε		
εξακολ. μέλλ.		θα δρόσιζω	θα δρόσιζεις	θα δρόσιξει	θα δρόσιζοιμε	θα δρόσιζετε	θα δρόσιζουν	
συνοπτ. μέλλ.		θα δρόσισω	θα δρόσισεις	θα δρόσισει	θα δρόσισωμε	θα δρόσιστε	θα δρόσισουν	
πρκ.	ορ. / υπ.	έχω δρόσισει (ή έχω δροισιμένο)	έχεις δρόσισει	έχει δρόσισει	έχουμε δρόσισει	έχετε δρόσισει	έχουν δρόσισει	
υπερσ.		είχα δρόσισει (ή είχα δροισιμένο)	είχες δρόσισει	είχε δρόσισει	είχαμε δρόσισει	είχατε δρόσισει	είχαν δρόσισει	
μέλλ. συντελ.		θα έχω δρόσισει (ή θα έχω δροισιμένο)	θα έχεις δρόσισει	θα έχει δρόσισει	θα έχουμε δρόσισει	θα έχετε δρόσισει	θα έχουν δρόσισει	
δρόσιζομαι								
	ενεστ.	ορ. / υπ.	δρόσιζομαι	δρόσιζεται	δρόσιζομαστε	δρόσιζετε	δρόσιζονται	
	προστ.					(δρόσιζατε)		
πρτ.	οριστ.	δρόσιζομουν	δρόσιζόοιμον	δρόσιζόταν	δρόσιζόμασταν, -αστε	δρόσιζόσαταν, -αστε	δρόσιζόνταν	
αόρ.	οριστ.	δρόσιστηκα	δρόσιστηκες	δρόσιστηκε	δρόσιστηκαμε	δρόσιστηκατε	δρόσιστηκαν	
	υποτ.	δρόσιτώ	δρόσιτεις	δρόσιτει	δρόσιτώμε	δρόσιταίτε	δρόσιτούν	
	προστ.		δρόσιτω			δρόσιταίτε		
εξακολ. μέλλ.		θα δρόσιζομαι	θα δρόσιζεις	θα δρόσιζεται	θα δρόσιζόμαστε	θα δρόσιζετε	θα δρόσιζονται	
συνοπτ. μέλλ.		θα δρόσιτώ	θα δρόσιτεις	θα δρόσιτει	θα δρόσιτώμε	θα δρόσιταίτε	θα δρόσιτούν	

πρκ.	ορ./ σπ.	έχω δροισοται (ή είμαι δροισομένος)	έχεις δροισοται	έχει δροισοται	έχουμε δροισοται	έχετε δροισοται	έχουν δροισοται
υπερσ.	μτχ.	είχαν δροισοται (ή ήμουν δροισομένος)	είχες δροισοται	είχε δροισοται	είχαμε δροισοται	είχατε δροισοται	είχαν δροισοται
μέλλ. σοντελ.		θα έχω δροισοται (ή θα είμαι δροισομένος)	θα έχεις δροισοται	θα έχει δροισοται	θα έχουμε δροισοται	θα έχετε δροισοται	θα έχουν δροισοται
P5 αγαπώ							
ενεστ.	ορ./ σπ.	αγαπώ	αγαπάς	αγαπά	αγαπούμε, -άμε	αγαπάτε	αγαπούν, -άν(ε)
	προστ.		αγάπα			αγαπάτε	
μτχ.		αγαπώντας					
πρτ.	οριστ.	αγαπούδα	αγαπούδες	αγαπούσε	αγαπούσαμε	αγαπούσατε	αγαπούσαν
αόρ.	οριστ.	αγάπησα	αγάπησες	αγάπησε	αγάπησαμε	αγάπησατε	αγάπησαν
	υποτ.	αγαπήσω	αγαπήσεις	αγαπήσει	αγαπήσουμε	αγαπήσατε	αγαπήσουν
	προστ.		αγάπησε			αγαπήστε	
εξακολ. μέλλ.		θα αγαπώ	θα αγαπάς	θα αγαπά	θα αγαπούμε, -άμε	θα αγαπάτε	θα αγαπούν, -άν(ε)
σονοπτ. μέλλ.		θα αγαπήσω	θα αγαπήσεις	θα αγαπήσει	θα αγαπήσουμε	θα αγαπήσατε	θα αγαπήσουν
πρκ.	ορ./ σπ.	έχω αγαπώ (ή έχω αγαπημένο)	έχεις αγαπώ	έχει αγαπώ	έχουμε αγαπώ	έχετε αγαπώ	έχουν αγαπώ
υπερσ.		είχα αγαπώ (ή είχα αγαπημένο)	είχες αγαπώ	είχε αγαπώ	είχαμε αγαπώ	είχατε αγαπώ	είχαν αγαπώ
μέλλ. σοντελ.		θα έχω αγαπώ (ή θα έχω αγαπημένο)	θα έχεις αγαπώ	θα έχει αγαπώ	θα έχουμε αγαπώ	θα έχετε αγαπώ	θα έχουν αγαπώ

αγαπιέμαι									
ενεστ.	ορ./υπ. προστ.	αγαπιέμαι	αγαπιέσαι	αγαπιέται	αγαπιόμαστε	αγαπιέστε	αγαπιούνται		
πρτ.	οριστ.	αγαπιόμουν	αγαπιόσουν	αγαπιόταν	αγαπιόμασταν, -αστε	αγαπιόσασταν, -αστε	αγαπιόνταν		
αόρ.	οριστ.	αγαπήθηκα	αγαπήθηκες	αγαπήθηκε	αγαπήθηκαμε	αγαπήθήκατε	αγαπήθηκαν		
	υποστ.	αγαπηθώ	αγαπηθείς	αγαπηθεί	αγαπηθούμε	αγαπηθείτε	αγαπηθούν		
	προστ.		αγαπήσου			αγαπηθείτε			
εξασκολ. μέλλ.		θα αγαπιέμαι	θα αγαπιέσαι	θα αγαπιέται	θα αγαπιόμαστε	θα αγαπιέστε	θα αγαπιούνται		
συνουπ. μέλλ.		θα αγαπηθώ	θα αγαπηθείς	θα αγαπηθεί	θα αγαπηθούμε	θα αγαπηθείτε	θα αγαπηθούν		
πρκ.	ορ./υπ.	έχω αγαπηθεί (ή είμαι αγαπημένος)	έχεις αγαπηθεί	έχει αγαπηθεί	έχουμε αγαπηθεί	έχετε αγαπηθεί	έχουν αγαπηθεί		
	μτχ.	αγαπημένος, -η, -ο							
υπερσ.		είχα αγαπηθεί (ή ήμουν αγαπημένος)	είχες αγαπηθεί	είχε αγαπηθεί	είχαμε αγαπηθεί	είχατε αγαπηθεί	είχαν αγαπηθεί		
μέλλ. συντελ.		θα έχω αγαπηθεί (ή θα είμαι αγαπημένος)	θα έχεις αγαπηθεί	θα έχει αγαπηθεί	θα έχουμε αγαπηθεί	θα έχετε αγαπηθεί	θα έχουν αγαπηθεί		
P6 αδικώ									
ενεστ.	ορ./υπ.	αδικώ	αδικείς	αδικεί	αδικούμε	αδικείτε	αδικούν		
	προστ.					αδικείτε			
πρτ.	μτχ.	αδικώντας							
πρτ.	οριστ.	αδικούσα	αδικούσες	αδικούσε	αδικούσαμε	αδικούσατε	αδικούσαν		
αόρ.	οριστ.	αδικήσα	αδικήσες	αδικήσε	αδικήσαμε	αδικήσατε	αδικήσαν		
	υποστ.	αδικήσω	αδικήσεις	αδικήσει	αδικήσουμε	αδικήσετε	αδικήσουν		

	προστ.		αδικησε					αδικηστε	
εξακολ. μέλλ.		θα αδικώ	θα αδικείς		θα αδικει		θα αδικούμε	θα αδικείτε	θα αδικούν
συνοπτ. μέλλ.		θα αδικήσω	θα αδικήσεις		θα αδικήσει		θα αδικήσουμε	θα αδικήσετε	θα αδικήσουν
πρκ.	ορ. / σπ.	έχω αδικήσει (ή έχω αδικημένο)	έχεις αδικήσει		έχει αδικήσει		έχουμε αδικήσει	έχετε αδικήσει	έχουν αδικήσει
υπερσ.		είχα αδικήσει (ή είχα αδικημένο)	είχες αδικήσει		είχε αδικήσει		είχαμε αδικήσει	είχατε αδικήσει	είχαν αδικήσει
μέλλ. συντελ.		θα έχω αδικήσει (ή έχω αδικημένο)	θα έχεις αδικήσει		θα έχει αδικήσει		θα έχουμε αδικήσει	θα έχετε αδικήσει	θα έχουν αδικήσει
αδικούμαι									
ενεστ.	ορ. / σπ.	αδικούμαι	αδικείσαι		αδικείται		αδικούμαστε	αδικείτε	αδικούνται
	προστ.								
πρτ.	οριστ.	αδικούμουν	αδικήθηκα		αδικούνταν		αδικούμαστε	αδικείτε	αδικούνταν
αόρ.	οριστ.	αδικήθηκα	αδικήθηκα		αδικήθηκε		αδικηθήκαμε	αδικηθήκατε	αδικήθηκαν
	υποτ.	αδικηθώ	αδικηθείς		αδικηθεί		αδικηθούμε	αδικηθείτε	αδικηθούν
	προστ.		αδικήσου					αδικηθείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα αδικούμαι	θα αδικείσαι		θα αδικείται		θα αδικούμαστε	θα αδικείτε	θα αδικούνται
συνοπτ. μέλλ.		θα αδικηθώ	θα αδικηθείς		θα αδικηθεί		θα αδικηθούμε	θα αδικηθείτε	θα αδικηθούν
πρκ.	ορ. / σπ.	έχω αδικηθεί (ή είμαι αδικημένος)	έχεις αδικηθεί		έχει αδικηθεί		έχουμε αδικηθεί	έχετε αδικηθεί	έχουν αδικηθεί
	μτχ.	αδικημένος, -η, -ο							
υπερσ.		είχα αδικηθεί (ή ήμουν αδικημένος)	είχες αδικηθεί		είχε αδικηθεί		είχαμε αδικηθεί	είχατε αδικηθεί	είχαν αδικηθεί

μέλλ. συντελ.	θα έχω αδικηθεί	θα έχεις αδικηθεί	θα έχεις αδικηθεί	θα έχουμε αδικηθεί	θα έχετε αδικηθεί	θα έχουν αδικηθεί
Ρ7 στερώ						
ενεστ. ορ./υπ. προστ.	στερώ	στερείς (στέρει)	στερεί	στερούμε	στερείτε (στερείτε)	στερούν
μτχ.	στερώντας					
πρτ.	στερούσα	στερούσες	στερούσε	στερούσαμε	στερούσατε	στερούσαν
αόρ.	στέρησα	στέρησες	στέρησε	στέρησαμε	στέρησατε	στέρησαν
	στερήσω	στερήσεις	στερήσει	στερήσουμε	στερήσετε	στερήσουν
	προστ.	στέρησε			στερήστε	
εξακολ. μέλλ.	θα στερώ	θα στερείς	θα στερεί	θα στερούμε	θα στερείτε	θα στερούν
συνοπτ. μέλλ.	θα στερήσω	θα στερήσεις	θα στερήσει	θα στερήσουμε	θα στερήσετε	θα στερήσουν
πρκ.	έχω στερήσει (ή έχω στερημένο)	έχεις στερήσει	έχει στερήσει	έχουμε στερήσει	έχετε στερήσει	έχουν στερήσει
υπερσ.	είχα στερήσει (ή είχα στερημένο)	είχες στερήσει	είχε στερήσει	είχαμε στερήσει	είχατε στερήσει	είχαν στερήσει
μέλλ. συντελ.	θα έχω στερήσει (ή έχω στερημένο)	θα έχεις στερήσει	θα έχει στερήσει	θα έχουμε στερήσει	θα έχετε στερήσει	θα έχουν στερήσει
στερούμαι						
ενεστ. ορ./υπ. οριστ.	στερούμαι	στερείσαι	στερείται	στερούμαστε	στερείτε	στερούνται
αόρ.	στερήθηκα	στερήθηκες	στερήθηκε	στερήθήκαμε	στερήθήκατε	στερήθηκαν
	στερήθώ	στερήθεις	στερήθει	στερήθουμε	στερήθειτε	στερήθούν
προστ.		στερήσου	στερήσει		στερηθείτε	

εξακολ. μέλλ.		θα στερεοῦμαι	θα στερεῖσαι	θα στερεῖται	θα στερεοῦμαιστε	θα στερεῖσθε	θα στερεοῦνται
συνοπτ. μέλλ.		θα στερηθῶ	θα στερηθεῖς	θα στερηθῆι	θα στερηθούμε	θα στερηθεῖτε	θα στερηθόν
πρκ.	ορ. / υπ.	ἔχω στερηθῆι (ἢ εἶμαι στερημένος)	ἔχεις στερηθῆι	ἔχει στερηθῆι	ἔχομε στερηθῆι	ἔχετε στερηθῆι	ἔχουν στερηθῆι
	μτχ.	στερημένος, -η, -ο					
υπερο.		εἶχα στερηθῆι (ἢ εἶμαι στερημένος)	εἶχες στερηθῆι	εἶχε στερηθῆι	εἶχαμε στερηθῆι	εἶχατε στερηθῆι	εἶχαν στερηθῆι
μέλλ. συντελ.		θα ἔχω στερηθῆι (ἢ θα εἶμαι στερημένος)	θα ἔχεις στερηθῆι	θα ἔχει στερηθῆι	θα ἔχομε στερηθῆι	θα ἔχετε στερηθῆι	θα ἔχουν στερηθῆι
P8 θηροῦμαι							
ενεοτ.	ορ. / υπ.	θηροῦμαι & θηράμαι	θηράσαι	θηράται	θηρόμασθε & θηροῦμασθε	θηράσθε	θηροῦνται
πρτ.	οριστ.	θηρόμουν	θηρόσουν	θηρόταν	θηρόμασταν, -αστε	θηρόμασταν, -αστε	θηρόνταν & θηροῦνταν
αόρ.	οριστ.	θηρήθηκα	θηρήθηκες	θηρήθηκε	θηρήθηκαμε	θηρήθηκατε	θηρήθηκαν
	υποτ.	θηρηθῶ	θηρηθεῖς	θηρηθῆι	θηρηθούμε	θηρηθεῖτε	θηρηθόν
	προστ.		θηρήσοο			θηρηθεῖτε	
εξακολ. μέλλ.		θα θηροῦμαι & θηράμαι	θα θηράσαι	θα θηράται	θα θηρόμασθε	θα θηράσθε	θα θηροῦνται
συνοπτ. μέλλ.		θα θηρηθῶ	θα θηρηθεῖς	θα θηρηθῆι	θα θηρηθούμε	θα θηρηθεῖτε	θα θηρηθόν
πρκ.	ορ. / υπ.	ἔχω θηρηθῆι	ἔχεις θηρηθῆι	ἔχει θηρηθῆι	ἔχομε θηρηθῆι	ἔχετε θηρηθῆι	ἔχουν θηρηθῆι
υπερο.		εἶχα θηρηθῆι	εἶχες θηρηθῆι	εἶχε θηρηθῆι	εἶχαμε θηρηθῆι	εἶχατε θηρηθῆι	εἶχαν θηρηθῆι
μέλλ. συντελ.		θα ἔχω θηρηθῆι	θα ἔχεις θηρηθῆι	θα ἔχει θηρηθῆι	θα ἔχομε θηρηθῆι	θα ἔχετε θηρηθῆι	θα ἔχουν θηρηθῆι

9. Το λεξιλόγιο των Η/Υ

Αποθήκευση (Save): Η ενέργεια με την οποία μεταφέρουμε αρχεία σε κάποιο μέσο αποθήκευσης (σκληρό δίσκο, βλ. λ.), (δισκέτα, βλ. λ.), (ψηφιακό δίσκο, βλ. λ.), για να τα διαβάσουμε ή να τα ξαναχρησιμοποιήσουμε αργότερα.

Αρχείο (File): Σύνολο από δεδομένα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον υπολογιστή. Κάθε αρχείο έχει τη δική του ταυτότητα, που περιλαμβάνει όνομα, μέγεθος και ημερομηνία δημιουργίας.

Αρχική σελίδα (Home page): Η πρώτη σελίδα ενός δικτυακού τόπου στο Διαδίκτυο (βλ. λ.). Συνήθως δείχνει τι περιέχουν οι υπόλοιπες σελίδες.

Ασφάλεια: Αποτροπή των διαφόρων κινδύνων που απειλούν έναν χρήστη του διαδικτύου. Όπως στη ζωή μας, έτσι και στο Διαδίκτυο, πρέπει να ακολουθούμε κάποιους κανόνες ασφαλείας. Έτσι:

 Ποτέ μη δίνεις σε αγνώστους την ηλεκτρονική σου διεύθυνση (e-mail) ή άλλα προσωπικά σου στοιχεία.

 Ποτέ μη δίνεις σε κανέναν τους κωδικούς πρόσβασης (βλ. λ.) (Password).

Γραμμή εργαλείων (Toolbar): Μια ομάδα από κουμπιά στην οθόνη. Πατώντας το αριστερό πλήκτρο του ποντικιού (δηλ. κάνοντας κλικ πάνω τους) μπορούμε να κάνουμε διάφορες εργασίες (Αποθήκευση εργασίας (βλ. λ.), εκτύπωση ή αλλαγή γραμματοσειράς, χρώμα γραμματοσειράς κ.λπ.).

Διαδίκτυο (Internet): Παγκόσμιο δίκτυο στο οποίο είναι συνδεδεμένοι εκατομμύρια υπολογιστές. Μέσω αυτών μπορούμε να δούμε αρχεία και ιστοσελίδες (βλ. λ.) ή να επικοινωνήσουμε. Στο Διαδίκτυο μπορείς, επίσης, να:

 Βλέπεις ειδήσεις και να διαβάζεις εφημερίδες και περιοδικά από όλο τον κόσμο.

 Επισκέπτεσαι ηλεκτρονικά μουσεία σε κάθε γωνιά της γης.

 Βρίσκεις πληροφορίες κάθε είδους.

 Μεταφέρεις στον υπολογιστή σου διάφορα προγράμματα, παιχνίδια και μουσική.

Διεύθυνση ιστοσελίδας: Σύνολο γραμμάτων ή και αριθμών με ορισμένη σειρά, το οποίο πληκτρολογεί ο χρήστης για να συνδεθεί με ορισμένη Ηλεκτρονική Τοποθεσία πληροφοριών (π.χ. η διεύθυνση του Υπουργείου Παιδείας είναι <http://www.yperpth.gr>).

Δικτυακός τόπος: Ομάδα από ιστοσελίδες με σχετικό περιεχόμενο που φιλοξενείται σε υπολογιστή ή υπολογιστές. Για να δούμε έναν δικτυακό τόπο χρησιμοποιούμε κάποιο φυλλομετρητή (βλ λ.).

Δίκτυο (Network): Ομάδα υπολογιστών που επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω καλωδίου ή ασύρματα.

Δισκέτα (Floppy disk): Μικρός πλαστικός δίσκος, στον οποίο αποθηκεύονται πληροφορίες.

Εικονίδιο: Μικρή εικόνα στην οθόνη του υπολογιστή, που αντιπροσωπεύει ένα αρχείο ή πρόγραμμα.

Εκτυπωτής (Printer): Είναι η συσκευή που τυπώνει σε χαρτί ή άλλο υλικό (π.χ. διαφάνειες) ό,τι βλέπουμε στην οθόνη του υπολογιστή μας. Αυτό μπορεί να είναι, για παράδειγμα, ένα κείμενο που γράψαμε, μια εικόνα που ζωγραφίσαμε ή κάτι που βρήκαμε στο Διαδίκτυο.

Επεξεργαστής κειμένου (Word processor): Πρόγραμμα που σου επιτρέπει να χρησιμοποιείς τον υπολογιστή, για να γράψεις, εισάγοντας ακόμη και εικόνες, ζωγραφιές και φωτογραφίες.

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (E-mail): Είναι η ηλεκτρονική ταυτότητα για να επικοινωνείς με τους άλλους χρήστες. Είναι, επίσης, η δυνατότητα που έχεις να ανταλλάσσεις μηνύματα μέσω υπολογιστών, που είναι συνδεδεμένοι σ' ένα δίκτυο ή το Διαδίκτυο. Για να στείλεις ένα e-mail, χρειάζεσαι έναν υπολογιστή, ένα μόντεμ, μια διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και σύνδεση στο Διαδίκτυο.

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: Κάθε χρήστης του Διαδικτύου μπορεί να αποκτήσει μια διεύθυνση στην οποία θα δέχεται και από την οποία θα στέλνει τα μηνύματά του. Το πρώτο μέρος της διεύθυνσης, συνήθως, είναι το όνομα του χρήστη, το δεύτερο μέρος είναι το σύμβολο @ (παπάκι) και το τρίτο μέρος δηλώνει το όνομα αυτού που φιλοξενεί την ηλεκτρονική σου διεύθυνση στο Διαδίκτυο.

Ηλεκτρονικός Υπολογιστής (Η/Υ): Η ηλεκτρονική συσκευή με την οποία επεξεργαζόμαστε δεδομένα με γρήγορο τρόπο και με ακρίβεια, εκτελώντας κάθε φορά το κατάλληλο πρόγραμμα. Οι συσκευές με τις οποίες τον συνδέουμε (ποντίκι, πληκτρολόγιο, οθόνη, εκτυπωτής, σαρωτής, μόντεμ κ.ά.) ονομάζονται περιφερειακές.

Ιστοσελίδα ή σελίδα (Web page): Είναι η σελίδα που βρίσκουμε στο Διαδίκτυο και παρέχει πληροφορίες κειμένου, συνδυάζοντας εικόνα και βίντεο. Συνήθως περιέχει και συνδέσμους σε άλλες ιστοσελίδες.

Κωδικός πρόσβασης (Password): Ομάδα γραμμάτων, αριθμών ή και τα δυο μαζί, που χρησιμοποιείται σαν κλειδί για την πρόσβαση σε υπολογιστές, λειτουργίες ή και αρχεία. Είναι ένα είδος ηλεκτρονικής ταυτότητας, γι' αυτό και κρατάμε τον κωδικό αυτό πάντα μυστικό.

Λειτουργικό Σύστημα (Operating system): Το πρόγραμμα που κάνει τον υπολογιστή να λειτουργεί. Φιλοξενεί τα βασικά του προγράμματα και επιτρέπει την επικοινωνία με το χρήστη. Στα πιο δημοφιλή λειτουργικά συστήματα συγκαταλέγονται τα Windows και το Linux.

Μηχανή αναζήτησης (Search engine): Πρόκειται για πρόγραμμα που αναζητάει στο Διαδίκτυο λέξεις-κλειδιά σε ιστοσελίδες και το περιεχόμενό τους. Για παράδειγμα, εάν σε μια μηχανή αναζήτησης πληκτρολογήσουμε τη λέξη «Κρήτη», η μηχανή αναζήτησης θα μας παρουσιάσει πιθανότατα χιλιάδες ιστοσελίδες που έχουν σχέση με το νησί. Δημοφιλείς τοποθεσίες στο Διαδίκτυο που προσφέρουν μηχανές αναζήτησης είναι μεταξύ άλλων οι Google, Yahoo και MSN.

Μήνυμα: (βλ. **Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο**)

Μικροσίπ: Μικροσκοπικό φύλλο από πυρίτιο. Πρόκειται για ορυκτό υλικό στο οποίο είναι τυπωμένα ηλεκτρονικά κυκλώματα. Τα μικροσίπ είναι από τα βασικά συστατικά των υπολογιστών.

Μνήμη: Τμήματα του Η/Υ στο οποίο αποθηκεύονται πληροφορίες. Σε άλλα μέρη η πληροφορία αποθηκεύεται μόνιμα και σε άλλα προσωρινά. Η μνήμη του Η/Υ διακρίνεται σε κύρια (ή κεντρική) και σε περιφερειακή. Στην κύρια μνήμη αποθηκεύονται προσωρινά πληροφορίες του χρήστη όσο λειτουργεί ο υπολογιστής (RAM). Η δευτερεύουσα μνήμη είναι κάθε μέσο μόνιμης αποθήκευσης των πληροφοριών που χρειαζόμαστε (δισκέτα, Cd-rom, σκληρός δίσκος κ.ά.)

Μόντεμ (Modem): Η συσκευή που συνδέει τον υπολογιστή με την τηλεφωνική γραμμή και του επιτρέπει να έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

Οθόνη (Monitor): Η συσκευή που συνδέεται με τον υπολογιστή και χρησιμεύει για να βλέπουμε τα στοιχεία που εισάγουμε σε αυτόν ή τις πληροφορίες που παίρνουμε από το Διαδίκτυο.

Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο: Είναι το δίκτυο υπολογιστών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Συνδέει με το Διαδίκτυο όλα τα σχολεία της χώρας και δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης σε όλους τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς. Η ηλεκτρονική του διεύθυνση είναι www.sch.gr

Φορέας παροχής υπηρεσιών διαδικτύου (ISP) : Είναι η εταιρεία που σου παρέχει σύνδεση με το Διαδίκτυο μέσω τηλεφωνικής γραμμής. Οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές και γενικότερα όλα τα σχολεία στην Ελλάδα συνδέονται μέσω του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου (βλ. λ.).

Πληκτρολόγιο (Keyboard): Συσκευή με πλήκτρα που σου επιτρέπει να εισάγεις πληροφορίες στον υπολογιστή μέσω γραμμάτων, αριθμών και άλλων χαρακτήρων.

Ποντίκι (Mouse): Είναι μια μικρή συσκευή που συνδέεται με τον υπολογιστή και με την οποία μπορείς να δείχνεις κάτι στην οθόνη, να κάνεις κλικ και να σύρεις εικονίδια.

Σαρωτής (Scanner): Συσκευή που σου επιτρέπει να εισάγεις εικόνες ή ολόκληρες σελίδες κειμένου στον υπολογιστή και να τις βλέπεις στην οθόνη σου.

Σκληρός δίσκος (Hard disc): Μέρος του υπολογιστή όπου αποθηκεύονται προγράμματα και πληροφορίες.

Συνημμένο αρχείο (Attachment): Είναι κάποιο αρχείο από τον υπολογιστή μας που επισυνάπτουμε στο μήνυμα που στέλνουμε στον παραλήπτη. Αυτό μπορεί να είναι κείμενο, ένα μουσικό κομμάτι, βίντεο, ήχοι και φωτογραφίες.

Υπερκείμενο (Hypertext): Είναι το κείμενο στο οποίο υπάρχουν λέξεις που, αν τις επιλέξουμε, εμφανίζεται κείμενο συνδεδεμένο με αυτές. Οι λέξεις αυτές είναι χρωματισμένες ή έχουν υπογράμμιση. Όταν δείχνεις με το ποντίκι επάνω τους, εμφανίζεται ένα μικρό χεράκι. Κάνε κλικ σ' αυτές τις λέξεις και θα βρεθείς σε μια άλλη ιστοσελίδα! Έτσι θα αρχίσεις να πηγαίνεις από τη μια σελίδα στην άλλη, δηλαδή θα «σερφάρεις» στο Διαδίκτυο!

Φυλλομετρητής (Web browser): Είναι ένα πρόγραμμα που βοηθάει στην περιήγησή σου στο Διαδίκτυο, καθώς και στην παρουσίαση και ανάγνωση των ιστοσελίδων. Ο πιο δημοφιλής φυλλομετρητής είναι σήμερα ο Internet Explorer, δηλ. ο «Εξερευνητής Διαδικτύου».

CD (Compact Disc, προφέρεται σι-ντι): Ψηφιακός δίσκος στον οποίο μπορούμε να αποθηκεύσουμε μουσική ή αρχεία κειμένου, εικόνας ή βίντεο.

DVD (Digital Video Disc, προφέρεται ντι-βι-ντι), δηλ. «Ψηφιακός Οπτικός Δίσκος»: Συμπαγής δίσκος που μπορεί να αποθηκεύσει πολύ μεγαλύτερη ποσότητα πληροφοριών απ' ό,τι ένας απλός ψηφιακός δίσκος. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιείται και για αποθήκευση κινηματογραφικών ταινιών.

RAM (βλ. Μνήμη)

Γεγονότα - Σταθμοί της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Χρονολογία	Κοινωνικά - Πολιτικά γεγονότα	Τέχνες - Γράμματα - Πολιτισμός	Σημαντικά τεχνολογικά επιτεύγματα
1830 έως 1840	1830. Αναγνωρίζεται η ανεξαρτησία της Ελλάδας. 1831. Δολοφονείται ο Ιωάννης Καποδίστριας. 1832. Ο Όθωνας βασιλιάς της Ελλάδας. 1834. Η πρωτεύουσα της Ελλάδας μεταφέρεται από το Ναύπλιο στην Αθήνα.	1836. Δ. Βυζάντιος, «Βαβυλωνία». 1837. Ιδρύεται το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ίδρυση και του Πολυτεχνικού Σχολείου. 1839. Η Αθήνα αποκτά το πρώτο της θέατρο. 1840. Ιδρύεται η Φιλαρμονική Εταιρεία Κέρκυρας.	1837. Το Πολυτεχνικό Σχολείο αποκτά ένα «σκοτεινό θάλαμο», πρόδρομο της φωτογραφικής μηχανής.
1841 έως 1850	1843. Ο λαός της Αθήνας ξεσηκώνεται και ζητά Σύνταγμα από τον Όθωνα.		1842. Ιδρύεται το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών με δωρεά του βορειοηπειρώτη Γεωργίου Σίνα.
1851 έως 1860		1857. Πεθαίνει ο Διονύσιος Σολωμός.	1859. Λειτουργούν τα πρώτα τηλεγραφέια στην Αθήνα, τη Σύρο, το Αίγιο και την Πάτρα.
1861 έως 1870	1863. Ο Γεώργιος Α΄ Βασιλιάς της Ελλάδας. 1864. Τα Επάνησα ενώνονται με την Ελλάδα. 1866. Επανάσταση στην Κρήτη. Ολοκαύτωμα του Αρκαδίου.	1865. Καθιερώνεται ο «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» ως ο εθνικός ύμνος της Ελλάδας.	1861. Το πρώτο ατμοκίνητο μηχανουργείο - ναυπηγείο στη Σύρο. 1869. Εγκαινιάζεται η σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών-Πειραιώς.
1871 έως 1880		1871. Ν. Πολίτης, «Μελέτη επί του βίου των νεωτέρων Ελλήνων». 1872. Ιδρύεται το Ωδείο Αθηνών.	
1881 έως 1890	1881. Η Θεσσαλία και μέρος της Ηπείρου ενώνονται με την Ελλάδα.	1888. Ψυχάρης, «Το ταξίδι μου».	1882. Κατασκευή ελληνικού σιδηροδρομικού δικτύου. 1885. Το πρώτο ποδήλατο στην Ελλάδα.

1891 έως 1900	1893. Ο Τρικούπης κηρύσσει στη Βουλή χρεοκοπία. 1897. Ελληνοτουρκικός πόλεμος.	1896. Οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα. 1899. Καρκαβίτσας, «Λόγια της Πλώρης». 1899. Ο Α. Έβανς ξεκινά τις ανασκαφές του στην Κνωσό.	1893. Εγκαινιάζεται η Διώρυγα της Κορίνθου. 1895. Τα πρώτα τηλέφωνα στην Ελλάδα. 1896-7. Το πρώτο αυτοκίνητο στους δρόμους της Αθήνας. 1897. Η πρώτη παράσταση «κινουμένων εικόνων» στην Αθήνα.
1901-10	1903. Κορύφωση Μακεδονικού Αγώνα και θάνατος του Π. Μελά. 1909. Κίνημα αξιωματικών στο Γουδί. Ο Ε. Βενιζέλος φτάνει στην Αθήνα.	1901. Εγκαινιάζεται το Βασιλικό Θέατρο - Ευαγγελικό. 1907. Κ. Παλαμάς, «Δωδεκάλογος του Γύ-φτου».	1902. Η Πάτρα γίνεται η πρώτη πόλη στην Ελλάδα που αποκτά ηλεκτροφωτισμό και ηλεκτροκίνητα τραμ. 1905. Η οδός Ατόλου γίνεται ο πρώτος ασφαλτοστρωμένος δρόμος της Αθήνας.
1911-20	1912. Βαλκανικοί πόλεμοι. Απελευθέρωση Θεσσαλονίκης. Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Συνθήκη του Λονδίνου. 1914. Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.	1912. Ηρωικός θάνατος του ποιητή Λ. Μαβίλη στη μάχη του Δρίσκου. 1915. Ν. Πολίτης, «Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού». 1917. Η κυβέρνηση Βενιζέλου εισάγει τη δημοτική γλώσσα στα δημοτικά σχολεία.	1912. Η πρώτη πτήση αεροπλάνου με συνεπιβάτη τον Ε. Βενιζέλο.
1921-30	1922. Μικρασιατική καταστροφή. 1923. Συνθήκη της Λωζάνης. 1924. Β΄ Ελληνική Δημοκρατία. 1930. Οι γυναίκες αποκτούν δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές.	1924. Σ. Μυριβήλης, «Η Ζωή εν τάφω». 1925. Ιδρύεται το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. 1927. Αναβίωση των Δελφικών Εορτών από τον Α. Σικελιανό.	1926. Ξεκινά η κατασκευή του φράγματος του Μαραθώνα. 1928. Ο Χρ. Τσιγγιρίδης εγκαθιστά στη Θεσσαλονίκη τον πρώτο ραδιοφωνικό σταθμό.
1931-40	1936. Θάνατος Ε. Βενιζέλου. Δικτατορία Μεταξά. 1940. Ελληνοϊταλικός πόλεμος.	1931. Ηλ. Βενέζης, «Το Νο 31328». Γ. Σεφέρης, «Στροφή». 1932. Εγκαινιάζεται το Εθνικό Θέατρο. 1933. Θάνατος Καβάφη. 1935. Α. Εμπειρικός, «Υψικάμινος». 1936. Γ. Ρίτσος, «Επιτάφιος». 1940. Ο. Ελύτης, «Προσανατολισμοί».	1938. Ξεκινούν οι μεταδόσεις του Ραδιοφωνικού Σταθμού Αθηνών. Ιδρύεται το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ.).

1941-50	1941-44. Κατοχή, Εθνική Αντίσταση. 1946-49. Εμφύλιος πόλεμος. 1948. Ένωση της Δωδεκανήσου με την Ελλάδα.	1943. Πεθαίνει ο Κωστής Παλαμάς. 1946. Ν. Καζαντζάκης, «Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά». 1947. Το διεθνές κοινό γνωρίζει για πρώτη φορά τη Μαρία Κάλας. 1949. Θάνατος του Ν. Σκαλκώτα.	1948. Ξεκινά η άμεση τηλεφωνική επικοινωνία Αθήνας-Νέας Υόρκης. 1949. Ίδρυση του Ο.Τ.Ε. 1950. Ίδρυση της Δ.Ε.Η. Εξηλεκτρισμός της χώρας.
1951-60	1955. Έναρξη Κυπριακού Αγώνα. 1960. Η Κύπρος γίνεται ανεξάρτητη.	1951. Πεθαίνει ο Α. Σικελιανός. 1955. Ο Μ. Κακογιάννης κινηματογραφεί τη «Στέλλα» και ο Ν. Κούνδουρος τη «Μαγική Πόλη». 1957. Πεθαίνει ο Ν. Καζαντζάκης. 1959. Ο. Ελύτης, «Άξιον εστί». Ο Μ. Θεοδωράκης μελοποιεί τον «Επιτάφιο» του Γ. Ρίτσου.	1956. Ίδρύεται η Ολυμπιακή Αεροπορία. 1959. Καταργούνται η οκά και ο πήχης και καθιερώνονται το κιλό και το μέτρο αντίστοιχα. 1960. Πρώτο τηλεοπτικό σήμα στην Ελλάδα (Δ.Ε.Θ.).
1961-70	1961. Συμφωνία Συνδέσης Ελλάδας - ΕΟΚ. 1967. Πραξικόπημα των Συνταγματαρχών.	1960. Ξεκινά το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης. 1961. Όσκαρ στο Μ. Χατζιδάκι για τη μουσική του στο «Ποτέ την Κυριακή» του Ζ. Ντασέν. 1963. Βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας στο Γ. Σεφέρη.	1966. Εκπέμπει τα πρώτα προγράμματα η κρατική τηλεόραση. 1970. Αρχίζει να λειτουργεί ο ατμοηλεκτρικός σταθμός στη Μεγαλόπολη.
1971 έως 1980	1973. Εξέγερση του Πολυτεχνείου. 1974. Τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Πτώση της Δικτατορίας στην Ελλάδα. Ύστερα από δημοψήφισμα, η Ελλάδα ανακηρύσσεται Προεδρευομένη Δημοκρατία. 1979. Υπογράφεται η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ.	1976. Η δημοτική καθιερώνεται ως επίσημη γλώσσα στην εκπαίδευση και τη διοίκηση. 1977-78. Ο Μ. Ανδρόνικος ανακαλύπτει τους βασιλικούς τάφους στη Βεργίνα. 1979. Βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας στον Ο. Ελύτη.	1979 - 80. Τα πρώτα βήματα της έγχρωμης τηλεόρασης στην Ελλάδα.

1981 έως 1990	1981. Η Ελλάδα γίνεται επίσημα το 10^ο μέλος της ΕΟΚ.	1984. Η Αθήνα γίνεται η πρώτη πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης. 1987. Η Ελλάδα πρωταθλήτρια Ευρώπης στο μπάσκετ. 1990. Πεθαίνουν την ίδια ημέρα ο Γιάννης Ρίτσος και ο Αλέξης Μινωτής.	1984. Το πρώτο μήνυμα Ηλεκτρονικού ταχυδρομείου φτάνει στο Ίδρυμα Έρευνας και Τεχνολογίας στην Κρήτη.
1991 έως 2000	2000. Η Ελλάδα γίνεται μέλος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης (Ο.Ν.Ε.).	1991. Εγκαινιάζεται το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. 1994. Πεθαίνουν η Μελίνα Μερκούρη και ο Μάνος Χατζιδάκις. 1997. Η Θεσσαλονίκη γίνεται πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης.	1994. 23 Ιουνίου: Η πρώτη κλήση με κινητό τηλέφωνο στην Ελλάδα. 1994. Το διαδίκτυο στην Ελλάδα. 2000. Εγκαινιάζονται το Μετρό και το νέο αεροδρόμιο «Ελ. Βενιζέλος» στα Σπάτα.
2001 έως 2004	2002. Το ευρώ γίνεται το επίσημο νόμισμα της Ελλάδας. Μετά από 150 χρόνια ζωής, η δραχμή περνά στην ιστορία. 2004. Η Κύπρος γίνεται μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	2004. Η Ελλάδα πρωταθλήτρια Ευρώπης στο ποδόσφαιρο. Αθήνα 2004: Οι Ολυμπιακοί Αγώνες επιστρέφουν στη χώρα που τους γέννησε.	2004. Εγκαινιάζεται η γέφυρα Ρίου – Αντιρρίου, η μεγαλύτερη καλωδιωτή γέφυρα στον κόσμο.